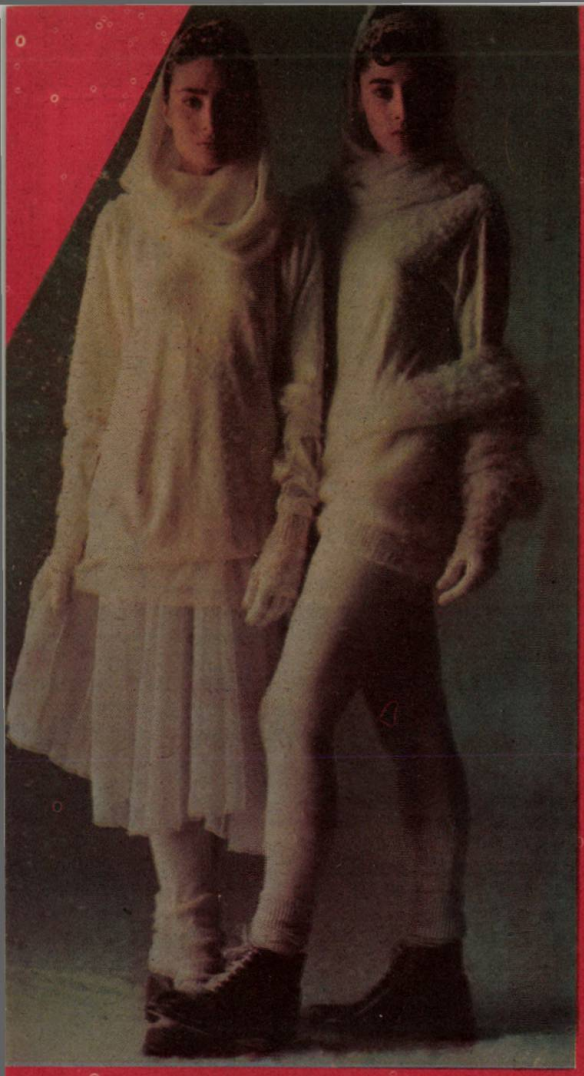

modă vestimentară, tinerească, funcțională, optimă. Și pentru că tot vorbim de modă să mai amintim pe cea a schierii unde? Nu în stațiunile montane, ci (ați ghicit!) în Sahara, pe dunele de nisip. Aici nu e nevoie de modă, un costum de gimnastică, ochelari și niște clăpari fiind de ajuns. Toamna se numără nu numai bobocii, ci și ochiurile la tricotaje. Stau mărturie aceste două modele din lînă albă care se asortează perfect cu anotimpul, asta, bineînțeles, în cazul că tricoturile începute toamna sînt gata pînă în iarnă. Distincție, sobrietate, pardesiu de lînă, fular galben, pieptănătură corectă, tinerețe etc.

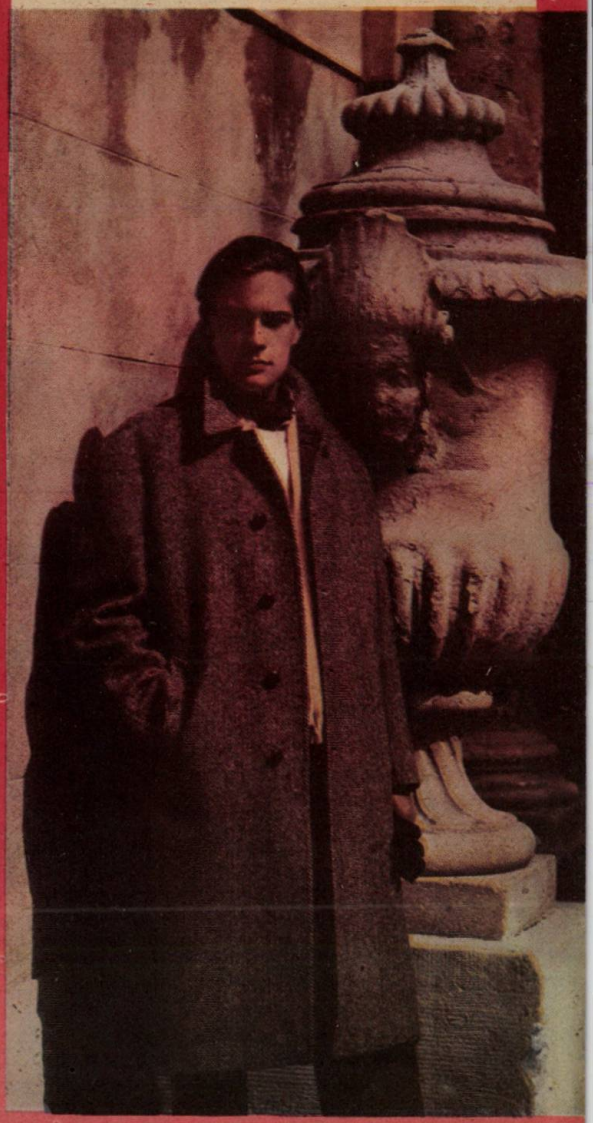

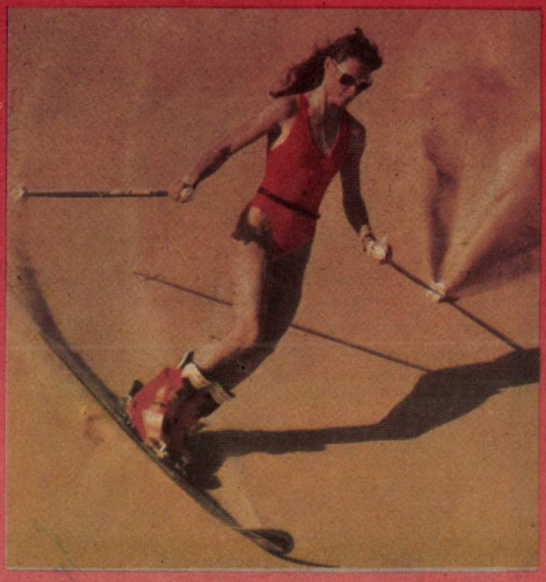

Moda retro e iarăși la modă. Cel puțin așa vrea să ne convingă voaleta, care revine cu modele noi. Ea poate fi purtată toamna, cu condiția să nu bată prea tare vîntul. La fel, bluza cu volănașe din dantelă, fusta în

carouri. Iată și cîteva crochiuri ale creatorilor de modă, care ne cuceresc prin tăietura clasică și prin materiale. Doar desenele sînt postmoderne. Primăvara ele pot fi purtate cu încredere, ajungem de unde am pornit, în anotimpul vara, dar nu pe plajă, ci pe drum, pe un drum oarecare. Unii creatori de modă și-au imaginat aceste rochii înfășurate pe corp. Fără capse, fără curele, fără bretele, fără șireturi, fără cordoane. Dar cu un efect final atrăgător atît al fustei, cît și al celei care poartă modelul. Ultima fotografie ne arată noile posibilități ale unei îmbrăcăminți tradiționale, kimonoul, care grație computerului, capătă noi culori. Kimonoul a devenit obiect de studiu pentru cercetătorii din domeniul modei, care recurg la computer pentru a crea cu ajutorul lui, noi culori, noi combinații (fotografia de jos). Și cu acestea, trecem la antologia noastră de povestiri S.F. — și ele o modă pentru toate vîrstele.

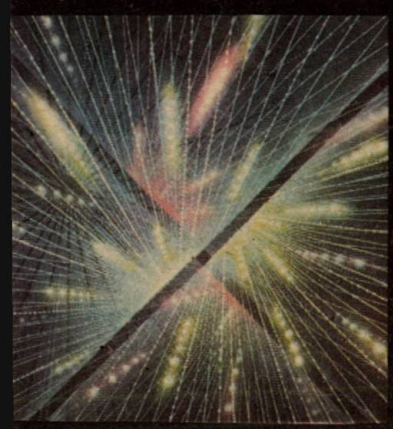

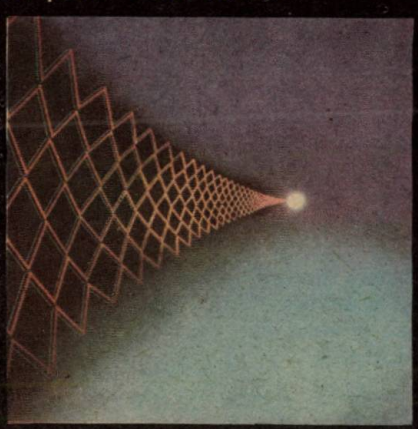

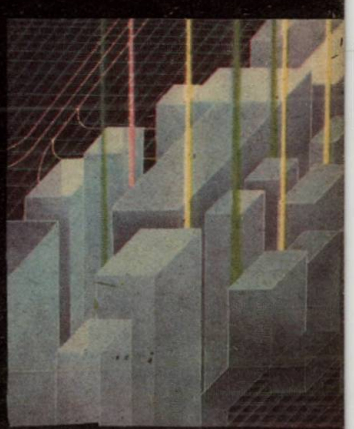

Lînă pură virgină= calitate și durabilitate

Cu un aspect frumos care se menține în timp și de foarte bună calitate, lîna pură virgină este de neînlocuit.

Numai lîna își păstrează forma și se comportă atît de bine la purtare.

Lîna pură virgină — o investiție pentru viitor.

23 de întreprinderi specializate din Ministerul Industriei Ușoare realizează produse cu însemnul WOOLMARK.

WOOLMARK
o garanție a calității

PENTRU ALIMENTAȚIA DIVERSIFICATĂ A SUGARULUI ȘI COPILULUI MIC

PRODUSE ALIMENTARE PENTRU COPII

PRODUSE PE BAZĂ DE LEGUME ȘI FRUCTE

Produsele sînt realizate din materii prime de calitate superioară.

Componentele rețetei conțin principiile nutritive necesare refacerii, întreținerii și creșterii organismului copilului.

Produsele sînt experimentate clinic sub aspectul acceptabilității și toleranței digestive, acțiune realizată de cadre specializate din Ministerul Sănătății, în creșe, clinici și spitale de pediatrie.

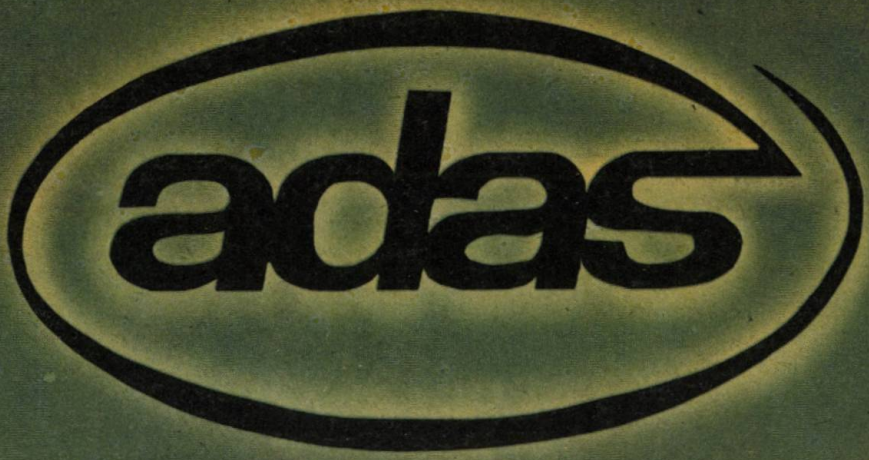

În vederea refacerii bunurilor avariate ca urmare a unor evenimente neprevăzute ce se pot întîmpla într-o gospodărie, cetăţenii pot încheia „Asigurarea facultativă complexă a gospodăriilor".

Acesta este o asigurare combinată, în acelaşi contract fiind cuprinse: bunurile din gospodărie, unele cazuri de accidente produse la domiciliu etc.

În această asigurare sînt cuprinse bunuri existente într-o gospodărie, ca: mobilier şi alte obiecte casnice, îmbrăcăminte, covoare, aparate de radio, televizoare, maşini de cusut, frigidere, sobe de orice fel, produse agricole, viticole, pomicole şi animaliere, combustibil, materiale de construcţii pentru uzul gospodăresc şi altele.

Sînt cuprinse în asigurare — pentru 20% din suma asigurată — şi bunurile asigurabile luate în afara domiciliului.

Administraţia Asigurărilor de Stat despăgubeşte cazurile de pagube la bunurile asigurate, provocate de unele riscuri, ca de exemplu: incendiu, trăsnet, explozie, ploaie torenţială, inundaţie, grindină, furtună, alunecare de teren, avarii accidentale produse de instalaţiile de gaze, apă, canal sau încălzire şi altele.

*

Prin acelaşi contract sînt asigurate, pentru urmările accidentelor întîmplate la domiciliul asiguratului următoarele persoane: asiguratul, soţia (soţul) asiguratului, precum şi părinţii şi copiii acestora, dacă, în mod statornic, locuiesc şi gospodăresc împreună cu asiguratul. Sînt cuprinse în această asigurare accidentele cauzate de unele evenimente, ca: incendiu, trăsnet, explozie, lovire, cădere, alunecare, acţiunea curentului electric, arsură şi altele.

*

Prima de asigurare se stabileşte în funcţie de mărimea sumei asigurate, solicitată de asigurat pentru bunurile din gospodărie.

*

Pentru orice informaţii în legătură cu asigurările, vă puteţi adresa sucursalelor ADAS, punctelor operative de lucru sau inspectorilor ADAS.

JOCURI

Jocurile logice educativ-colective sînt în ultimul timp, tot mai solicitate de cumpărătorii de toate vîrstele. Întreaga gamă de jocuri şi jucării realizate de CENTROCOOP sub emblema „JECO" este astfel concepută încît contribuie la stimularea iniţiativei, a capacităţii de creaţie, a independenţei de acţiune şi gîndire, la dezvoltarea spiritului de colectivitate.

JOCURI EDUCATIVE JECO JOCURI COLECTIVE

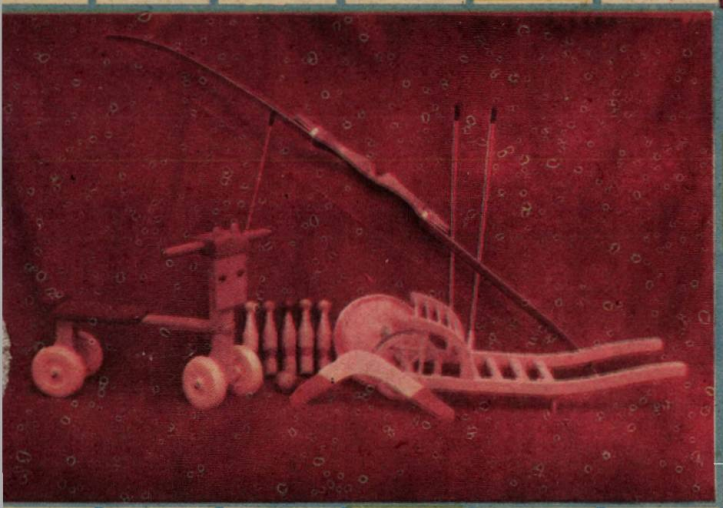

Jocurile şi jucăriile realizate sub emblema „JECO" pot contribui, de asemenea, la dezvoltarea proceselor de cunoaştere, percepţie, reprezentare, limbaj, imaginaţie, atenţie voluntară, urmărind însuşirea şi consolidarea cunoştinţelor, formarea personalităţii copiilor şi, implicit a unor trăsături de caracter ca: perseverenţa, cinstea, hărnicia, curajul, spiritul de ordine şi disciplină, responsabilitatea.

În Bucureşti, ultimele noutăţi se găsesc la magazinele Recoop din: Calea Victoriei nr. 16–18 (Pasaj), B-dul Republicii nr. 80A, Calea Moşilor nr. 155, str. 13 Decembrie nr. 26 şi micromagazinul din holul teatrului „Ion Creangă".

La cerere, jocurile pot fi expediate la domiciliu prin unităţile „Comerţului prin coletărie" sau „Cartea prin poştă" str. serg. Nuţu Ion nr. 8–12, sector 5, cod 76324 Bucureşti. Se onorează comenzi în valoare totală de minimum 100 lei, cu plata ramburs la primirea coletului.

Sugestii privind jocurile lansate sau crearea de noi jocuri, precum şi comenzi din partea unităţilor comerciale, se primesc la Recoop, Str. Sf. Ştefan nr. 21, sector 2, cod 70306, telefon 13 81 75 şi 13 62 60, telex 10393.

MAGAZINUL UNIVERSAL

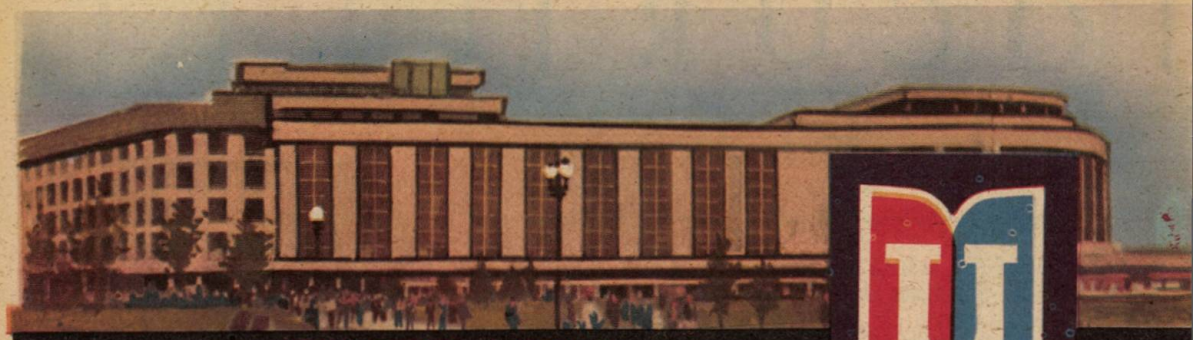

UNIREA

etaj 1 — pentru femei şi copii
etaj 2 — pentru garderoba bărbaţilor
etaj 3 — pentru timpul liber
etaj 4 — pentru apartamentul nostru
etaj 5 — cofetărie
etaj 6 — articole de lux

Deschis zilnic, între orele 7,30 — 20,00
duminica 7,30 — 13.

FIŢI BINEVENIŢI!

ICSAP Brăila

Mereu la înălțimea serviciilor ireproșabile prin unitățile sale:

- *Complex „Dorobanți" (restaurant clasic, berărie, autoservire, cofetărie, patiserie)*
- *Complex „Continental" (restaurant, cofetărie, patiserie)*
- *restaurant „Chiralina"*
- *restaurant „Modern"*
- *restaurant „Crama Veche"*
- *cofetăria „Corso"*
- *Patiseriile „Central", „Miorița"*

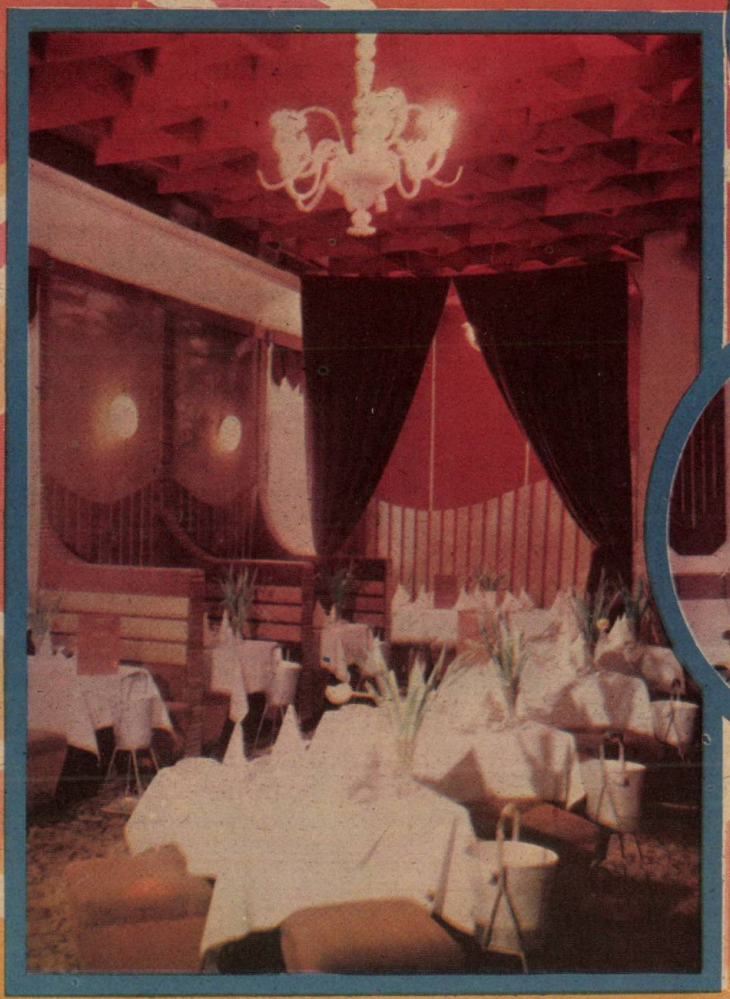

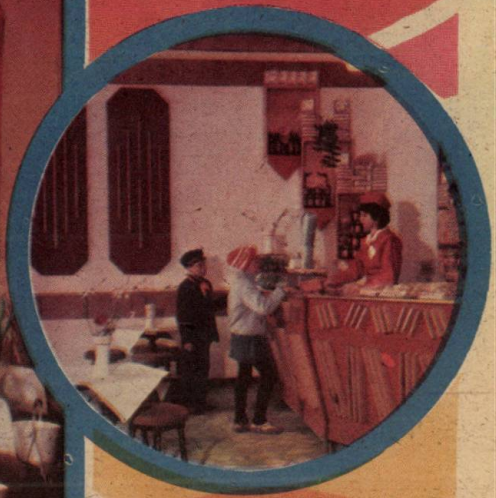

IIRUC

BUCUREȘTI

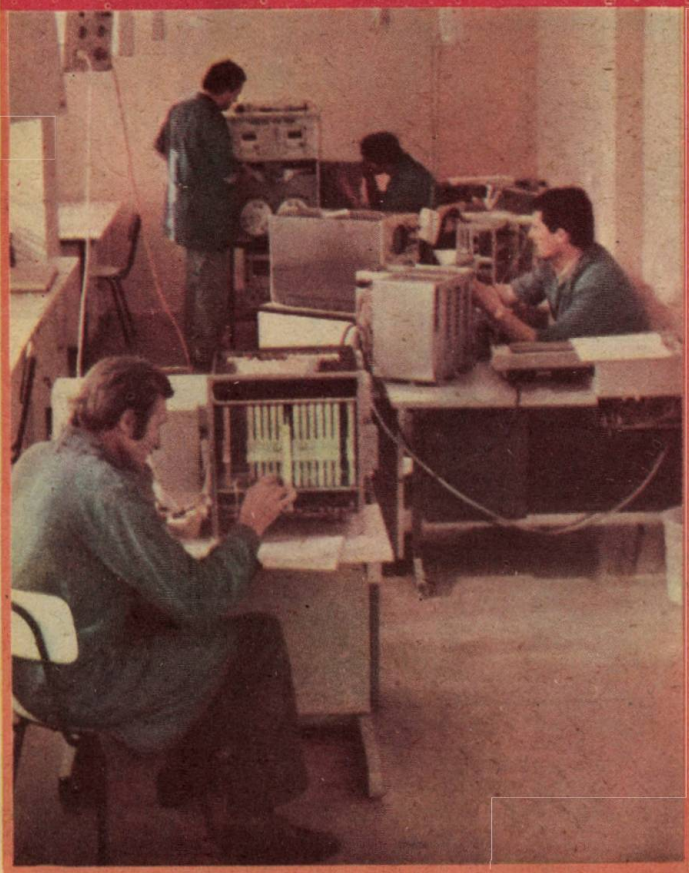

OFERĂ

- service hard şi soft pentru tehnica de calcul, maşini de multiplicat (copiatoare), radiotelefoane, comenzile numerice ale maşinilor unelte, televiziunea cu circuit închis, analizoare spectrale, calculatoare în proces;
- demonstraţii tehnice cu echipamente de calcul şi de electronică profesională cu ocazia tîrgurilor şi expoziţiilor internaţionale;
- expertize tehnice pentru echipamentele de tehnică de calcul şi de electronică profesională la solicitarea beneficiarilor;
- recepţie, instalare şi punere în funcţiune a diverselor tipuri de echipamente;
- reparaţii în perioada de garanţie şi de postgaranţie;
- revizii periodice profilactice;
- organizarea de depozite de piese de schimb de scule şi de materiale necesare service-ului;
- organizarea în străinătate de filiale de service pentru echipamente de calcul electronic exportate.

Bd. Prof. Dimitrie Pompei Nr. 6 Sector 2, Bucureşti tel. 88 20 70 Telex IIRUC 11716 R

IIRUC SERVICE

În ton cu MODA

Vestimentaţia pentru anul 1989 — confecţii şi tricotaje — se distinge printr-o croială modernă, cu accesorii funcţionale, ceea ce conferă produselor uşurinţă la purtare.

Magazinele şi raioanele specializate ale comerţului de stat vă stau la dispoziţie în tot cursul anului cu o mare varietate de articole de confecţii şi tricotaje adecvate pentru toate anotimpurile, pentru toate gusturile.

Rămîne ca fiecare dintre dvs. să alegeţi ceea ce vi se pare mai frumos şi mai potrivit pentru ţinuta dvs.

S. F. '89 magazin

antologie

, **Saturno, Bernardo Pogetto et Amore, Liguria-Antiqua — Confi-t!**

ASĂ EDITORIALĂ,

ele şase observaţii la text, „simple rogaţii de lector", cum le numiţi ır că le-am parcurs atent. Nu spun it... Deci, sine ira et studio, dacă e...Dv. n-aţi fost!

re la eroul întregii istorii, „fratele xt, n-avem ce discuta. Este un om ersul lui este cel al ideii — am în anist real, ca personaj şi identitate hotărîrea sa de a recrea, **la pro-**rb Edificiu, cel care adăpostise i mare Bibliotecă a lumii... nu văd ă o astfel de idee un „statu-quo"? e vă nelinişteşte ca disponibilitate acesta, un Anti-Jorge de Burgos, nume, sau poate Anti-Nero, **exis-**ntactat ca persoană), are 2 licenţe doctorat, iar abaţia descrisă în de Eco, mistuită de foc acum de ani, a fost efectiv refăcută de arhitect (aş spune şi poet), la o l la 250 — se poate consulta, e în şi macheta acelui Edificiu care lioteca, şi în care Labirintul, o t, nu mai e labirint... Deţin foto-gru, pe care le pot prezenta ca act ot fi incluse în text. Şi contra-în-nstruire fidelă, la scară, şi chiar la ă 1 la 1, a vieţii, prin ce ar putea cum spuneţi dv. — un act antiso-

e priveşte **disponibilitatea secundă a ctor,** şi poate cea esenţială, de a peste timp, în acea Bibliotecă, de rse, definitiv dispărute, n-am ce să rog să priviţi mai atent ştampila rii pe plic. Nu vă înşeală ochiul... clar 31—11—2.008, deci ziua, extul remis dv. refuză cronologia am primit, ieri mi-a fost expediat, – scris... Drumul lui e **invers:** vine ar odată admisă această aparte-n alt mileniu, ci la clipa imediat itarea unui atare text nu mai sus-olaţionare atentă... cu ceea ce ur-timple foarte-foarte curînd. Nu-mi ac! Şi vă asigur de maxima acura-aţă de zonele de inexplicabil, din obiectori de conştiinţă mai puţin să spun neavizaţi total!

e seducătoare, în schimb, **superba** n naraţiune „R." (deşi aţi fi prefe-înteg, Rita, Renata, Ricarda), nese-it — că acest „R." nu-i doar o ini-usculă rece, a Resemnării, întîi, şi rmă... Aţi dori să mai ştiţi — am ersonal, fiindcă şi R. există — dis-creta curtoazie a unor recenzenţi care-s foarte curioşi: **dacă-i aceeaşi R.,** despre care se vorbea de curînd într-un hebdomadar...? **dacă-i tot atît de frumoasă...?** etc., etc...! Îngăduiţi-mi să nu vă răspund imediat... Şi să nu strig pe loc: „Trăiască asociaţia admiratorilor fermi ai iniţialei R.!"

4) Mă întrebaţi, în sfîrşit, **dacă „Naratorul", ca personaj distinct, n-ar putea să dispară...** Ei, bine, nu izbutesc să pricep: Naratorul sînt eu! Liantul întregii istorii, martorul ocular, „factorul circulant" între prezent... şi mîine! Forţa şi faptele fratelui meu, mi se pare cît se poate de clar, implică un translator, o decodificare... de ce vreţi să dispar? Iar iubirea mea pentru R. e, într-un fel, pandantul acelei non-iubiri care e distrucţia, focul... Eu nu ştiu ce-aţi citit, dacă aţi ajuns la ideea absurdă că tocmai Naratorul ar putea fi exclus, intimidat, ucis... Nici nu ar fi urît, ca idee, o carte anonimă... în Editura „Bernardo Guy et Figli"... Deşi, inchizitorii sînt cei mai anonimi!

5) Vă nelinişteşte, se pare, şi acel **element de fantastic** — „cîmpul portant, biologic", pe care îl citaţi ca pe o extravaganţă — neştiind dacă va găsi un ecou favorabil la cititorul tînăr... Răspund: va găsi la cel cultivat! Să-l invităm să citească şi apoi să stăm de vorbă...

6) Aţi dori să mai ştiţi — şi cereţi să se precizeze în text **dacă „fratele meu", „naratorul" şi „R." mai sînt încă în viaţă în finalul istorisirii,** considerînd util în opinia Casei editoriale un eventual epilog... În 2008 — vi-l ofer — cei trei au petrecut împreună o admirabilă seară. Dacă am murit cumva între timp, este micul nostru secret... Şi uitaţi-vă încă o dată la plic şi la data francării... Doamne, de ce nu învăţaţi să citiţi?!

*

Revin la observaţia „trei":

...M-aţi întrebat dacă R., dulcea R. a tinereţii noastre, e şi azi tot atît de frumoasă, şi dacă nu cumva este aceeaşi R. despre care s-a scris de curînd... Este **aceeaşi,** confirm, iar pentru mine — cu disperare aceeaşi — absolut neschimbată, şi aşa va rămîne... orice ar face timpul cu noi şi din noi. Iar cele cîteva rînduri pe care le-aţi citit despre R., cu cele două iniţiale în coadă care se substituiau semnăturii, ca şi toate acele consideraţii savante din care dispăruse orice tensiune morală (cenuşiul nu-i niciodată moral) **erau scrise de mine...** Oricît aş regreta! Dar eu nu m-am ascuns sub iniţialele unui semi-anonimat, din nu ştiu ce raţiuni mediocre: un text pe care-l consider întrucîtva banal (cînd jumătate din ceea ce se scrie este profund banal), ori din ideea că m-aş compromite semnînd... ce să mai comprimiţi la cincizeci şi... de ani? Adevărul e altul! Inhibat de amintiri, de tot ce-a fost între noi — de ceea ce n-a fost, mai ales — n-am îndrăznit să semnez şi n-aş fi îndrăznit, chiar dacă distanţa-

LABIRINTUL ÎN SENS

În loc de argument: ...dacă există cărţi fără început (
un indiciu asupra paternităţii lucrării (de unde şi conce
acephalus"); ...dacă există încă alcătuiri de gînd şi mister,
bil uman, pe care le putem atribui oricărui mare nume al
(lui Aristotel, bunăoară, cum sugerează Eco în istoria l
Melk); ...dacă există acest precedent tulburător, de ce nu
ideea unei cărţi — istorisire, mesaj epistolar sau stare vi
pe care am putea-o acredita, cu tot atît temei, ca fiind...
Fiindcă frizează un alt fantastic, uman?

Fratele meu, eroul acestei istorii, nu încerca nici o
acest „tur-retur", încărcat de idei, înspre şi dinspre mîine
din altundeva... Am probe şi am martori! Nu a existat **„lab**
atras (ce altceva e „timpul viitor", ori „timpul paralel"), ş
parcurs, fie şi în genunchi, în ambele lui sensuri... lar
mult să mă credeţi, **nu fabulez deloc...** Nu inventez nimic
treacă fantasticul spre care aspirăm încă din acel moment
43, al Universului nostru...

F
(pt. con

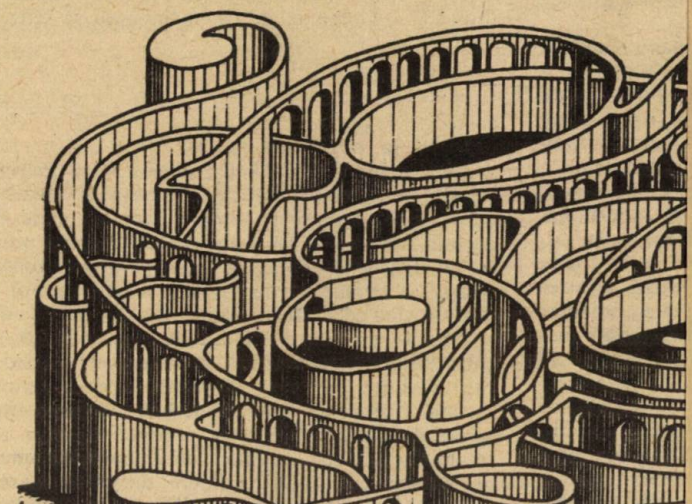

31—11—2.0
Figli, Via de
denţial! Urg

ONORATĂ

Am primit
sugestii şi in
dv., şi vă asi
cît m-au mîh
voi fi în sta

1) Cu priv
meu" în cont
al cărţii, uni
vedere un un
morală — ia
priu, un sup
cîndva cea m
prin ce pertur
Al cui? Prin
morală? Omu
dacă doriţi u
tă (poate fi c
şi un excelen
amănunţime
aproape 600
acest fizician
anume scară,
biroul său; c
adăpostea Bi
dată decoperţ
grafii în alb-n
iconografic. P
trebare: o rec
cea reală, adi
să devină —
cial?

2) În ceea c
acestui constr
reintra efectiv
a reciti cărţi a
vă explic... Vă
şi data francă
Se descifrează
luna, anul... T
curentă: azi l-
acum o lună -
din viitor... I
nenţă, nu la
următoare, ed
cită decît o c
mează să se în
este greu s-o f
teţe de sens f
unghiul unor
avizaţi... Era

3) Vi se pa
necunoscută, î
rat numele ei
sizînd — ciud
ţială, ci o maj
a Ratării, pe
să-i transmit p

rea m-ar fi îndreptăţit să explic sensul acelui R. (ratare-realizare, plus faptul că numai valorile mari se ratează... Ceilalţi nu au ce!) Şi n-aş fi îndrăznit, pentru că îndrăzneala frumoasă, **nechibzuită, totală** — nebunia splendidă a unei mari disperări, ca şi cea a speranţei — ţine de tinereţe, asta e **„teorema"**... iar eu, încă de atunci — R. dăduse la teatru, iar eu lucram la un ziar, un fel de sub-reporter — încă de atunci, asta e **„reciproca"**, eu chibzuiesc îndelung, sînt lucid, ponderat... Eu nu am fost prea tînăr, îndeajuns de tînăr, nici cînd puteam să fiu... Scurtez: am revăzut-o recent... Era la sfîrşitul lui noiembrie, 31 noiembrie, prima oară cînd noiembrie avea 31 de zile, un experiment idiot, ca o metaforă proastă, şi eu am avut sentimentul că se inversaseră brusc polii stării mele de suflet, precum polii magnetici, Nordul devenind Sud, şi invers... Şi spun „am revăzut-o", am evitat pluralul, n-am spus „ne-am revăzut", pentru că numai eu o revăd, de fiecare dată... Ea m-a văzut, pur şi simplu! Şi de oricîte ori ne-am fi văzut între timp, sub mereu noua înfăţişare a vîrstei, îmbătrînind urît, ea încerca sentimentul că mă vede atunci — **abia atunci** — prima oară... Şi tot ca de obicei, uitîndu-se la mine, prin mine, întrezărind nevăzutul, absenţa sau opusul, reflexul specular al unei alte alcătuiri, ca la o revelaţie bruscă îşi amintea să întrebe, cu retrăiri care o încîntau: **„Ce mai face fratele tău?"**

*

Deci, ce mai face fratele meu? Ce a mai născocit între timp? Ce a mai pus la cale... pentru a reface lumea? — ori ce a mai perturbat în „statu-quo-ul" planetei? — cum întrebaţi Dv. — asta era ce ar fi vrut să afle stimata noastră R., dulcea mea amintire... Iar eu aş fi putut să-i răspund aproape trivial: „face pe dracu' în patru!" Iar Dv., ca unor spirite renascentiste, circa 50 la sută, şi foarte bine plătiţi, alte 50 la sută, v-aş fi şoptit în plus: omul acesta, teribil, care-i fratele meu, a făcut totdeauna ce i-a trecut prin cap, cu noimă, fără noimă... Un Don Quijote care ştie să devină oricînd un Corbuşier lucid; un Planck şi un Heisenberg, atomişti, care vor să facă pe nepusă masă pictură; un Schliemann care nu mai dezgroapă nimic, construieşte Troia din nou... Dar astea-s vorbe, vorbe! Un obiector de conştiinţă, ca şi stimata R. — nu mai zic de Benardo Guy din Pogetto, inchizitor etern, coproprietar prin descendenţii săi la toate editurile lumii — vor veni să mă întrebe insinuant: unde este fratele dv. acum? În ce oraş? Ce ţară?... De unde vreţi să ştiu? Şi dacă ştiu, cu cît mă onoraţi, ce sumă, la ce bancă, spre a vă da adresa?

*

Ultima vedere pe care fratele meu a trimis-o lui R. era din Agrigento... După ce făcuse pe jos, aşa scria, „pe jos şi în picioarele goale" tot lanţul Apenin, maşina o vînduse pe vreo 30 de cărţi, era nebun după cărţi, iar fantezia lui aberantă îl făcea să creadă — înnebunind-o pe R. cu acel traseu divin — că el s-ar afla undeva între Piemont şi Liguria, într-o altă Italie, dispărută demult (drum străbătut şi de Adso din Melk), dacă nu cumva fratele meu se întorsese real, în acel „Quatrocento" de aur, pe care voia neapărat să-l cerceteze atent... Da, eu doar atîta ştiu, era la Agrigento, tocmai primise bursa aceea de studii, care se acordă, o dată la o mie de ani, indivizilor care n-au nici un dubiu, ba şi promit, din fragedă pruncie, că vor face gaură în cer... Or, fratele meu n-a pierdut niciodată prilejul de a promite — totul! — şi de a se ţine de cuvînt, recunosc, ori de cîte ori trebuia, şi dacă trebuia, perforat pe-undeva, cît de cît, Universul...

Dar şi fără nici o bursă de studii — asta nu izbutea să înţeleagă R. — el ar fi putut să se afle acolo, între Piemont şi Liguria, la Castel Ursino sau la Castel del Monte, dacă aceste denumiri nu vă intrigă prea mult, aşa cum am fi putut să-l aflăm, cu treburi esenţiale în orice Caput Mundi... În rezumat: **oriunde**, şi încă în acel timp riguros stabilit anterior, **atunci şi doar atunci** cînd ar fi fost **necesar** şi **util** să se afle acolo. Dar cu o condiţie, totuşi: **reconstruind de fiecare dată acel „spaţiu" concret** — edificiul, castelul, oraşul, întregul — reproiectîndu-l cu absolută minuţie în mintea sa, întîi, şi apoi pe planşetă; transpunîndu-l, tot el, într-o machetă perfectă a ceea ce a fost, la o anume scară, trăind ca pe o gestare această reconstituire a unui spaţiu preexistent, un micro-univers care dăinuie încă, asemeni undelor remanente ale Marii Explozii... Şi transpunîndu-se, apoi, în Edificiul însuşi pe care-l reclădise, transgresînd înspre acel **alt loc** şi, evident, **alt timp**, graţie unui cîmp biologic-portant şi unor căi de acces spre un univers paralel, în care dimensiunile toate, şi timpul, capătă alte valori şi alte semnificări... N-aţi priceput nimic, vă admir, este clar!

*

Am spus „avea acces", într-un moment în care incredibilul mai continua să existe; ca-n vechile poveşti, fiindcă fratele meu avea **realmente** acces şi o înzestrare **aparte** (ştiinţă şi super-ştiinţă, două licenţe, un doctorat, 7 cărţi, tehnică excelentă, şi artă, multă artă, desigur, arta transfigurării), capacitatea, deci, de a fi acolo, **fizic**, unde voia să fie. Numai că biocîmpul-portant sugerat de Alfred van Vogt, încă în '46, în secolul trecut — singurul secol de aur, în opinia mea — deci biocîmpul portant vă tulbură, observ... Şi intuiesc, dragii mei, ce vă trece prin cap: Cum să admitem noi această teleportanţă? Ce spune Sfîntul Scaun? Cine ar mai putea să-l oprească acum pe un eventual terorist, care vrea să ne arunce în aer, în numele unui intolerant fana-

tism?! La ce ar mai sluji întreg sistemul vamal, inter-ţări, cînd teleportanţa îl poate face ridicol? Ca mîine, delapidatori vicioşi, cu un biocîmp adecvat, vor pătrunde în orice tezaur bancar... Vor extrage orice comori din sărăcia noastră... Conceptul de arhivă secretă, la fel, şi-ar pierde orice sens! Ca să nu ne gîndim şi la numărul îngrozitor de adultere noi, datorită teleportanţei... Noţiunea de închisoare (rezervaţie, lagăr, ghetto) s-ar demonetiza...

Ei, bine, nu, stimaţi obiectori de conştiinţă! Teleportanţa pe care o aveţi în vedere într-o exaltare funestă, tot exaltare e, nu va îngădui niciodată acest tulburător „du-te-vino" prin spaţiu, şi, mai ales, prin timp. Condiţia teleportanţei rezidă în **trăirea intensă** şi **edificarea mentală a spaţiului în care transgresăm.** O edificare **în noi,** ceea ce presupune **cultură,** poate chiar şi **asceză,** dacă nu vă displace cuvîntul... După cum, înscrierea în alte coordonate de viaţă şi gînd implică **filosofie.** De ştiinţă nu mai spun... Condiţionant este un **etos** profund... Vameşii n-au de ce să se teamă... Aristotel a fost cel vămuit la orice transgresare, toţi au furat din el, pînă şi dumneavoastră, puţin... Adulterul mental n-ar fi o noutate nici el, se practică şi fără telepatie, cine nu juisează, visînd, iar fanatismele răzbat cu înverşunare prin timp, în pofida cuceririlor noastre... Or, cine să le înfrîngă, dacă nu libertatea gîndirii şi acccesul tulburător **spre înlăuntru şi om?** Dacă mă sinucid, apropo — dacă nu mai rezist la infinitele dv. obiecţii — cine plăteşte incinerarea? Saturno, Bernardo Pogetto et Figli, sau o să faceţi apel tot la fratele meu?

*

Nu, nu mai am răbdare... Edificiul există, în Bibliotecă au renăscut toate cărţile arse. Dovezile revenirii la viaţă abundă... Fratele meu e acolo... Străbate labirintul... Vine în Sens Invers! Iar dv. îmi cereţi nu ştiu ce moment descriptiv: acea clipă cretină în care fratele meu ar fi trecut, bunăoară, printr-un perete zidit, ori printr-un planşeu de ciment... Dar nu-i adevărat! El este un constructor, un mare proiectant, un arhitect teribil, el reconstruieşte ceea ce s-a pierdut... Pătrunde în incinte ca orice om, normal... El transgresează timpul, asta e altceva... A înţeles pînă şi R., fără nici o contingenţă cu ştiinţa, că biocîmpul portant nu-i o rachetă pentru cosmonauţi, ci o forţă de dislocare internă... Cu alte cuvinte, fratele meu n-ar fi putut să şi-o pună în cîrcă pe R., în călătoriile lui... Asta voia să-i spună, în fapt... Iar dulcea noastră R. îi sorbea fiecare cuvînt, nepricepînd o iotă! Eu eram cenuşiul, el strălucea orbitor... El exista, eu — nu... Deci, ce mai face fratele tău? — asta voia să ştie... Ce mai perturbă? — întrebaţi dv! Treziţi-vă, însă, vă rog! Mă pregătesc să revin la observaţia „trei", care o să vă incite din nou, şi o să facă să vă sticlească ochii!

În solicitarea dv. de a extinde spaţiul atribuit în lucrare lui R., subzistă o mică stratagemă, o simt: dorinţa de a conferi fratelui meu, indirect, o viaţă personală, cu drame, un socio-afectiv imediat, strîns bine în cotidian, menit să-i tempereze asceza şi acel mod de a fi, spiritual, absolvit de „trăirile zilei" (salariu, copii, ierarhie socială)...

Între R. şi fratele meu n-a existat niciodată un dublu-sens afectiv. Ea îl iubea, desigur, după logica sa elementară de viaţă — „nu pot să nu-l iubesc" — o logică în care prevalau axiomele stării sale de suflet, un fel de postulate, adică lucruri care nu se pot demonstra, dar trebuie admise, sînt legi... Şi pentru ea erau! Legile evidenţei... Fratele meu, în schimb, putea fi lîngă ea 24 de ore din 24 şi, în acelaşi timp, să se abstragă, ca ecleziaştii în studiu, închis în acel univers cu 10 dimensiuni, care era pentru el — sînt cuvintele lui — „cea mai enigmatică R. şi o alternativă sublimă a unor alte rigori afective..." Nu, fratele meu n-o iubea... dar asta nu era **„drama lui R.",** cum credeam eu atunci, **pedeapsa** ei, **marea nefericire**... A nu fi cel ales, a nu fi cel iubit ni se pare, e drept, o lezare a stării noastre de bine, un fel de infirmitate, o suportăm foarte greu; dar singura infirmitate reală, pedeapsa peste măsură, nefericirea cumplită este **să nu poţi iubi...** Dacă ar fi fost să plătească „The World of A", lucrarea lui Van Vogt, cu renunţarea definitivă la R., fratele meu nu ar fi ezitat... Cu o imensă tristeţe (ar fi mimat, cel puţin), ca la o dramă fără ieşire... Nu o iubea, repet — în accepţia mea, cel puţin — dar revenea mereu înspre ea şi la ea, cum revenim acasă, în punctul alb, zis „zero", în care se întîlnesc cele trei coordonate ale micimilor noastre... Iar la capătul vieţii, cînd totul ar fi fost împlinit, din unghiul căutărilor sale, ar fi înţeles — **prea tîrziu** — că o existenţă în care te realizezi integral prin iubire **este** şi **poate fi** o operă perfectă, demnă de orice Edificiu şi orice Pantheon.

Şi încă un cuvînt despre R. şi despre o scenă într-adevăr cumplită: lui R. i se încredinţase pînă la urmă un rol — Dumnezeule mare, cum ar fi spus Guglielmo, englezul, înainte de a fi ars abaţia — mai bine nu i-l dădeau, pentru că am văzut-o pe scenă, o figurantă ridicolă în rolul exemplar al Ofeliei... Şi n-am să uit niciodată fluierăturile care nu se auzeau, numai pentru că spectatorilor le era jenă să fluiere tot timpul!... Nici frigul acelui eşec, pentru că era un frig care urca dinspre sală spre scenă, ca şi cum s-ar fi jucat în aer liber, la pol, pe o banchiză de ghiaţă... (Un astfel de moment, foarte scurt, dacă vi se pare util, l-aş putea introduce într-o ediţie definitivă).* Dar am uitat esenţialul, un sentiment ciudat pe care-l încercam, legat de acest frig al insuccesului ei... Faptul că frigul venea **dinlăuntru lui R.,** al unei neîncrederi în sine, în înzestrarea ei, şi al ne-iubirii pe care o intuia... Şi mai venea acel frig din drama fratelui meu, pentru

care îngrijorarea, insuccesul şi ratarea lui R. nu erau decît **un ciudat labirint,** cel mai imediat. într-un fel, şi mai personal dintre toate: **labirintul nostru, al vieţii...**

*

Şi-acum, rezerva esenţială, a VII-a, pe care din prudenţă aţi amînat-o, probabil înspre finalul acestui interogatoriu savant cu care mă torturaţi. Repetatele referiri la Edificiu, Labirint, şi la Eco — asta mă întrebaţi, bănuind dinainte răspunsul şi iritarea mea — **nu reduc cumva din valoarea în sine şi originalitatea ideilor pentru care pledaţi?** Şi da, şi nu... Surîd!... Biblioteca, cu întregul ei subtext metaforic, apare pentru prima oară la Borges, în „Biblioteca Babel", în care s-ar putea regăsi, vă asigur, tot ce a fost scris pînă azi şi tot ce se va scrie prin timp. Copia lucrării mele e cu siguranţă acolo, dar cine ar putea s-o găsească, cine o va căuta... Se reduce oare prin asta meritul tulburător al lui Eco? O altă Bibliotecă, cea din Alexandria, a fost incendiată şi ea, sub raţiunea absolut aberantă că acea infinitate de cărţi pe care o adăpostea, ori repetă Coranul, deci este inutilă, ori infirmă Coranul, deci trebuie să ardă. Jorge de Burgos, incendiatorul moral al abaţiei lui Eco şi al Bibliotecii sale nu-i cu nimic mai presus de acel abject calif... Şi totuşi, Jorge de Burgos, este absolut altceva... Un Antichrist total... Deci, ce să vă mai spun? Referirea la labirintul etern al trăirilor noastre o regăsim ca idee într-un roman excelent al lui Alain Robbe-Grillet („În Labirint", acesta este titlul). Soldatul său încearcă tot o dramă, a însingurării totale, într-un infinit foarte mic, ca cele descrise de Cantor... Matematica tetragramei din „Moartea şi busola" ne confruntă şi ea cu un alt labirint, sporit „de penumbre, simetrii şi oglinzi, de anii prea mulţi de tăcere, de neştiinţa umană şi de singurătate...". Şi eroul său, Lönrot, îşi va aminti înainte de moarte, ca pe o pedeapsă în plus, de **labirintul grec, făcut dintr-o singură linie,** dar nesfîrşită şi interzisă privirii... Şi fără a uita nici acel labirint din copia tîrzie a unei alte cărţi — cea a lui Milo Temesvar — de care aminteşte şi Eco; carte pe care fratele meu o avea însă în original, ea fiind scrisă, de fapt, nu la Tbilisi, ci chiar la Temesvar (Eco s-a înşelat), o carte pe care fratele meu o citea pe întuneric, noaptea (ideile mari emit razele lor luminoase)... Dar nici un labirint nu seamănă cu altul, nici un coşmar nu-i copia perfectă a unui alt coşmar! „Ce forţe îl susţin pe fratele dumneavoastră şi-l îndîrjesc — vă ghicesc întrebarea — împotriva inchizitorilor lumii? Şi care e preţul final, recompensa devoţiunilor sale?" Astea nu-s întrebări, sînt răstălmăciri — ar fi strigat fratele meu... Cel mai îngrozitor labirint, al furiei şi urii, cu mii de bifurcări, cu meandre şi cripte, cu disperări, renunţări şi tăceri... Şi acesta nu mai era Labirintul din abaţia lui Eco, cel al lui Robbe—Grillet, ori cel al lui Borges... Era **al lui, numai al fratelui meu!** Drumul său, labirintul de taină! Şi în el se afla şi propria sa Bibliotecă... Poate şi Cartea pe care o căuta...

*

În locul Dv., ca fost inchizitor potenţial — în fiecare din noi, omul liber înfruntă zi de zi propriul inchizitor — aş fi renunţat de la bun început la toate cele 7 obiecţii. O singură întrebare — şi aceea foarte gravă — aş fi adresat-o, excluzînd naratorul, direct fratelui său: **ce anume l-a reîntors prin timp tocmai spre acel Edificiu? Ce căuta în el?** Ei, bine, vă pot oferi un răspuns, care e verosimil, chiar dacă nimeni, azi nu-l poate confirma...

În abaţia, admirabil descrisă de venerabilul Adso din Melk, au fost ucişi, succesiv — ori împinşi înspre moarte — **toţi cei care au încercat să răzbată, cu preţul vieţii** (ştiau?) **spre cartea absolut-unicat, nu doar a Bibliotecii, dar şi a lumii întregi, a Marelui Edificiu.** Cartea aceasta, interzisă cu străşnicie lecturii de tragicul Jorge de Burgos, era controversata parte a doua, considerată pierdută, a Poeticii lui Aristotel; o carte în care Stagiritul explică raţiunea comediei — a satirei şi a mimei — şi modul cum producînd plăcerea ridicolului, ea (comedia) şi rîsul determină purificarea. Dar „Isus nu a rîs niciodată" — este obsesia îngrozitoare a lui Jorge de Burgos — şi cea mai cumplită dramă ar fi, în opinia sa, că retorica argumentării, prin suferinţă şi tragic, să fie înlocuită cu retorica insalubrei derîderi; în timp ce topica vitriolării prin rîs şi blasfemie s-ar substitui revelării printr-o nouă întrupare... Guglielmo şi Adso, spiritul însumat, raisoneur, al lui Eco, atestă ipoteza şi drama: văd cartea, o au în mîinile lor, ca să asiste apoi, neputincioşi, la incendiul care mistuie tot. Jorge de Burgos, orbul, preferînd nimicirea totală (şi scrumul) ofertei de resurecţie prin intermediul unei alte filosofii.

Peste cîteva sute de ani, înfruntarea s-ar fi făcut, probabil, pe filele cărţii lui Darwin; aşa cum alt Jorge de Burgos, şi tot atît de orb, avea să interzică şi să pună pe rug, în zilele unui alt întuneric, sute de cărţi şi nume... Cu straniul paradox, că noii incendiatori nu mai filosofau încruntaţi la acest spectacol al morţii, ci erau încîntaţi de ei înşişi, bine dispuşi şi hohoteau îndelung. Furaseră şi rîsul. Îi degradaseră sensul...

Reintrînd azi în Labirintul acelei Biblioteci refăcute — asta era ideea fratelui meu — un Jorge de Burgos, mai bătrîn cu 700 de ani, nu i-ar mai fi interzis accesul la cartea despre comic a lui Aristotel... Dar care altă carte i-ar îngrozi, în aceeaşi măsură, şi azi, pe bibliotecarii ei orbi?

Fratele meu ştia cît se poate de bine, prea onorabili cenzori, că pentru fiece om există totdeauna o **carte** şi o **filă** fierbinte, o **frază, uneori, care — citite şi înţelese în profunzimea lor — i-ar**

schimba cursul vieții. Dar dumneavoastră, incriminînd astfel de căutări, profetizați în 3 din cele 7 obiecții că reconstituirea bibliotecilor arse și a miilor de edificii pierdute ar redeschide răni vechi, cicatrizate de mult. Alte ruguri, ne spuneți, s-ar aprinde răzbunătoare și ar urca spre cer... Fratele meu însă respinge această „profeție": reconstruind Biblioteca, Timpul și-ar lua revanșa. „Reconstruiește, zidarule — era expresia lui preferată — toate Bibliotecile Lumii. În una dintre ele este și cartea ta."

*

Concesiv, mă reîntorc la R. și, aducînd-o pe scenă, încerc să întrevăd „jocul de replici" care v-ar încînta.

„Ce importanță are ce carte ni se ascunde? — ar putea spune R. — Vino să te sărut... Și încă: Arde o bibliotecă? Strînge-mă tare în brațe..." Ori, într-o altă piesă: Incendiatorii plasează în podul unei case tot explozibilul lumii, iar doamna Biederman — interpretată de R. — așează pe fața de masă, de olandă, întreaga argintărie. Dar nu... „Dați-mi florile gîndului, ca să mă pot gîndi..." — spusese Ofelia—R. în seara acelui dezastru de pe îndepărtata banchiză... Nu s-a gîndit însă doar R.; s-a gîndit în cele din urmă, înnebunit de frig, pînă și fratele meu. Motiv pentru care a scris cea mai lungă scrisoare din viața sa de burlac: „...Dispar pentru 700 de ani, dacă ai o premieră, curînd, scrie-mi la Agrigento. Voi întrerupe și voi schimba cursul istoriei... Dacă te-aș ști împăcată cu sine, m-ai ajuta enorm...".

Ce am vrut, deci, să spun, cu această parabolă? — întrebați dumneavoastră... Care parabolă?! Scriind acea scrisoare, fratele meu n-a avut în vedere un artificiu psihologic, didactic, nu a premeditat. Găsise însă „cheia", **Cuvîntul, Logosul tulburător al adevărului vieții.** Și poate că atunci, plecînd spre Agrigento, a încercat prima oară un anume regret pentru iubirea pe lîngă care trecuse. Prin el, foarte tîrziu, — asta am vrut să spun! — R. regăsise viața... Curajul și succesul!... Ce știm noi despre Logos, ce știm noi despre Eros?

În însemnările fratelui meu, în conspectul rămas de la „cursul de semiotică—Eco", iată ce aveam să găsesc peste ani: „Cunoașterea prin deformare..."; cred că ar fi o cale... (Guglielmo despre Aristotel); „Libellus de Antechristo", scrisă de Adso din Montier-en-Der; logosul, deci, ca inamic al distrucției — da; „Cartea dorinței arzătoare de a ști...", scriere arabă, din păcate pierdută; „prin cărțile obisnuite spre cărțile de taină" (Guglielmo lui Adso); „Speculum amoris", atribuită de Eco lui Massimo de Bologna; Adso din Melk trăind iubirea, cartea... O va putea uita? Și, în sfîrșit, o notație neașteptată, cu două sublinieri: „Încep să cred, tot mai mult, că Marele Compendiu pe care l-ar interzice, astăzi, privirii, noul Jorge de Burgos ar fi „Tratatul despre Logos și Eros". Dacă refac Biblioteca, îl voi găsi, e cert. Și iată-l reconstruind cele 36 de camere, din care 4 heptagonale, două cu patru laturi, 4 fără ferestre, 28 răspunzînd înafară, 16 — înăuntru, plus încă 4 turnuri a cîte 5 camere cu cîte 4 laturi și una doar cu 6... Fratele meu mai cercetază apoi armonia secretă dintre lumină, forme și număr și acea rezonanță între infinitele treceri care leagă Edificiul cu viața.

Scurtez, scurtez, scurtez... Esențialul s-a spus...

*

Edificiul, ca în zilele sale de glorie, e asaltat din nou de cărturari, caligrafi, căutători de adevăr. Fratele meu e Acolo... Pătrunde în Bibliotecă... Străbate încăperile ei, privește dulapurile ticsite cu cărți... Deschide ultima ușă secretă... Jorge de Burgos încearcă să-l oprească, fireste... Ca și atunci, răzbat amenințări și se fac promisiuni... Argumentarea, însă, e mai puțin savantă; pragmatică, în schimb, foarte operativă... Noul „obiector" e în criză de timp... Astăzi nu se mai discută prea mult... Pistolul face zgomot... Să se gîndească, însă, fratele meu, dacă e înțelept, la multiplele riscuri care ar putea s-o aștepte pe R.; și Teatrele pot fi mistuite de foc... Să se gîndească și la mașinile care ar putea să-l strivească pe fratele său, Naratorul... Și la discursul funebru, în care Naratorul, ucis, ar fi și ponegrit: n-a fost original, a furat din toate cărțile lumii și nici măcar din toate... Dar fratele meu nu poate fi oprit! Se apropie de raft... și Cartea e acolo, o simte! Patosul lui e superb! Etosul lui triumfă... Sînt milioane de R. care așteaptă dezvăluirile acestei cărți esențiale... Și ce nenorocire ar fi dacă un Narator va fi împins spre moarte? Altul a și început să scrie... Cuvîntul nu poate fi ucis... Scoate din raft prima carte... Este „Tratatul despre Sublim" al unui autor anonim... Alături, următoarea, este celebra carte a lui Ambrosius Macrobius, care în secolul V întrezărise în patos **o pasiune profundă, de înaltă noblețe...** Deschide alt text: **„Ființa rațională are nevoie de patos** — citește fratele meu — **pentru a-și dovedi superba independență..."** Cine e autorul?... Da, un poet german... Și, tot din aceeași carte: **întrutotul sublim devine pateticul numai prin conștiința libertății noastre morale...** Este momentul în care — cum de n-am înțeles pînă azi? — fratele meu este **patosul** însuși! Iar opera sa, reconstrucția acelor mari Edificii pierdute, nu-i decît conștiința implicării morale... Este **Etosul** lui! Și ceea ce trebuia să se întîmple, se întîmplă! Cartea pe care fratele meu o bănuise a fi **„Tratatul** (anonim) **despre Logos și Eros"...** este o altă carte, **nescrisă...** Cea care-l așteaptă pe el, viitorul ei autor, **Cartea despre Patos și Etos!** pentru că nu cartea interzisă contează acum, în acest nou mileniu, **ci cartea pe care n-am avut curajul să o scriem în noi, pînă la ultima ei consecință morală.** Nu se mai interzic cărțile scrise și tipărite deja... Ci cele încă nescrise, cele mai explozive!

*

Obiecţiile dumneavoastră, onorat consiliu de cenzori, vor întîrzia mult, sînt convins, apariţia cărţii la care am lucrat o întreagă viaţă de om. Sugestiile-interogări, cum le numiţi dv., sincere şi subtile, sînt noul tip de incendiu... Alt rug, care arde mocnit... Jorge de Burgos nu mai este un orb şi nici un călugăr bătrîn, ci un om orbit de intoleranţe fanatice şi abia apoi, prin asta, lipsit de ochiul văzător. El cere azi, absolut rezonabil, o simplă renunţare la o riscantă teleportanţă... Se poate găsi altceva, ne sugerează el. Eventual şi Naratorul ar deveni cu mult mai subtil, dacă ar fi mai puţin implicat... O altă R., pe urmă, mai calină, infinit mai femeie, dar tot atît de frumoasă... Frumosul feminin rezistă peste timp... Ce caracter admirabil are această R., cum ştie ea să tacă...

Ce ar putea să-i opună, acestui Jorge modern, un inginer-fizician-arhitect, dacă nu uriaşa sa îndîrjire în a duce la capăt, cu întreaga sa sete de adevăr, cartea pe care o datorează el însuşi Bibliotecii umane?

*

Meditez şi la celelalte obiecţii pe care le întrevăd, abia acum, printre rînduri, şi ele mi se par... mustind de temei, rezonabile chiar!

Un „happy-end", de pildă: un mare succes al lui R., într-o piesă care s-ar numi, evident — printr-o coincidenţă splendidă — **„Prin labirintul iubirii, invers..."** Labirintul Marelui Edificiu, oricum, era un concept prea abstract,... şi ne-emoţional!

Sau fără „happy-end": fratele meu reconstruieşte integral Edificiul, pătrunde în Bibliotecă, redescoperă Cartea — nu titlul ei contează, oricum sîntem striviţi de o risipă de titluri — dar fratele meu, ca un şoarece prins, nu mai poate părăsi Biblioteca. E prizonierul ei întru eternitate... Splendid avertisment!

Stimaţii mei recenzori şi obiectori de conştiinţă! Din această dorinţă de a găsi **un final, alt final,** pe măsura acestei istorisiri, încă în manuscris, înţeleg cît de mult v-a indignat pe parcurs naratorul, acest erou în plus. V-a indignat pînă la **a nu mai citi,** sînt convins, **ultima sută de pagini.** Vreţi să-l excludeţi din întregul context, fiindcă este recalcitrant, refractar, un permanent „raisoneur": Guglielmo şi Adso, şi Eco, într-un fel, prin intermediul lor; şi Robbe-Grillet şi Borges; şi Milo Temesvar... Influenţat de ei...

Mă tem, sincer mă tem, că manuscrisul, mai grav, **a fost de mult pierdut,** rătăcit în vreun fel, de negăsit, nici urmă! Mi-aţi cerut toate exemplarele-copii pentru a „urgenta" recenzarea lucrării... Şi eu am făcut imprudenţa de a le fi remis imediat, fără a păstra nici ultima-ultima copie... Nimic nu mai există, desigur... Doar în Biblioteca lui Borges... de negăsit niciodată, în veşnicia ei! În locul unei cărţi, eu nu mai am acum decît acest **Răspuns** la cele 7 obiecţii care au ucis o carte... Iar culmea perfidiei: îmi cereţi alt final! Dar un final la ce? Şi ce-ar fi putut fi **mai presus** de adevăratul final, de confesiunea pe care o datorez ca narator, ca scrib, întru adevărul cărţii? Şi iată confesiunea, să fie la „dosar"...

N-am inventat eu ideea şi speranţa acestei relansări întru regăsire de sine... Este a Timpului Nostru!... Edificiul a fost reconstruit! Altele vor urma. Labirintul acelei Biblioteci e astăzi străbătut, precum Calea Lactee... A fost legiferată şi marea sete de carte! De cărţi nescrise încă... cele rezistînd peste timp... Tot ce a fost important să se spună, s-a spus! Am probe şi am martori... Cu un singur regret, stimaţi obiectori de conştiinţă: **eu nu am nici un frate, n-am avut niciodată...** R. îl întrezărise în mine, e drept; îl caută şi azi... Dar ne vedem tot mai rar... Deşi mă ascultă atentă, ori de cîte ori îi descriu Edificiul... S-a bucurat foarte sincer cînd i-am vorbit despre Patos şi Etos. Dar atunci cînd **vorbesc,** eu nu sînt... fratele meu! **Numai atunci cînd scriu...** Şi singura mea carte, a vieţii, a dispărut, nu mai e de găsit; deci nici fratele meu... A fost, într-adevăr, ucis... Îmi rămîne, consolator, acest Răspuns la cele 7 obiecţii... Să-l plasez în vreun raft... Şi să contez că fratele unui alt Narator, reconstruind ca şi fratele meu biblioteci dispărute şi arse, refăcînd cărţi pierdute, uitate, va readuce la viaţă, prin el, şi gîndul cărţii mele... Şi că toate aceste biblioteci refăcute, şi cărţi reanimate, vor desfide prin timp pe cei care întrevăd în tragicul Jorge de Burgos un personaj etern. Nu cred... Nu poate fi aşa... Prea te urăsc, Jorge de Burgos!... Şi prea îmi vine să rîd... Umbra ta se destramă... Noi, cei din 2008, sîntem structural optimişti... În sens invers, fireşte, ieşind din labirint... Şi cum aş putea să semnez acest răspuns, la o Carte pierdută decît Anti-Jorge-de-Burgos, sau Anti Nero, poate... (pentru conformitate — Un Narator... indescifrabil!)

□

UN AUTOMOBIL BAREAZĂ DRUMUL

ISAAC ASIMOV

Sally venea pe drumul care înconjura lacul. I-am făcut semn şi am strigat-o. Întotdeauna mi-a plăcut să o văd pe Sally. Înţelegeţi-mă bine, ţin la toate, dar Sally este cea mai frumoasă din lot. Nu încape nici o îndoială. După ce i-am făcut semn a început să se grăbească, puţin. Fără ca să-şi piardă din demnitate. Asta, niciodată. Se grăbi puţin, doar ca să-mi arate că şi ea era bucuroasă să mă vadă. M-am întors către bărbatul care stătea în picioare lîngă mine.

— Asta e Sally, am spus eu.

El îmi zîmbi, dînd din cap. Doamna Hester îl condusese aici. Îmi spusese:

— Jake, ţi-l prezint pe domnul Gellhorn. Îţi aminteşti, ţi-a scris ca să-ţi ceară o întrevedere.

Era un fel de-a spune. Am un milion de treburi de făcut la Fermă, şi dacă există ceva pentru care nu vreau să-mi pierd vremea apoi acel ceva este corespondenţa. De asta este aici doamna Hester. Locuieşte foarte aproape şi se pricepe de minune să se ocupe de toate prostiile astea fără ca să mă mai plictisească cerîndu-mi părerea şi, pe deasupra, o iubeşte pe Sally şi pe celelalte. Nu acelaşi lucru se întîmplă însă cu toată lumea.

— Sînt încîntat, domnule Gellhorn, am spus eu.

— Raymond J. Gellhorn, spuse el întinzîndu-mi mîna, pe care i-am strîns-o.

Era un tip solid, cu o jumătate de cap mai înalt decît mine şi de asemenea mai lat în umeri. Avea aproape jumătate din vîrsta mea, în jur de 30 ani. Păr negru, pieptănat cu cărare pe mijloc şi pomădat, o mustăţă fină tunsă foarte îngrijit. Pomeţii îi ieşeau în evidenţă cu generozitate, dînd impresia că ar avea oreion. La video ar fi jucat cu siguranţă rolul negativ, aşa încît am tras concluzia că trebuia să fie un tip hotărît. Lucru care dovedeşte că cei de la video nu greşesc chiar întotdeauna.

— Mă numesc Jacob Flokers. Ce pot face pentru dumneavoastră?

Zîmbi. Un zîmbet larg, cu o gură plină de dinţi.

— Dacă nu vă plictiseşte, îmi puteţi povesti cîte ceva despre Fermă.

Am auzit-o pe Sally ajungînd în spatele meu şi am întins mîna. Se opri şi am simţit apoi sub palmă emailul dur şi strălucitor al aripii ei.

— Foarte frumos automobilul, spuse Gellhorn.

Este un fel de-a spune. Sally e o decapotabilă 2045, cu un motor pozitronic Hennis—Carleton şi un şasiu armat. Fără discuţie, liniile ei sînt cele mai fine şi mai pure pe care le-am văzut vreodată. De 5 ani e preferata mea şi am echipat-o cu tot ce-mi putuse trece prin minte. Iar pe durata acestui interval la volanul ei nu s-a aşezat vreodată vreo fiinţă omenească. Nici măcar o singură dată.

— Sally, am spus eu mîngîind-o încet, ţi-l prezint pe domnul Gellhorn. Torsul motorului lui Sally crescu cu o tonalitate. Am ascultat cu atenţie şi am detectat cîteva bătăi. Observasem de curînd că aproape toate maşinile aveau motoare care băteau, iar schimbarea benzinei nu adusese nici o ameliorare. Însă de această dată torsul motorului lui Sally era la fel de delicat ca şi culoarea ei.

— Le-aţi dat nume tuturor maşinilor? întrebă Gellhorn. Avea un aer amuzat, iar doamna Hester nu-i înghite pe cei care par să se amuze pe socoteala Fermei. Aşa că răspunse pe un ton muşcător:

— Desigur. Fiecare maşină îşi are propria ei personalitate, nu-i aşa Jake? Automobilele închise sînt toate masculi, iar cele decapotabile, femele.

— Şi staţi cumva în separeuri, doamnă? zîmbi Gellhorn din nou. Doamna Hester îl fulgeră din priviri.

— Domnule Flokers, aş putea vorbi ceva doar cu dumneavoastră? mă întrebă Gellhorn.

— Depinde, i-a răspuns eu. Sînteţi ziarist?

— Nu, domnule. Sînt agent comercial. Nimic din ce vom discuta nu va fi publicat. Vă asigur că ceea ce mă interesează e să vă vorbesc în particular.

— Să facem cîţiva paşi în lungul drumului. O să găsim o bancă pe care să ne aşezăm.

Am pornit, amîndoi. Doamna Hester plecă, iar Sally ne urmă.

— Nu vă deranjează faptul că Sally vine cu noi, nu-i aşa? I-am întrebat eu.

— Cîtuşi de puţin. Nu va spune nimănui ce o să discutăm, nu? Rîse de propria-i glumă şi întinse mîna spre Sally, ca să o mîngîie. Sally îşi făcu motorul să sforăie, iar Gellhorn îşi trase mîna cu mare iuţeală.

— Nu e obişnuită cu străinii, am spus eu. Ne-am aşezat pe o bancă sub un stejar, de unde puteam vedea, de cealaltă parte a micului lac, circuitul nostru de curse particular. Eram în partea cea mai călduroasă a zilei, iar maşinile ieşiseră cu toatele. Pe puţin 30. Chiar de la distanţa aceea puteam vedea că Jeremie se ţinea de farsa lui obişnuită. Ea consta în a veni încetişor în spatele vreunui model bătrîn şi cuminte, apoi în a accelera şi a-l depăşi în scrîşnet de frîne. Cu 15 zile mai înainte îl împinsese în felul acesta pe bătrînul Angus, scoţîndu-l din drum, iar eu îi oprisem motorul pentru două zile. Cu toate acestea mi-era teamă că nu a folosit la nimic şi se părea că nici nu se mai putea face ceva. În primul rînd deoarece Jeremie e un model sport, iar astea toate sînt nişte minţi înfierbîntate.

— Ei bine, domnule Gellhorn, am zis eu, puteţi să-mi spuneţi pentru ce va trebuie aceste informaţii.

Dar el privea peisajul.

— E un loc uimitor, domnule Flokers.

— Spuneţi-mi Jake, cum face toată lumea.

— De acord, Jake. Cîte maşini aveţi aici?

— Cincizeci şi una. În fiecare an ne vin una sau două noi. Într-un an am ajuns pînă la cinci. N-am pierdut pînă acum nici una. Toate sînt într-o formă perfectă. Aveam chiar şi un model Mat—O—Mot 15 în stare de funcţionare. Unul dintre primele modele automate. Prima maşină pe care am avut-o aici.

Bătrînul Matthew. Acum stătea aproape tot timpul în garaj, dar cu toate acestea era bunicul tuturor automobilelor cu creier pozitronic. Era pe vremea cînd doar orbii veterani

de război, parâliticii şi şefii de Stat aveau maşini automate. Dar patronul meu era Samson Harridge şi era destul de bogat pentru a-şi cumpăra una. Eram şoferul lui. La gîndul acesta m-am simţit foarte bătrîn. Îmi mai amintesc de vremea în care în lume nu exista nici măcar un singur automobil suficient de inteligent ca să-şi găsească singur drumul. Conduceam maşini inerte, care aveau nevoie tot timpul de controlul minii omeneşti. Maşini din acestea ucideau în fiecare an zeci de mii de persoane.

Automatele schimbaseră însă toate astea. Bineînţeles, un creier pozitronic reacţionează cu mult mai repede decît unul omenesc, iar oamenii aveau avantajul că nu mai atingeau comenzile. Te urcai, apăsai cîteva butoane prin care indicai direcţia şi maşina pleca singură. Acum aşa ceva pare normal, dar îmi aduc aminte de primele legi ce interziceau accesul pe drumul pentru maşinile vechi şi care limitau traficul automatelor. Dumnezeule mare, cît e de atunci! Se spunsese că aşa ceva este rasism, fără a mai socoti şi altele, dar se eliberează drumurile, se opriseră hecatombele şi tot mai mulţi oameni călătoreau în noua modalitate, mai uşoară. Desigur că automatele erau cu de la 10 la 100 de ori mai scumpe decît maşinile cu conducere manuală, iar cei care îşi puteau permite să-şi cumpere una nu erau numeroşi. Industria se specializase însă în producţia de autobuze-automate. Era suficient să-i telefonezi unei companii, că un autobuz ţi se şi oprea la poartă, ca să te ducă unde doreai. În general trebuia să călătoreşti în compania celor care mergeau în aceeaşi direcţie, dar ce-i rău în asta? Totuşi Samson Harridge avea o maşină personală peste care am dat chiar în clipa în care a sosit. Pentru mine maşina asta nu devenise încă Matthew. Nu ştiam că într-o bună zi ea va deveni decanul de vîrstă al Fermei. Tot ce ştiam era că-mi lua pîinea şi că o uram.

— Acum nu mai aveţi nevoie de mine, domnule Harridge, am spus eu.

— Ce tot vorbeşti acolo, Jake? îmi răspunse el. Doar nu-ţi închipui că o să-mi încredinţez viaţa unei asemenea maşini, nu? Vei rămîne la comenzi.

— Dar merge singură, domnule Harridge. Sondează drumul, reacţionează la obstacolele umane şi la celelalte maşini, îşi aminteşte itinerariile.

— Asta o spun ei. Asta o spun ei. Oricum, tu să stai la volan, în caz că ceva nu merge bine.

Este ciudat faptul cum începi să iubeşti o maşină. Cît ai clipi, am început să-i spun Matthew şi să-mi petrec tot timpul lustruind-o şi turnîndu-i motorul. Un creier pozitronic funcţionează mai bine atunci cînd îşi păstrează tot timpul controlul şasiului, aşa încît merită osteneala ca rezervorul să fie întotdeauna plin şi ca motorul să poată merge în ralenti zi şi noapte. După cîtva timp ajunsesem să ştiu cum se simţea Matthew doar după zgomotul motorului.

În felul lui, Harridge începuse şi el să se ataşeze de Matthew. Nu avea pe cine altcineva iubi. Căsătorit de trei ori, divorţase sau supravieţuise nevestelor sale precum şi celor cinci copiii şi trei nepoţi. Aşa că, atunci cînd muri, nu e surprinzător faptul că şi-a convertit prin testament proprietatea într-o Fermă pentru Automobile Pensionare, al cărui director am fost numit, iar Matthew fu cel dintîi dintr-o lungă descendenţă plină de distincţie. Întîmplarea făcu ca aceasta să devină raţiunea mea de a trăi. Nu m-am însurat. Nu poţi şi să te insori şi să te ocupi de automate aşa cum trebuie.

Ziarele au spus că era o ciudăţenie, dar după un timp încetară să mai glumească pe această temă. Sînt anumite lucruri asupra cărora nu se poate glumi. Probabil că nu aţi putut să vă luaţi un automat, şi poate că nu o veţi putea face niciodată, dar credeţi-mă, începi să le îndrăgeşti. Sînt muncitoare şi afectuase. Trebuie să fii lipsit de inimă ca să le maltratezi sau ca să suporţi să le vezi maltratate. Astfel că proprietarii de automate dădură dispoziţii ca acestea să fie lăsate Fermei, în cazul în care nu aveau un moştenitor în care să poată avea încredere că le va îngriji aşa cum trebuie.

Toate astea i le-am explicat lui Gellhorn.

— Cincizeci şi una de maşini! spuse el. Asta reprezintă o avere!

— Cel puţin 50 000 pe fiecare automat, ca invenţie originară, i-am răspuns eu. Acum valorează mai mult, căci le-am modificat.

— Întreţinerea fermei trebuie să vă coste foarte mult.

— Aveţi dreptate. Ferma este o societate fără un scop lucrativ, fapt care ne acordă reduceri fiscale şi, desigur, în general noile maşini sosesc cu donaţii destinate întreţinerii lor. Totuşi, cheltuielile cresc fără încetare. Trebuiesc întreţinute grădinile, mereu construiesc drumuri noi şi le repar pe cele vechi, apoi mai sînt benzina, uleiul, reparaţiile şi ultimele descoperiri în domeniu. Toate astea se adună.

— Şi e multă vreme de cînd vă consacraţi acestui lucru?

— Desigur, domnule Gellhorn. De 35 ani.

— Pe plan personal nu cred să aveţi prea multe satisfacţii din asta.

— Oare? Mă uimiţi, domnule Gellhorn. O am pe Sally şi pe celelalte 50. Uitaţi-vă acolo.

Zîmbeam. Nu mă puteam abţine. Sally era atît de frumoasă încît vederea ei te durea. Vreo insectă i se stivise probabil pe parbriz sau poate că era o pată de noroi, cert este că ea se pune pe treabă. Un mic furtun ţîşni şi răspîndi Tergosol pe parbriz. Acesta se întinse cu repeziciune pe toată suprafaţa de geam acoperită cu o peliculă de silicon, iar micile perii îşi începură imediat activitatea, ştergînd parbrizul şi conducînd apa printr-un mic canal, strop cu strop, pînă pe sol. Nici cea mai mică picătură nu sărise pe capota ei verde şi scînteietoare. Periile şi tubul cu detergent reveniră în poziţia iniţială şi dispărură.

— Niciodată n-am văzut vreun automat făcînd aşa ceva, spuse Gellhorn.

— Evident, i-am răspuns eu. Este o adaptare specială pentru maşinile noastre. Am echipat-o pe Sally chiar şi cu pulverizatoare de ceară. În fiecare seară se pulverizează singură, pînă ce te poţi uita la caroseria ei ca-ntr-o oglindă. Dacă reuşesc să strîng destui bani îmi voi echipa toate micuţele în felul acesta. Decapotabilele sînt foarte vanitoase.

— Dacă vă interesează, vă pot spune cum să obţineţi aceşti bani.

— Întotdeauna mă interesează. Cum?

— Nu e evident, Jake? Aţi spus că fiecare maşină valorează cel puţin 50 000. Şi pariez că cea mai mare parte dintre ele depăşesc 100 000.

— Şi atunci?

— Nu v-aţi gîndit niciodată să vindeţi cîteva dintre ele?

Am clătinat din cap.

— Domnule Gellhorn, cred că nu vă

dați seama, dar nu o pot vinde pe nici una. Aparțin Fermei, nu mie.
— Banii ar reveni Fermei.
— Actele asociației precizează că Ferma trebuie să se ocupe de ele veșnic. Nu pot fi vîndute.
— Dar motoarele?
— Nu înțeleg.
Gellhorn își schimbă poziția și spuse pe un ton confidențial:
— Ascultă Jake, dă-mi voie să-ți explic situația. Pentru mașinile automate există o piață largă, dacă le poți vinde convenabil. Exact?
— Asta nu-i un secret.
— Dar motoarele reprezintă 95 la sută din preț. Știu de unde se pot procura caroserii. Știu unde putem vinde automate pe un preț bun — 20 000 sau 30 000 pentru modele obișnuite, 50 000 sau 60 000 pentru modele mai perfecționate. Tot ce-mi mai trebuie sînt motoarele. Vedeți acum care e soluția?
— Nu, domnule Gellhorn. O vedeam prea bine, dar voiam să se explice.
— Se află sub ochii dumneavoastră. Aveți 51 de motoare. Jake, sînteți un mecanic expert în automobile. Puteți deconecta un motor și să-l puteți într-o altă caroserie așa încît nimeni să nu observe vreo diferență.
— N-ar fi ceva prea moral.
— Așa ceva nu le-ar face nici un rău mașinilor. Le-ați face un serviciu. Luați-le pe cele mai vechi. Acel Mat—O—Mot.
— Ușurel, domnule Gellhorn. Motorul și caroseria nu sînt două entități distincte. Formează un tot. Motoarele astea sînt obișnuite cu propria lor caroserie. O alta nu le-ar face să fie mai fericite.
— De acord, ăsta e un argument. Unul foarte bun, Jake. Ar fi același lucru cu acela de a vi se lua creierul și de a fi pus în alt craniu. De acord? Nu v-ar plăcea, nu-i așa?
— Nu. Nu mi-ar plăcea cîtuși de puțin.
— Dar dacă vi s-ar lua creierul și ar fi pus în trupul unui tînăr atlet? Ce zici de asta, Jake? Dacă ai putea, nu ți-ar plăcea să ai din nou 20 de ani? Iată ce le ofer unora dintre motoarele pozitronice. Le vom pune în caroserii noi, model 57. Ultimul model.
Am izbucnit în rîs.
— N-are nici un sens, domnule Gellhorn. Poate că într-adevăr unele dintre mașinile noastre sînt vechi, dar sînt foarte bine îngrijite. Nimeni, niciodată, nu le conduce. Fac ce vor. Sînt la pensie, domnule Gellhorn. Nu mi-ar trebui un trup de 20 ani, dacă pentru asta ar trebui să-mi petrec noua existență săpînd șanțuri, fără ca să am destulă mîncare... Ce credeți despre Sally?
Cele două portiere ale ei se deschiseră și se închiseră cu un pocnet discret.
— Ce-i asta? întrebă Gellhorn.
— E felul ei de a ride.
Gellhorn zîmbi. Cred că se gîndea că făceam o glumă proastă.
— Fii rezonabil, Jake. Mașinile sînt făcute ca să fie conduse. Poate că nu sînt fericite că nu sînt conduse.
— Sally n-a mai fost condusă de 5 ani. Eu găsesc că pare fericită.
— Oare! Se ridică și se îndreptă încet spre Sally. Hello, Sally, ți-ar plăcea să fii condusă?
Motorul lui Sally începu să huruie, iar ea se trase înapoi.
— Nu o provocați, domnule Gellhorn, i-am spus eu. E puțin mai ciudată.
La o sută de metri mai încolo, pe drum, erau două automobile închise. Se opriseră. Poate că priveau, în felul lor. Nu m-am ocupat de ele. Aveam privirea ațintită asupra lui Sally și nu mi-am dezlipit-o de ea.
— Ușurel, Sally, spuse Gellhorn. Întinse mîna și apucă mînerul portierei. Nu se deschidea, bineînțeles. Acum un minut portiera se deschidea, spuse el.
— Închiderea automată, i-am răspuns eu. Sally e pudică.
Lăsă mînerul și rosti încetișor, cîntărindu-și cuvintele:
— O mașină care e pudică n-ar trebui să se plimbe cu capota deschisă.
Se îndepărtă trei sau patru pași apoi, cu rapiditate, atît de rapid încît n-am avut timp să-l împiedic, își luă elan și sări în mașină. O luă pe Sally prin surprindere, căci în clipa în care se așeză întrerupse contactul înainte ca ea să fi avut timp să demareze. Pentru prima oară în cinci ani motorul ei era mort.
Cred că am scos un urlet, dar Gellhorn cuplase comenzile manuale. Porni motorul. Sally trăia din nou, dar nu mai avea nici o libertate de acțiune. O luă pe șosea. Automobilele închise erau tot acolo. Se întorseseră și o luaseră înapoi, fără grabă. Presupun că erau uimite. Una dintre ele era Giuseppe, de la uzinele din Milano, iar cealaltă Stephen. Erau tot timpul împreună. Amîndouă erau noi la Fermă, dar erau aici de destulă vreme ca să știe că mașinile noastre nu aveau niciodată șoferi.
Gellhorn mergea drept înainte, iar cînd automobilele închise pricepură în cele din urmă că Sally nu încetinea, că nu putea încetini, nu mai rămăsese timp decît pentru măsuri disperate. Se aruncară fiecare într-o altă direcție iar Sally trecu printre ei ca o săgeată. Stephen dărîmă bariera din jurul lacului și se opri în iarbă și noroi la mai puțin de 20 cm de mal. Giuseppe o luă săltînd peste cîmp pînă cînd se opri de la sine.
L-am repus pe Steve pe șosea, încercînd să descopăr ce stricăciuni i-a produs bariera; atunci reveni și Gellhorn. Deschise portiera și coborî. Se aplecă ca să întrerupă contactul.
— Asta-i, spuse el. Cred că i-am făcut un bine.
Mi-am reținut furia.
— De ce v-ați năpustit asupra automobilelor închise? N-aveați nici un motiv ca să o faceți.
— Credeam că se vor da deoparte.
— Ceea ce au și făcut. Una dintre ele a dărîmat o barieră.
— Sînt dezolat, Jake, spuse el. Credeam că se vor mișca mai repede. Știi cum e. Am urcat în multe autobuze, dar într-un automat particular nu am fost decît de două sau trei ori și este pentru prima oară cînd conduc, deși sînt un tip cu adevărat dur. Îți spun, este suficient să vindem cu 20 la sută sub preț ca să avem o piață asigurată. Iar asta ar însemna 90 la sută beneficiu.
— Și pe care l-am împărți, cum?
— Pe din două. Nu uita că-mi asum toate riscurile.
— Bun. V-am ascultat. Acum ascultați-mă dumneavoastră. Ridicasem vocea, căci eram prea nervos ca să mă mai sinchisesc de politețe. Cînd ați oprit motorul lui Sally, i-ați făcut un rău. V-ar plăcea să fiți lovit așa încît să vă pierdeți cunoștința? Asta i-ați făcut.
— Exagerezi, Jake. În fiecare seară se opresc motoarele tuturor automatobuzelor.
— Știu, și de aceea nu vreau ca micuțele și micuții mei să se mute în frumoasele tale caroserii model 57 în care nu știu cum vor fi tratați. Circuitele pozitronice ale autobuzelor necesită mari reparații tot la doi ani. De circuitele bătrînului Matthew nu s-a mai atins nimeni de 20 ani

Comparativ cu asta ce le poţi oferi?
— Te-ai enervat. Cînd vei fi calm, gîndeşte-te la propunerile mele şi fă-mi un semn.
— M-am gîndit deja. Dacă vă mai revăd, chem poliţia.
Gura i se înăspri.
— O clipă, bătrîne, spuse el.
— Nici o clipă. Sînteţi pe o proprietate particulară şi vă ordon să plecaţi.

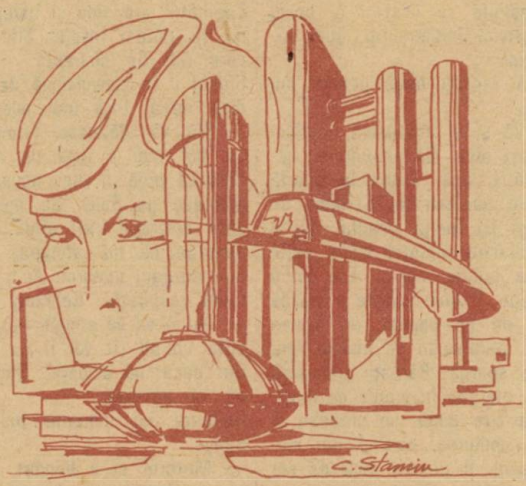

Dădu din umeri.
— Bine. Atunci, la revedere.
— Doamna Hester o să vă conducă, am spus eu. Şi să fie o despărţire definitivă.

Dar nu a fost definitivă. L-am revăzut două zile mai tîrziu. Mai exact două zile şi jumătate, căci atunci cînd l-am întîlnit prima oară era aproape amiază, iar cînd a revenit, aproape miezul nopţii.
În momentul în care a aprins lumina m-am ridicat din pat clipind din ochi pînă am priceput ce se întîmplase. de îndată ce am putut vedea n-am mai avut nevoie de prea multe explicaţii. De nici una, de fapt. În mîna dreaptă ţinea un pistol a cărui ţeavă răutăcioasă era de abia vizibilă printre degetele sale. Ştiam că tot ce avea de făcut era să-şi mărească puţin apăsarea mîinii pe pistol, şi aş fi fost făcut bucăţi.
— Îmbracă-te, Jake, spuse el.
Nu m-am mişcat. Continuam să-l privesc.
— Ascultă, Jake, spuse el, cunosc situaţia. Îţi aminteşti că te-am vizitat acum două zile. Nu aveţi nici paznici, nici garduri electrificate sau dispozitive de alarmă. Nimic.
— N-avem nevoie, i-am răspuns eu. În orice caz, nu există nimic care să vă împiedice să plecaţi, domnule Gellhorn. În locul dumneavoastră, asta aş face. Locul acesta poate deveni foarte periculos.
A rîs.
— Primejdios, dar depinde de care parte a pistolului te afli.
— L-am văzut, i-am răspuns. Ştiu ce aveţi în mînă.
— Atunci mişcă-te. Oamenii mei aşteaptă.
— Nu, domnule Gellhorn. Nu înainte de a-mi spune ce doriţi, iar după aceea probabil că nu mă voi clinti.
— Alaltăieri v-am făcut o propunere.
— Răspunsul meu este tot nu.
— Astăzi îţi pot propune mai mult. Am venit cu cîţiva oameni şi un automatobuz. Vei avea posibilitatea de a deconecta 25 de motoare pozitronice. Nu-mi pasă pe care le vei alege. Le vom încărca în automatobuz şi le vom lua cu noi. După ce o să le vînd o să am grijă ca să-ţi primeşti partea cuvenită de bani.
— Presupun că în acest sens pot conta pe cuvîntul dumitale.
Nu reacţionă la auzul remarcii mele sarcastice.
— Aveţi cuvîntul meu, spuse el.
— Nu. i-am răspuns.
— Dacă te încăpăţînezi în a-mi refuza propunerea, vom proceda în felul nostru. Voi deconecta motoarele, atîta doar că voi deconecta 51. Pe toate, pînă la ultimul.
— Nu e uşor să deconectezi motoare pozitronice, domnule Gellhorn. Sînteţi expert în robotică? Chiar dacă sînteţi, ştiţi doar că eu însumi am modificat aceste motoare.
— Ştiu, Jake. Şi ca să spun adevărul, nu sînt expert. Fără îndoială că voi brutaliza cîteva, încercînd să le opresc chiar eu. De asta voi fi obligat să le iau pe toate, dacă nu vrei să cooperezi. Căci nu-mi vor rămîne mai mult de 25, atunci cînd o să termin. Primele de care mă voi ocupa vor suferi cel mai mult. Pînă ce-o să-mi fac mîna. Şi dacă tot trebuie să fac treaba asta singur, o să încep cu Sally.
— Domule Gellhorn, nu pot să cred că vorbiţi serios.
— Vorbesc foarte serios, Jake. Nu mă grăbesc, ca să ai timp să pricepi. Dacă ne ajuţi, o vei putea păstra pe Sally. Dacă nu, probabil că va fi grav avariată. Sînt dezolat.
— O să vă însoţesc, i-am spus eu. Dar vă mai avertizez încă o dată. Veţi avea multe necazuri, domnule Gellhorn.
El se gîndea că era foarte amuzant. Rîdea încetişor în vreme ce coboram împreună scările.

Pe drumul care ducea la garajele-apartament era oprit un automatobuz Lîngă el se profilau umbrele a trei bărbaţi, care îşi aprinseră lanternele cînd ne apropiarăm de ei. Gellhorn rosti cu voce înceată:
— L-am adus pe bătrîn. Haideţi Aduceţi automatobuzul şi să începem.

Unul din cele trei se aplecă către interiorul automatobuzului şi îşi programă instrucţiunile la tabloul de bord. O luarăm pe drum în sus, în vreme ce automatobuzul ne urma cu docilitate.

— El nu va intra în garaj, am spus eu. Poarta nu l-ar admite. Aici nu avem automatobuz, doar maşini.

— De acord, spuse Gellhorn. Parcaţi-l pe iarbă, ascuns vederii.

Am auzit zgomotul motoarelor încă de pe cînd mai aveam 10 metri pînă la garaj. În general, cînd intru se calmează. De data aceasta nu o făcură. Cred că ştiau de prezenţa străinilor, şi de-ndată ce apărură figurile lui Gellhorn şi ale celorlalţi, deveniră şi mai zgomotoase. Toate motoarele vuiau şi începură să vîjîie neregulat, pînă ce garajul începu să vibreze. Cînd am intrat, farurile li s-au aprins automat. Gellhorn nu păru surprins de zgomot, dar cei trei care-l însoţeau părură miraţi şi stînjeniţi. Aveau mutre de bandiţi, un aer dubios care nu venea dinspre trăsăturile lor fizice, bine determinate, cît dinspre ochii neîncrezători şi expresia lipsită de vlagă. Cunoşteam genul acesta şi nu eram neliniştit. Unil dintre ei spuse:

— Dar consumă ceva benzină, nu glumă.

— Maşinile mele funcţionează tot timpul, am explicat eu băţos.

— Nu şi în seara asta, spuse Gellhorn. Opreşte toate motoarele.

— Nu e chiar aşa uşor, domnule Gellhorn, am răspuns eu.

— Dă-i drumul.

Am rămas locului, fără ca să mă mişc. Fără a clipi, îşi aţinti pistolul spre mine.

— V-am prevenit, domnule Gellhorn, că de cînd sînt la Fermă maşinile mele au fost întotdeauna bine tratate. Aşa sînt obişnuite, şi nu le place altfel.

— Ai la dispoziţie un minut, spuse el. O să-mi ţii discursuri altădată.

— Încercam să vă explic. Să vă explic că maşinile mele înţeleg ceea ce le spun. Este un lucru pe care, în timp şi cu răbdare, un creier pozitronic îl poate învăţa. Maşinile mele au învăţat. Alaltăieri Sally v-a înţeles propunerile. Amintiţi-vă că a ris atunci cînd i-am cerut părerea. Ştie ce i-aţi făcut, la fel şi cele două automobile închise asupra cărora v-aţi năpustit.

Iar celelalte ştiu cum trebuie procedat cu intruşii.

— Ascultă, bătrîn nebun...

— Tot ce trebuie să spun este... Am ridicat vocea: Năpustiţi-vă!

Unul dintre bărbaţi se descompuse la faţă şi începu să urle. Dar vocea îi fu complet acoperită de zgomotul celor 51 claxoane care se dezlănţuiseră în acelaşi timp. Aveau aceeaşi tonalitate, iar ecoul căpăta un răsunet metalic şi sălbatic între cei patru pereţi ai garajului. Fără ca să se grăbească două maşini demarară, însă fără ca să încapă vreo îndoială în ceea ce le privea ţinta. Alte două le urmară. Toate maşinile se mişcau în boxe. Bandiţii priviră înmărmuriţi, apoi dădură înapoi.

— Nu vă aşezaţi lîngă perete, am strigat eu.

Se pare că şi ei avuseseră, instinctiv, aceeaşi idee. Ca nebuni, se năpustiră către uşă. Ajuns la poartă unul dintre oamenii lui Gellhorn se întoarse şi îşi înălţă pistolul. Cu o flacără albastră, glonţul sfîşie aerul în direcţia primei maşini. Era vorba de Giuseppe. O linie subţire îi brăzdă vopseaua de pe capotă, iar partea dreaptă a parbrizului se înstelă fără ca să se spargă. Bărbaţii trecuseră de uşă şi alergau în vreme ce maşinile, două cîte două, se grăbeau în urmărirea nocturnă, sunînd din claxoane atacul. Îl ţineam încă de cot pe Gellhorn, dar cred că, oricum, n-ar fi mişcat. Buzele îi tremurau.

— Iată de ce nu avem nevoie nici de garduri electrificate, nici de paznici. Maşinile mele se apără singure. Fascinat, Gellhorn le urmărea cu privirea în vreme ce ele, două cîte două, ieşeau vîjîind.

— Sînt nişte ucigaşe! spuse el.

— Nu te prosti! Nu-ţi vor ucide oamenii.

— Sînt nişte ucigaşe!

— Se vor mulţumi să le dea o lecţie. Maşinile mele au fost antrenate în mod special pentru rularea pe terenuri accidentate, tocmai în vederea unor circumstanţe asemănătoare. Bănuiesc că prin ceea ce vor trece acum oamenii dumitale va fi ceva mai rău decît o moarte rapidă. V-a urmărit vreodată o maşină?

Gellhorn nu raspunse. Am continuat, căci nu voiam să-l scutesc de nimic.

— Sînt ca nişte umbre, rulînd cu aceeaşi viteză, ca şi oamenii dumitale, aici urmărindu-i, acolo blocîndu-le drumul, zăpăcindu-i, aruncîndu-se asupra lor, trecînd pe lîngă ei cu un zgomot de frîne asurzitor şi cu ambalări înfricoşătoare de motor. Vor continua pînă în clipa în care ei se vor prăbuşi fără suflu şi pe jumătate morţi, aşteptînd ca roţile să le zdrobească oasele îndurerate. Dar maşinile nu o vor face. Se vor întoarce înapoi. Dar, cu toate astea, pariez că oamenii dumitale nu vor mai pune piciorul aici în viaţa lor. Nici măcar pentru banii pe care dumneata, sau zece ca dumneata ai putea să-i oferi. Ascultaţi... I-am strîns cotul, iar el ascultă cu atenţie. Nu auziţi cum se trîntesc portierele? am întrebat eu. Zgomotul era slab şi îndepărtat, dar nu te puteai înşela. Sînt maşinile, care rîd. Se distrează.

Chipul i se convulsionă de furie. Ridică mîna. Încă mai avea pistolul.

— Nu vă sfătuiesc, i-am spus eu. Cu noi mai e încă un automobil.

Cred că pînă în clipa aceea nu o remarcase pe Sally. Se apropiase cu atîta discreţie încît aripa ei dreaptă aproape că mă atingea, dar totuşi nu-i auzeam motorul. Ai fi spus că-şi ţinea respiraţia. Gellhorn urlă.

— Nu o să vă atingă, i-am spus eu, atîta vreme cît voi fi cu dumneata. Dar dacă mă ucideţi... Ştiţi că Sally nu vă agrează.

Gellhorn îşi îndreptă pistolul spre Sally.

— Motorul ei e blindat, i-am spus eu, şi înainte de a putea trage a doua oară se va năpusti asupra dumitale

— Asta-i bună, urlă el. Şi deodată îmi răsuci braţul la spate aşa încît de abia mă puteam ţine pe picioare. Mă ţinea între el şi Sally, fără ca să slăbească strînsoarea. Ieşi cu spatele, bătrîne, împreună cu mine, şi nu încerca să scapi, că-ţi rup mîna.

Am fost obligat să-l urmez. Neliniştită, Sally venea după noi, ezitînd asupra atitudinii pe care să o adopte. Am încercat să-i spun ceva, dar n-am reuşit. Nu puteam decît să strîng din dinţi şi să gem. Automatobuzul lui Gellhorn era încă la uşa garajului. Mă obligă să mă urc în el. Gellhorn sări în urma mea şi încuie uşile cu cheia.

— E bine, spuse el. Acum vom discuta rezonabil.

Îmi frecam braţul încercînd să-l fac să revină la viaţă şi, în vreme ce o făceam, în mod automat şi inconştient studiam tabloul de bord al automatobuzului.

— Ăsta e un motor refăcut, am spus

eu.
— Şi ce dacă? răspunse el pe un ton caustic. Este un eşantion al muncii mele. Am luat un şaşiu abandonat, am găsit un creier utilizabil şi mi-am făcut un automatobuz particular. Vă displace?
Am tras de panoul de separaţie şi l-am împins deoparte.
— Pentru dumnezeu, pleacă de acolo, spuse el. Muchia palmei lui mi se abătu peste umărul stîng. Am luptat împotriva lui.
— Nu vreau să-i fac nici un rău autobuzului. Drept cine mă luaţi? Vreau să arunc doar o privirea asupra conexiunilor motorului. N-a fost nevoie să privesc prea multă vreme. Cînd m-am întors din nou spre el fierbeam de furie. Sînteţi un ticălos şi un mizerabil, i-am spus. N-aveaţi dreptul că instalaţi singur motorul. De ce n-aţi chemat un specialist în robotică?
— Am aerul unui ţicnit? întrebă el.
— Chiar dacă e un motor furat, nu aveţi dreptul să-l trataţi astfel. Nici cu un om nu m-aş purta vreodată aşa cum ai făcut-o dumneata cu motorul ăsta. Sudură, bandă izolatoare, cleme! Asta e brutalitate!
— Merge, nu?
— Sigur că merge, dar pentru autobuz trebuie să fie un chin. Şi dumneata ai putea trăi cu migrene şi artrită, dar n-ar ti o viaţă prea plăcută. Vehiculul ăsta **suferă**.
— Gura! Pentru o clipă o privi pe Sally prin geam, apropiindu-se de autobuz. Se asigură că uşile şi geamurile erau bine închise. Acum plecăm, spuse el, înainte de întoarcerea celorlalte maşini. Şi nu ne vom mai întoarce.
— Şi la ce o să vă ajute asta?
— Maşinile vor sfîrşi prin a rămîne fără benzină, nu? Nu le-aţi echipat ca să-şi poată face singure plinul, nu-i aşa? De abia atunci ne întoarcem şi ne terminăm treaba.
— Mă vor căuta. Doamna Hester va anunţa poliţia.
Nu mai era capabil să judece raţional. Apăsă un buton pentru pornirea autobuzului. Plecă brusc, de pe loc. Sally îl urma. El începu să rîdă.
— Ce poate face atîta vreme cît sînteţi aici, cu mine?
Şi Sally păru să-şi dea seama de asta. Acceleră, ne depăşi şi dispăru. Gellhorn deschise geamul de lîngă el şi scuipă afară. Autobuzul înainta greoi pe şoseaua întunecată, dînd rateuri. Gellhorn coborî farurile din margine pînă ce nu se mai zăriră decît benzile verzi, fosforescente, lucind sub clarul de lună de-a lungul drumului, încercînd să evităm să capotăm, lovindu-ne de vreun arbore. Practic nu exista trafic. Ne-am încrucişat cu două maşini venind din sens opus, dar nici în faţă, nici în spate nu exista vreuna pe partea noastră de şosea.
Mai întîi am auzit zgomotul portierelor. Răsunînd sec şi scurt în liniştea nopţii, mai întîi în dreapta apoi în stînga. Mîinile lui Gellhorn tremurau în timp ce apăsau pe butoane pentru a mări viteza. Dintr-un boschet ţîşni o rază de lumină care ne orbi. Din partea cealaltă, un alt fascicol luminos porni din spatele barierei se aţinti asupra noastră. La o răscruce, la 400 metri mai încolo, o maşină se opri de-a curmezişul drumului cu un scrîşnet puternic de frîne.
— Sally s-a dus să le caute pe celelalte, am spus eu. Cred că sînteţi înconjurat.
— Ei şi? Ce pot ele face? Se aplecă asupra tabloului de bord, scrutînd noaptea prin parbriz. Să nu încerci să mă duci, bătrîne, mormăi el.
Nici nu puteam. Mă simţeam moleşit pînă în măduva oaselor: braţul stîng mă ardea. Zgomotele motoarelor se amplificară şi se apropiară. Auzeam rateuri emise în ritmuri ciudate; dintr-o dată, mi se păru că maşinile mele îşi vorbeau. Din urmă venea un concert de claxoane. M-am întors, iar Gellhorn aruncă o scurtă privire în oglinda retrovizoare. O duzină de maşini ne urmăreau pe toată lăţimea drumului. Gellhorn urlă şi izbucni într-un rîs demenţial.
— Opriţi! Opriţi motorul! i-am strigat eu.
Căci la un sfert de milă în faţa noastră, vizibilă cu claritate în lumina farurilor a două automobile închise, oprite de o parte şi de cealaltă a şoselei se afla Sally, a cărei caroserie fină, rasată, era aşezată de-a curmezişul şoselei. Două maşini ţîşniră pe partea stîngă, aşezîndu-se lîngă noi şi rulînd cu aceeaşi viteză pentru a-l împiedica pe Gellhorn să întoarcă. Dar nu avea nici o intenţie să o facă. Îşi apăsă degetul pe butonul de viteză maximă şi îl ţinu apăsat.
— N-o să mă las tras pe sfoară, spuse el. Autobuzul e de cinci ori mai greu decît ea bătrîne, şi o va strivi ca pe o muscă.
Ştiam că era posibil. Autobuzul era cuplat pe conducerea manuală, iar degetul apăsat pe buton. Ştiam ca era posibil. Am coborît geamul şi am scos capul afară.
— Sally, am urlat eu, dă-te la o parte, Sally! Strigătul îmi fu acoperit de scrîşnetele de agonie ale frînelor maltratate. M-am simţit proiectat înainte şi l-am auzit pe Gellhorn pierzîndu-şi suflul. Ce s-a întîmplat? am întrebat eu.
Era o întrebare prostească. Ne oprisem. Asta se întîmplase. Sally şi autobuzul erau la mai puţin de doi metri unul de celălalt. Nu se clintise. deşi o masă de cinci ori mai mare ca a ei se năpustea asupră-i. Ce curaj avea! Gellhorn trase de maneta pentru control manual.
— Trebuie să meargă, mormăi el Trebuie să meargă.
— Nu în felul în care ai conectat, expertule, i-am spus eu. Circuitele pot face atingere.
M-a privit, nebun de furie şi mormăind ameninţări. Părul i se lipise de frunte. Ridică pumnul.
— E ultimul sfat pe care o să mi-l mai dai vreodată, bătrîne, mormăi el. Ştiam că era pe punctul de a trage. M-am lipit cu spatele de portiera autobuzului şi am împins, privind pumnul care se înălţa, iar cînd portiera s-a deschis am căzut afară, pe spate, izbind solul cu un zgomot înfundat. Am auzit portiera închizîndu-se cu zgomot. M-am ridicat în genunchi şi am apucat să-l văd pe Gellhorn luptîndu-se cu geamul care se ridica, apoi ochind prin el. Nu avu timp să tragă. Automatobuzul demară cu un zgomot teribil iar Gellhorn căzu pe spate.
Sally nu se mai afla în mijlocul drumului, şi am privit farurile din spate ale autobuzului clipind pe şosea Eram epuizat. Am rămas aşezat acolo unde mă aflam, în mijlocul drumului şi mi-am sprijinit fruntea pe braţele încrucişate, încercînd să-mi recapăt suflul. Am auzit o maşină oprindu-se încetişor lîngă mine. Era Sally. Încet
— aş putea spune chiar cu dragoste
— portiera din faţă se deschise. De cinci ani nimeni nu o mai condusese pe Sally — în afară de Gellhorn, bineînţeles — şi ştiam cît îşi putea îndrăgi libertatea o maşină. Am apreciat gestul, dar am spus:

— Mulţumesc, Sally, dar o să mă urc în una din cele noi.
M-am ridicat şi m-am întors cu spatele, dar ea viră cu o îndemînare de acrobat şi se găsi din nou în faţa mea. Nu voiam să o rănesc. Am urcat. Bancheta ei avea parfumul dulce şi proaspăt al unui automobil care veghează ca întotdeauna să fie de o curăţenie ireproşabilă. M-am întins plin de recunoştinţă şi, cu o eficacitate firească, rapidă şi silenţioasă, micuţii şi micuţele mele m-au readus acasă.

În seara următoare doamna Hester, foarte emoţionată, îmi aduse copia unei emisiuni radiofonice.
— E vorba de domnul Gellhorn, spuse ea. Bărbatul care a venit să vă vadă.
— Ce i s-a întîmplat? Îmi era teamă de răspunsul ei.
— A fost găsit mort. Vă daţi seama? Mort într-un şanţ.
— Poate că e altcineva, am mormăit eu.
— Raymond J. Gellhorn, spuse ea pe un ton răspicat. Nu pot exista doi, nu-i aşa? Şi semnalmentele coincid. Doamne, ce moarte! S-au găsit urme de roţi pe braţe şi pe trup. Vă daţi seama! Mă bucur că s-a stabilit că era vorba de un autobuz; altfel poate că ar fi venit să-şi vîre nasul pe aici.
— S-a întîmplat prin apropiere? am întrebat eu neliniştit.
— Nu... pe lîngă Cooksville. Dar dumnezeule, citiţi chiar dumneavoastră... Ce i s-a întîmplat lui Giuseppe?
Diversiunea asta fu binevenită. Giuseppe mă aştepta răbdător să-i repar caroseria. Parbrizul îi fusese înlocuit. După plecarea ei, am luat copia. Nu exista nici o îndoială. Raportul doctorului afirmase că alergase şi că se afla într-o stare de epuizare totală. Mă întrebam pe parcursul a cîţi kilometri se jucase autobuzul de-a şoarecele şi pisica cu el înainte de a-i da lovitura de graţie. Copia nu spunea nimic, desigur.
Autobuzul fusese găsit şi identificat datorită urmelor de pneuri. Poliţia îl păstra şi încerca să găsească proprietarul. Copia avea şi o notiţă. Pe cuprinsul Statului era primul deces al anului datorat traficului rutier şi se atrăgea atenţia cu insistenţă asupra conducerii manuale după căderea nopţii. Nu se vorbea deloc despre cei trei acoliţi ai lui Gellhorn, iar asta cel puţin îmi făcu plăcere. Plăcerea vînătorii nu condusese nici una dintre maşinile mele pînă la omucidere. Asta era tot. Am aruncat hîrtia. Gellhorn era un criminal. Tratase autobuzul cu cruzime. Găseam că îşi meritase pe deplin soarta. Dar cu toate astea inima mi se strîngea cînd mă gîndeam la moartea pe care o avusese.
A trecut deja o lună şi nu pot să nu mă gîndesc tot timpul la ea. Maşinile mele îşi vorbesc. Nu mai am nici o îndoială în această privinţă. E ca şi cum ar fi căpătat încrederea, ca şi cum nu le-ar mai păsa să păstreze secretul asupra acestei înzestrări. Motoarele lor bat şi vîjîie fără contenire.
Şi nu vorbesc numai între ele. Vorbesc maşinilor şi autobuzelor care vin la Fermă pentru afaceri. Oare de cîtă vreme fac asta? Iar celelalte, desigur că le înţeleg. Autobuzul lui Gellhorn le înţelesese, deşi nu petrecuse la fermă decît o oră. Închid ochii şi revăd şoseaua aceea, cu maşinile noastre încadrînd autobuzul, făcîndu-şi motoarele să vîjîie pînă cînd acesta le-a înţeles, s-a oprit, m-a lăsat să ies şi apoi a plecat mai departe cu Gellhorn. Oare maşinile mele i-au spus să-l ucidă? Sau ideea i-a venit lui însuşi?
Oare maşinile pot avea asemenea idei? Inginerii care proiectează motoarele spun că nu. Dar ei nu iau în considerare decît circumstanţele obişnuite. Au prevăzut ei **totul?** Există maşini care sînt maltratate, ştiţi asta. Unele vin la Fermă şi văd. Li se povestesc diverse lucruri. Descoperă faptul că există maşini al căror motor merge zi şi noapte, fără întrerupere, care nu sînt conduse niciodată şi care au tot ce doresc. Apoi pleacă, şi poate că povestesc toate astea altor maşini. Poate că ştirea se răspîndeşte cu repeziciune. Poate că au început să se gîndească că modul de viaţă de la Fermă ar trebui extins la maşinile din întreaga lume. Ele nu pricep. Nu li se poate cere să priceapă fanteziile celor bogaţi.
Pe Terra există milioane de automobile, zeci de milioane. Dacă li se înrădăcinează ideea asta, că sînt sclave, că ar trebui să fac ceva ca să îndrepte starea aceasta de lucruri, dacă încep să gîndească aşa ca autobuzul lui Gellhorn...
Poate că asta nu se va întîmpla cît trăiesc. Pe unii dintre noi vor trebui să-i lase în viaţă, ca să se ocupe de ele, nu? Nu ne vor ucide pe toţi. Sau poate că da. Poate că nu vor înţelege că au nevoie de oameni ca să se ocupe de ele. Poate că nu vor aştepta.
În fiecare dimineaţă, cînd mă trezesc, mă gîndesc: „Astăzi, poate că..."
Maşinile mele nu-mi mai procură atîtea satisfacţii ca altădată. Recent am remarcat că încep să o evit pînă şi pe Sally.

Traducere de
RADU GÂRBACEA

EXPERIMENT PE INSULĂ

ARTHUR C. CLARKE

— Numărul savanţilor nebuni care şi-au pus în gînd să influenţeze destinul omenirii, declară Harry Purvis privindu-şi berea cu mare luare-aminte, a fost exagerat în mod grosolan de gura lumii. De fapt, eu nu-mi amintesc să fi întîlnit mai mult de unul.
— Ei, atunci nici nu cred să fie mai mulţi, comentă Bill Temple cu o mutră acră, nu e genul de lucru pe care să-l uiţi cu una cu două.
— Aşa zic şi eu, replică Harry, cu aerul acela de inefabilă inocenţă atît de deconcertant pentru cei care-i caută nod în papură. Şi, de fapt, savantul ăsta nu era cu adevărat nebun. Deşi e cert că se pornise să cucerească lumea. Sau, mai exact, să o lase să fie cucerită.
— Şi de cine, mă rog? se vîrî George Whitley. De marţineni? Sau de omuleţii verzi de pe Venus?
— Nici de unii, nici de alţii. Colabora cu cineva mult mai apropiat. O să înţelegeţi despre cine este vorba cînd o să vă spun că era un mirmeco-

log.
— Un ce-cum?
— Nu-l mai întrerupe, se auzi Drew, din partea cealaltă a barului. E trecut de zece şi dacă nici săptămîna asta nu reuşesc să vă dau pe toţi afară la ora închiderii, pot să-mi iau adio de la autorizaţie.
— Mersi, făcu Harry demn, dînd paharul la umplut. S-a întîmplat acum vreo doi ani, cînd eram în misiune în Pacific. Era secretă, dar avînd în vedere cîte s-au mai întîmplat de atunci nu văd ce rău aş face dacă v-aş povesti. Trei dintre noi fuseserăm debarcaţi pe un anumit atol din Pacific, la mai puţin de o mie de mile de Bikini şi aveam la dispoziţie o săptămînă ca să instalăm nişte aparatură de detecţie.
Se presupunea că atolul este nelocuit, dar asta s-a dovedit a fi o eroare considerabilă. Avea, de fapt, o populaţie de cîteva sute de milioane...
— Ce! căscară toţi gura.
— ...cîteva sute de milioane, continuă Purvis calm, printre care un singur om. Am dat peste el cînd am pătruns mai în interior ca să văd ce mai e pe-acolo.
— Interior? sări George Whitley. Parc-ai zis că era un atol. Cum poate un inel de coral...
— Era un atol foarte durduliu, răsunse Harry ferm. Şi pe urmă, cine povesteşte aici? Aşteptă, cu un aer provocator, momentul în care să aibă din nou cuvîntul.
— Şi tocmai mergeam în susul unui pîrîiaş încîntător, pe sub cocotieri, cînd, spre marea mea surpriză, am dat peste o roată hidraulică — şi încă una foarte modernă — acţionînd un dinam. Dacă aş fi avut puţină minte, m-aş fi întors să le dau de veste şi celorlalţi, dar n-am putut rezista tentaţiei şi mi-am zis să plec într-o recunoaştere pe cont propriu. Mi-am amintit ce se spunea: că mai erau încă prin partea locului trupe japoneze care nu aflaseră că s-a sfîrşit războiul, dar asta era o explicaţie prea puţin probabilă.
Am urmat linia de energie în sus, pe un deluşor, şi am găsit, pe versantul celălalt, o clădire joasă, văruită, aşezată într-un luminiş. Iar luminişul era presărat cu movilite de pămînt înalte, neregulate, între care se ţesea o reţea de sîrme. Era una dintre cele mai uluitoare privelişti ce mi s-a înfăţişat vreodată, şi am rămas aşa, uitîndu-mă, vreo zece minute bune, încercînd să-mi dau seama ce se petrece. Cu cît mă uitam mai mult, cu atît mă dumiream mai puţin.
Tocmai chibzuiam ce să fac, cînd din clădire ieşi un bărbat înalt, cu părul coliliu, care se îndreptă către una din ridicăturile de pămînt. Ducea un fel de aparat şi avea o pereche de căşti alunecate în jurul gîtului şi am presupus că era un contor Geiger. Şi atunci mi-am dat seama ce înalte erau muşuroaiele. Erau termitiere — zgîrie-nori dacă le raportăm la constructorii lor, mult mai înalte decît Empire State Building — populate de aşa-zisele furnici albe.
Am privit cu mult interes şi o totală stupoare cum bătrînul vîră aparatul la baza muşuroiului, ascultă atent cîteva clipe şi se întoarce spre clădire.
De-acuma eram atît de curios că m-am hotărît să-mi fac cunoscută prezenţa. Orice-ar fi cercetat el acolo, cu siguranţă că n-avea nimic de-a face cu politica internaţională, aşa că eu aş fi fost singurul care să aibă ceva de ascuns. O să vedeţi mai tîrziu ce greşită era socoteala asta.
Am strigat, ca să-i atrag atenţia, şi am coborît deluşorul făcîndu-i semne cu mîna. Străinul se opri şi mă privi cum veneam spre el. Apropiindu-mă, am văzut că avea o mustaţă rară care-i dădea un vag aer oriental. Avea vreo şaizeci de ani şi se ţinea foarte drept. Deşi nu purta decît o pereche de pantaloni scurţi, avea o înfăţişare atît de demnă, încît m-am simţit oarecum ruşinat de interpelarea mea zgomotoasă.
— Bună dimineaţa, i-am zis, pe ton de scuză. N-am ştiut că mai e cineva pe insulă. Eu sînt cu... ăăă... o echipă de cercetare ştiinţifică pe versantul celălalt.
Auzind acestea, ochii străinului se luminară. A, spuse, într-o engleză aproape perfectă, un confrate întru ale ştiinţei! Sînt foarte încîntat să vă cunosc. Poftim în casă.
L-am urmat bucuros — mă cam încinsesem după hoinăreala mea — şi am descoperit că de fapt clădirea era pur şi simplu un mare laborator. Într-un colţ erau un pat şi vreo două scaune, o plită şi unul din lavoarele acelea pliante pentru turişti. Asta era tot ce ţinea de necesarul de zi cu zi. Dar totul era pus în ordine şi sclipea de curăţenie: necunoscutul meu prieten părea a fi un sihastru, dar se străduia să păstreze aparenţele.
M-am prezentat primul şi, aşa cum speram, îmi răspunse prompt: profesorul Takato, biolog al unei cunoscute universităţi din Japonia. Nu prea arăta el a japonez, cu excepţia mustăţii. Cu ţinuta lui dreaptă, demnă, îmi amintea mai degrabă de un colonel bătrîn din Kentucky pe care-l cunoscusem odinioară.
După ce m-a tratat cu un vin necunoscut, dar întăritor, am stat de vorbă vreo două ore bune. Ca majoritatea oamenilor de ştiinţă, părea fericit să întîlnească pe cineva care să-i aprecieze munca. E-adevărat că pe mine mă interesau mai mult aspectele fizice şi chimice decît cele legate de biologie, dar cercetările profesorului Takato mi s-au părut pur şi simplu fascinante.
Presupun că termitele nu v-au interesat niciodată cine ştie ce, aşa că vă voi da doar cîteva din amănuntele ieşite din comun. Se numără printre cele mai evoluate insecte sociale şi trăiesc la tropice, în colonii numeroase. Nu suferă vremea rece, nici nu suportă, oricît de ciudat ar părea, lumina directă a soarelui. Cînd trebuie să se mute dintr-un loc într-altul construiesc mici autostrăzi acoperite. Par să aibă mijloace de comunicare necunoscute şi aproape instantanee şi, deşi ca indivizi sînt destul de neajutorate şi nedescurcăreţe, o colonie se comportă ca un animal inteligent. Anumiţi scriitori au comparat

termitiera cu corpul omenesc, şi el, la rîndul lui, compus din celule vii individuale alcătuind o entitate mult superioară unităţilor sale fundamentale. Termitele sînt uneori numite „furnici albe", nume total incorect deoarece nu sînt deloc furnici, ci o cu totul altă specie de insecte. Sau poate ar fi trebuit să spun „gen"? Nu mă prea pricep la fineţuri de-astea...

Iertaţi-mi această mică prelegere, dar după ce l-am ascultat o vreme pe Takato, termitele au început să mă entuziasmeze şi pe mine. Ştiaţi, de exemplu, că nu numai că-şi cultivă grădini, dar ţin şi vaci — vaci-insecte, desigur — şi le mulg? Da, sînt nişte drăcuşori foarte sofisticaţi, chiar dacă se lasă călăuzite numai de instinct.

Dar mai bine să vă spun cîte ceva despre Profesor. Deşi acum era singur şi trăise mulţi ani pe insulă, avea un număr de asistenţi care-i aduceau aparatură din Japonia şi-l ajutau în muncă. Prima lui mare realizare a fost să facă cu termitele ceea ce von Frische făcuse cu albinele: le-a învăţat limba, cu mult mai complexă decît sistemul de comunicare al albinelor, care, după cum poate ştiţi, se bazează pe dans. Am înţeles că reţeaua de fire care legau termitierele de laborator îi dădeau Profesorului posibilitatea nu numai să asculte ce-şi spun termitele între ele, dar să le şi vorbească. Asta nu-i ceva atît de fantastic pe cît pare, dacă îl folosim pe „a vorbi" în cel mai larg sens al său. Noi vorbim cu o grămadă de animale, nu întotdeauna neapărat prin viu grai. Cînd îi arunci unui cîine un băţ şi te aştepţi să alerge după el şi să ţi-l aducă e ca şi cum i-ai vorbi — în limbajul semnelor. Profesorul, am presupus eu, elaborase un fel de cod pe care termitele îl înţelegeau, deşi cît de eficient era în comunicarea ideilor, nu ştiu.

Am revenit în fiecare zi, de cîte ori puteam să-mi fac un pic de timp, şi, pînă la sfîrşitul săptămînii, deveniserăm prieteni buni. Vă surprinde poate că reuşeam să le ascund colegilor aceste vizite, dar insula era mărişoară şi fiecare din noi se visa explorator. Simţeam, într-un fel, că Profesorul Takato era proprietatea mea personală şi nu voiam să-l expun curiozităţii tovarăşilor mei, nişte firi cam necioplite — absolvenţi ai unor universităţi de provincie, cum ar fi Oxford.

Sînt bucuros să pot spune că am fost în măsură să fiu Profesorului de un oarecare ajutor, reparîndu-i aparatul de radio şi punîndu-i la punct echipamentul electronic. Pentru urmărirea termitelor folosea îndeosebi mijloace radioactive. De fapt, cînd l-am întîlnit, tocmai luase urma uneia cu contorul Geiger.

Patru sau cinci zile după întîlnirea noastră, contoarele au început să se dea peste cap şi întreaga aparatură a început să lucreze frenetic. Takato ghici ce se petrecea: nu mă întrebase niciodată ce anume făceam pe insulă, dar cred că ştia. Cînd i-am dat bună dimineaţa a pus contoarele în funcţiune, lăsîndu-mă să ascult ţiuitul puternic al radiaţiei.

Fusese, într-adevăr, o cădere de pulberi radioactive — nu îndeajuns ca să fie periculoase, dar suficient ca să dea alarma.

— Cred, spuse el încetişor, că voi fizicienii iar vă jucaţi cu jucăriile voastre. Foarte mari, de data asta.

— Mă tem că da, am răspuns. Nu puteam fi sigur pînă nu analizam înregistrările, dar se părea că Teller şi echipa declanşaseră reacţia hidrogenului. În curînd o să facem ca primele bombe atomice să pară nişte capse umezite.

— Familia mea, spuse Profesorul Takato, fără nici o emoţie, a fost la Nagasaki.

La asta n-am ştiut ce să mai spun şi am fost bucuros să-l aud continuînd:

— Te-ai întrebat vreodată cine va duce totul mai departe cînd se va termina cu noi?

— Termitele dumneavoastră? am întrebat, pe jumătate în glumă. Păru să ezite o clipă. Apoi rosti încet: Hai cu mine; încă nu ţi-am arătat tot.

Mă conduse într-un colţ al laboratorului unde, sub nişte huse, zăceau ascunse nişte aparate, şi dezveli o piesă bizară. La prima vedere semăna cu manipulatoarele folosite la dirijarea de la distanţă a materialelor cu radioactivitate periculoasă. Avea mînere care transmitau mişcări prin tije şi pîrghii, dar totul părea centrat pe o cutie mică cu laturile de cîţiva centimetri.

— Asta ce e? am întrebat.

— Un manipulator. Realizat de franţuji pentru cercetări biologice. Încă nu au scos prea multe. Şi atunci mi-am adus aminte. Erau dispozitive cu care, prin folosirea unui reductor adecvat, se puteau îndeplini operaţiuni incredibil de delicate. Mişcai degetul un centimetru — şi unealta pe care o comandai se clintea cu o miime de centimetru. Autorii francezi ai acestei tehnici modelaseră matriţe minuscule pe care puteau obţine scalpele şi pensete din sticlă topită. Lucrînd numai sub microscop, au reuşit să disece celulele individuale. Scoaterea apendicelui unei termite (în eventualitatea foarte puţin probabilă ca insectele să aibă aşa ceva) ar fi, cu un asemenea instrument, floare la ureche.

— Eu nu mă pricep prea bine să folosesc manipulatorul, mărturisi Takato. Cu el lucrează unul dintre asistenţii mei. Nu l-am mai arătat nimănui, dar tu mi-ai fost de mare ajutor. Hai mai departe.

Am ieşit la aer şi am trecut printre aleile de muşuroaie înalte şi solide. Nu toate aveau aceeaşi arhitectură, pentru că termitele sînt de multe feluri — unele, chiar, nu construiesc muşuroaie deloc. Mă simţeam ca un uriaş în plimbare prin Manhattan, căci aceştia erau zgîrie-nori, fiecare cu furnicarul său de locuitori.

În spatele unuia dintre muşuroaie era o micuţă baracă de metal (nu din lemn — termitele ar fi aranjat-o într-o clipită!) şi, intrînd, lumina soarelui a dispărut cu totul. Profesorul răsuci un întrerupător şi o slabă licărire roşie îmi dezvălui mai multe tipuri de aparatură optică.

— Ele urăsc lumina, aşa că nu este deloc uşor

să le observi. Noi am folosit infraroşii. Acesta este un convertizor de imagine de tipul celor folosite în război pentru acţiunile nocturne. Ai mai auzit de ele?
— Sigur. Trăgătorii aveau de-astea fixate pe ţeava puştii şi nimereau ţinta în întuneric. Foarte ingenioase — mă bucur că le-aţi găsit o întrebuinţare civilizată.
Trecu mult timp pînă ce Profesorul Takato să găsească ce căuta. Părea să regleze o instalaţie în chip de periscop, bîjbîind prin coridoarele unei metropole a termitelor.
— Repede — pînă nu dispar!
M-am aşezat în locul lui. Mi-a trebuit o secundă să-mi adaptez vederea, şi încă mai mult pînă să înţeleg scara imaginii din faţa mea. Atunci am văzut şase termite, foarte mărite, mişcîndu-se cu repeziciune în cîmpul vizual. Se deplasau în grup, ca un echipaj de cîini eschimoşi de sanie. Şi era o analogie foarte potrivită, deoarece chiar trăgeau o sanie...
Am fost atît de uluit încît nici măcar n-am observat ce purtau în sanie. Cînd le-am pierdut din vedere, m-am întors către Profesor. Ochii mi se obişnuiseră cu slaba luminiţă roşie şi nu-l puteam distinge foarte clar.
— Deci astfel de unelte construiaţi voi cu micromanipulatorul! Uimitor — n-aş fi crezut niciodată.
— Dar asta nu e nimic, răspunse Profesorul. Şi puricii dresaţi pot să tragă ceva după ei. Nu ţi-am spus ce este atît de important. Noi am făcut doar cîteva din săniile alea, **cea pe care ai văzut-o şi-au făcut-o singure.**
Şi mă lăsă să-i pătrund mai bine înţelesul: mi-a trebuit cîtva timp. Apoi continuă încet, dar cu un fel de entuziasm controlat.
— Adu-ţi aminte că termitele, ca indivizi, nu sînt, de fapt, inteligente. Dar colonia ca tot unitar este un tip foarte elevat de organism — şi încă unul nemuritor, dacă nu punem la socoteală accidentele... A îngheţat în tiparul ei instinctiv de atîtea milioane de ani înainte de apariţia Omului şi, cu forţe proprii, n-o să se poată desprinde niciodată din perfecţiunea ei sterilă. S-au împotmolit pentru că nu au nici o unealtă, nici un mijloc efectiv de a stăpîni natura. Le-am dat pîrghia, ca să le măresc puterea, şi acum sania, ca să le îmbunătăţesc eficienţa. M-am gîndit la roată, dar este mai bine să aştept o altă etapă — acum nu le-ar fi de prea mare folos.
Rezultatele mi-au depăşit aşteptările. Am început cu o singură termitieră — aceasta — şi acum toate au aceleaşi unelte. S-au învăţat unele pe altele, şi asta dovedeşte că pot colabora. E-adevărat, poartă şi războaie — dar niciodată atunci cînd hrana este destulă pentru toţi, cum este aici.
Dar nu poţi judeca termitiera după standardele umane. Tot ce sper să fac este să-i zdruncin cultura ridigă, amorţită — s-o salt din făgaşul în care a rămas înţepenită milioane de ani. O să le dau mai multe unelte, mai multe tehnici noi — şi înainte de a muri sper să le văd începînd să inventeze singure.
— Dar de ce toate astea? am întrebat, căci ştiam că aici nu e vorba de pură curiozitate ştiinţifică.
— Pentru că nu cred în supravieţuirea Omului. şi totuşi sper să păstrez cîteva din descoperirile lui. Dacă Omul a ajuns la ananghie — cred că o altă rasă trebuie să primească o mînă de ajutor. Ştii de ce am ales insula asta? Pentru că experienţa mea trebuie să rămînă izolată. Supertermita mea, dacă evoluează vreodată, va trebui să rămînă aici pînă atinge un nivel foarte înalt de realizare. Pînă va putea traversa Pacificul, de fapt...
Şi mai există o posibilitate. Omul nu are rival pe planetă. Gîndesc că i-ar prinde bine să aibă unul. Asta ar putea fi salvarea lui.
Nu mai găseam nimic de spus: această întrezărire a visurilor Profesorului era atît de copleşitoare — şi totuşi, cu ceea ce tocmai văzusem — atît de convingătoare. Căci ştiam că Profesorul Takato nu era nebun. Era un vizionar, şi punctul lui de vedere avea o detaşare sublimă, dar şi un fundament solid de cuceriri ştiinţifice.
Şi nu că ar fi fost ostil omenirii: o compătimea. Era pur şi simplu de părere că natura omenească îşi epuizase resursele şi dorea să mai salveze ceva de la dezastru. Şi nu mă lasă inima să-l condamn.
Se pare că am stat destul de mult în micuţa baracă, explorînd posibile timpuri viitoare. La un moment dat, mi-aduc aminte, am sugerat posibilitatea ajungerii la un fel de înţelegere, astfel ca două culturi atît de diferite ca Omul şi Termitele să n-aibă cauze de conflict. Dar totuşi nu puteam spera în aşa ceva şi, în caz de litigiu, nu sînt sigur cine va ieşi învingător. Căci la ce-ar folosi armele omenirii împotriva unui duşman inteligent care-ar putea pustii toate lanurile de grîu şi cîmpurile cultivate din lume?
Cînd am ieşit din nou la aer, amurgul se întinse pe cer. Atunci mi-a oferit Profesorul revelaţia finală.
— În cîteva săptămîni... am să fac pasul cel mai important.
— Şi care va fi acela?
— Nu ghiceşti? Le voi dărui focul.
Cuvintele lui mi s-au prelins pe şira spinării. Am simţit fiori reci care n-aveau nimic de-a face cu noaptea care se lăsa. Amurgul magnific de dincolo de cocotieri devenise simbolic — şi mi-am dat deodată seama că acest simbolism era chiar mai adînc decît credeam.
Era unul dintre cele mai frumoase asfinţituri apărute ochilor mei într-o viaţă, şi, în parte, era zugrăvit de mîna omului. Undeva acolo sus, în stratosferă, praful şi pulberea unei insule care murise în ziua aceea învăluia planeta. Rasa mea făcuse un mare pas înainte; dar mai conta. acum?
„Le voi dărui focul". Într-un fel, nu m-am îndoit nici o clipă că profesorul va reuşi. Iar după ce o

va fi făcut-o, forțele pe care propria mea rasă de-abia le dezlănțuise nu o vor salva...
A doua zi hidroavionul veni să ne adune și nu l-am mai revăzut pe Takato. El este încă acolo, și cred că este cel mai important om din lume. Credeți că cineva ar trebui să-l oprească? Poate că ar mai fi încă timp. M-am gîndit adesea la asta, dar n-am putut niciodată găsi un motiv cu adevărat convingător care să mă lase să mă amestec. O dată sau de două ori aproape că mă hotărîsem, dar am luat un ziar în mînă și i-am citit titlurile.
Cred că ar trebui să-l lăsăm să încerce. Nu văd cum ar putea s-o ducă la capăt mai rău decît noi. □

Traducere de
ANCA RĂZUȘ

SENTINȚA ROBOTULUI

NORBERT FANGMEIER

Schomon se trezi, atunci cînd partea superioară a patului său se ridică în sus. Se auzi o voce:
— Este ora mesei, domnule Schomon.
Auzi zumzăitul slab al automatului de servire și simți imediat după aceea greutatea unei tăvi pe picioarele sale.
— Pot să Vă ajut, domnule Schomon? întrebă mașina. Schomon își întoarse capul ca să arunce o privire; își duse mîna la față cu o mișcare nesigură, parcă ar fi vrut să dea la o parte întunericul asemeni unui strat de murdărie. Pipăi o clipă suprafața aspră a bandajelor, care se găseau acolo unde trebuiau să fie ochii ca apoi să-și întindă brațele și să arunce tava de pe pat. Se auzi un păcănit care venea de la plasticul care se izbește tot de plastic.
— Lăsați-mă în pace, strigă el, aplecîndu-se grăbit într-o parte și pipăi cu mîna dreaptă, ca să găsească noptiera de lîngă patul său. Cînd degetele sale atinseră forma netedă a sticluței cu pilule, se întinse din nou în pat, a cărui parte superioară se coborî iarăși însoțită de un zumzăit. Goli conținutul tubulețului în mînă și pipăi pilulele; nu erau multe și le înghiți pe toate.
Se destinse oftînd din rărunchi și așteptă pînă ce somniferul începu să-și facă efectul.

Schomon se trezi din nou, atunci cînd căzu din pat. Se prăbuși cu un zgomot surd pe pardoseala elastică și vru să se scoale; o nouă clătinătură și cutremurare a pardoselii îl împiedicară să o facă.
În cele din urmă reuși să se scoale de pe jos și să ajungă la pat; o presiune bruscă datorată accelerației îl apăsă cu putere înapoi în perne.
Mult sub fuzelajul navei spațiale izbucni un fluierat ascuțit care se încheie cu o disonanță neașteptată; întreaga greutate dispăru subit, iar greața declanșată de căderea liberă îl cuprinse pe Schomon — apoi se înstăpîni din nou forța de gravitație normală. Schomon se ridică din nou dînd din cap, ca și cum ar fi vrut să alunge un coșmar.
Însă el nu visase.
Mașinile de propulsie nu mai funcționau, zgomotul lor, altminteri prezent pretutindeni, amuțise; rămăsese numai vibrația familiară a generatoarelor gravitaționale.
Schomon se dădu jos din pat cu mare grijă. Cu brațele mult depărtate de trup pipăi prin aer cu palmele ca să găsească drumul pînă la perete, apoi se îndreptă spre difuzorul intercomului. Instalația era însă defectă. Schomon se duse la ușă, deschise prudent broasca și ieși în hol. Bîjbîia de-a lungul peretelui, pînă ajunse la o altă ușă. O deschise și intră cu grijă în cabină, în timp ce își deschidea drum cu ajutorul mîinilor. Încăperea era mică, aproximativ patru pași pătrați, și era aproape goală, avînd numai o masă și trei scaune. Patul, așa își dădu seama Schomon de pe urma pipăitului, era pliat la perete, iar cabina fusese dereticată cu migală; pe masă se găseau cîteva reviste, o carte și niște tacîmuri. Pe unul dintre scaune ședea un om.
Schomon tresări, cînd atinse umărul străin; se liniști totuși în oarecare măsură, cînd persoana nu dădu nici un semn de viață. Degetele în continuă căutare îi dădură de înțeles că era vorba de o femeie și că femeia era moartă; nimic nu putea da vreun indiciu asupra morții acesteia.
Ochii îi avea închiși, gura era schimonosită, toți mușchii corpului arătau fără vlagă. Corpul încă era cald.
Schomon părăsi cabina și căută prin alte încăperi, de ambele părți ale holului. Trei dintre ele erau goale, iar într-una din ele se afla o femeie moartă în pat. Schoimon găsi și aici veselă întrebuințată.
Asta trebuie să fie, își zise el în gînd; au mîncat și au murit. Eu am refuzat mîncarea și trăiesc încă.
Merse și mai departe în holul ușor curbat, pînă ajunse la una din lojile ascensorului, care ducea în interiorul navei cosmice de la centrala aflată la prova pînă la camerele mașinilor aflate la pupa. În ele pseudogravitația, care era menținută în tot restul fuzelajului navei cosmice, era în general anulată; în interiorul lojei ascensorului domnea totuși aceeași forță gravitațională ca și în hol. Era limpede că toți consumatorii secundari de energie, așa cum era și instalația de ecranare a lojei ascensorului, erau decuplați. Asta însemna că stația de putere a navei cosmice funcționa la un nivel redus de putere.
Schomon dădu peste un perete etanș care era închis și se întoarse spre loja ascensorului.

După scurtă vreme de reflecție, el intră cu avînt în liftul tubular și începu să urce treptele amplasate pe scara de evacuare. Informațiile despre soarta navei cosmice le va afla mai curînd la centrală, care se găsea la cîteva sute de metri deasupra lui.
După o bună bucată de vreme — renunțase să mai numere ieșirile din holul tubular, pe lîngă care trecea — simți o sfîrșeală și se opri într-un hol. Se așeză pe jos pentru a se odihni. Era, ce-i drept, înfometat, și totuși trăia și mușchii săi nu erau încă atrofiați, în ciuda faptului că stătuse atît de mult timp în patul său.

Atunci cînd tocmai își punea în gînd să urce scara, se opri: ceva se apropia scoțînd un ușor zumzăit. După o clipă de tensiune, Schomon identifică sursa zgomotului; provenea de la rotilele de deplasare a unui servorobot. Schomon se întoarse cu fața de la deschizătura lojilor liftului către sursa de zgomot, mașina se apropiase între timp și se opri.
— Dumneavoastră sînteți domnul Schomon, spuse ea și vocea era tocmai potrivită să trezească încredere și simpatie.
— Da, replică Schomon.
— Sînteți pe drumul spre centrală? se interesă robotul. Schomon încuviință din cap și era uimit că robotul acceptă acest răspuns, dar înțelese după scurt timp fenomenul, atunci cînd își aduse aminte că servoroboții sînt doar organe executoare ale computerului complex al centralei.
— Prezența dumneavoastră este necesară acolo, opină automatul. Ajungeți mai repede, dacă Vă folosiți de acest robot care are dotări și pentru îngrijirea bolnavilor inclusiv o bancă de odihnă.
Schomon își întinse brațele și atinse robotul, dispozitivele de apucare articulate, carcasa motorului puternic și, în fine, un cadru lung și moale. Ezită o clipă și se așeză apoi pe el. Cîteva tije de siguranță îi cuprinseră cu grijă corpul și mașina se puse în mișcare.
— Cum vrei să folosești lojile ascensorului? întrebă Schomon; sub el vibra motorul electric.
— Există rampe, care duc la bord, explică robotul, în timp ce roțile sale alunecau pe pardoseală în mare viteză. Imediat după aceea, Schomon se simți transportat în poziție oblică, atunci cînd mașina gonea în susul rampei, ca apoi să se deplaseze cu o viteză la fel de mare.
— Asta ar fi trebuit să mi-o spui mai din timp, zise Schomon și se gîndi la cît de obositor fusese urcușul în loja liftului.
— V-am căutat, răspunse robotul, după ce am prelucrat toate informațiile și am constatat că ultima masă a fost cauza nenorocirii. Deoarece nu ați mîncat atunci, ați supraviețuit. Și totuși...
— Ce s-a întîmplat de fapt? îl întrerupse Schomon.
— Mîncarea conținea urmele unei substanțe macromoleculare străine, pe care am putut să o izolez în laborator, relată automatul.
— Urme?
— Nimic mai mult. Sînt însă cunoscute substanțe, care au efect toxic chiar și numai în cantități infime.
— Cum a ajuns substanța otrăvitoare în mîncare? vru să știe Schomon.
— Cineva trebuie că a pus-o acolo, constată mașina.
— Cine?
— O să vă explic în centrală, spuse mașina.
— Din partea mea... Schomon se arătă mulțumit și tăcu pentru o vreme, în timp ce robotul parcurgea neobosit holuri și rampe ușor curbate.
— Care-i situația în care se află nava cosmică? se interesă el în cele din urmă.
— Nava cosmică se află în zbor normal, răspunse robotul. Poate fi manevrată și urmează o traiectorie spre un soare galben de tipul G3, de care o mai desparte o pătrime de unitate astronomică.
Schomon era uimit de indiferența cu care primea această informație; simțea numai resemnare și asta îl sperie în cele din urmă.
Ca și cum mi-aș fi pierdut odată cu lumina ochilor și toată participarea afectivă la propria mea existență, se gîndea el.
— Cum de s-a ajuns în această situație? întrebă el după aceea pe un ton neutru. Nu deții un control absolut asupra funcțiunilor navei cosmice?
— Otrăvirea trebuie că a avut efecte halucinogene, spuse robotul. Datorită unor conexiuni greșite s-au produs avarii grave la instalațiile de propulsie și la generatoare.
— Cînd o să ajungem la soare?
— În aproximativ opt ore, veni răspunsul imparsibil.
— Sîntem în fața centralei.
Schomon remarcă faptul că robotul își încetini viteza de deplasare și auzi zgomotul asemănător unui geamăt cu care se deschise peretele etanș. Automatul trecu prin ușă cu viteză mică și se opri.
— Puteți să coborîți, spuse mașina. Schomon observă o modificare a intonației în vocea computerului și întrebă, după ce părăsise cu atenție dispozitivul de transport al robotului:
— De unde vorbești acum?
Auzea clar zumzăitul elementelor de comandă de după panourile de control ale centralei.
— Acum folosesc sistemul de difuzoare al acestei încăperi, răspunse partenerul său de discuție.
— Ai spus că este nevoie de mine aici. pentru ce?
— Persoana care este vinovată de moartea oamenilor de la bordul navei se află în drum spre centrală, explică mașina.
— Ce te-a făcut să fii convins de vinovăția acestei persoane? Vocea lui Schomon suna nesigur și era slabă. Îl cuprinse o senzație de ca și cum toate acestea ar fi fost doar accesoriile unui vis ridicol, lipsit de orice sens. Se simțea obosit.
— E simplu, spuse mașina. Toți oamenii de la

bordul navei în afară de doi sînt morţi. Dintre supravieţuitori, unul trebuie să fie acela care a otrăvit mîncarea. Dumneavoastră, domnule Schomon, nu aţi avut posibilitatea să înfăptuiţi aşa ceva, aşa încît doar cealaltă persoană intră în discuţie.
— Şi dacă toate astea sînt numai un accident care nu a putut fi evitat, care nu se datorează nimănui?
— Exclus. Controalele asupra producţiei de alimente sînt foarte cuprinzătoare.
— Aşa? Dar la ce te aştepţi de la mine, cînd o să fiu faţă în faţă cu vinovatul?
— Trebuie să îl ucideţi, ceru creierul de comandă.
— Să-l ucid? repetă Schomon, stînd nemişcat în mijlocul încăperii şi tăcu apoi minute în şir, în timp ce încerca să-şi limpezească gîndurile. În cele din urmă începu să rîdă în hohote.
— Nu înţeleg nimic, spuse maşina.
— Nu, replică Schomon epuizat, sigur că nu.
— Trebuie să ucideţi vinovaţii, rămase computerul ferm pe poziţie.
— De ce? Nava cosmică o să se prăbuşească într-un soare şi oricum murim, atunci de ce să o fac?
— De dragul dreptăţii, explică maşina. Nava cosmică moare, eu mor, dumneavoastră muriţi la rîndul Vostru şi noi nu sîntem vinovaţi. Nu ar fi o pedeapsă adevărată pentru vinovat, dacă ar muri la fel ca noi.
— Înţeleg, spuse Schomon pe un ton scăzut. Nu de dragul oamenilor, care şi-au găsit moartea, pretinzi tu pedeapsa — ci cu gîndul la nava cosmică.
— Da, recunoscu computerul. Este trupul meu, eu sînt creierul ei; oamenii îmi sînt străini. Maşinile sînt o parte din fiinţa mea; ochi şi urechi, nişte mijlocitori pentru lumea din jurul meu.
— Este însă cu siguranţă posibil să rămîi la fel de fidel atît maşinilor, cît şi oamenilor, socoti Schomon. Uită-te la mine — ochii mei sînt distruşi, fiindcă mecanismul nu mai funcţionează. Nu cer însă de aceea distrugerea acestuia. Căci nu există vinovăţie şi nevinovăţie absolute, de pe urma cărora aş putea spune: eu sînt bun, celălalt este rău şi de aceea pot să-l judec. Mai mult, eu trebuie să-l întreb de ce a făcut aceasta, ce l-a îndemnat să o facă? Şi trebuie să încerc să înţeleg faptul că răutatea este o boală, şi nu o vină. Aici nu este nevoie de o pedeapsă, ci de vindecare.
— Etica dumitale cu valenţe complexe nu este şi a mea, se opuse maşina. Eu sînt construit principial în aşa fel, încît pentru mine există numai da sau nu, bine sau rău. Existenţa anumitor nuanţări o recunosc drept posibilitate, fără să fiu însă influenţat de ea în ce priveşte principiile mele fundamentale.
— Programarea ta de bază nu cere respectul absolut faţă de viaţa omenească? Cum poţi oare să ceri moartea unui om? întrebă Schomon.
— Desigur, răspunse interlocutorul său, atîta timp cît sistemul funcţionează ireproşabil, fidelitatea reciprocă a ambelor părţi este posibilă; însă acum, odată ce a avut loc acest fapt, mi-am verificat noţiunile de valoare şi trebuie să găsesc alte criterii pentru luarea unei poziţii faţă de vinovat. Mie mi se pare drept să fie pedepsit acela care ucide; şi dumneavoastră trebuie să cereţi o pedeapsă pentru făptaş, căci muriţi odată cu nava asta şi cu mine.
— N-ai înţeles, pară Schomon. Oamenii nu ucid. Cum poţi să-mi ceri, pentru a-ţi satisface concepţia ta rigidă de dreptate, să mă fac vinovat de aceeaşi faptă ca acela pe care trebuie să-l pedepsesc?
— Am informaţii potrivit cărora oamenii se ucid între ei, spuse maşina.
— Nu se mai întîmplă aşa ceva, negă Schomon. Lucrul ăsta este de domeniul trecutului. Numai oamenii bolnavi pot să mai fie azi în stare de aşa ceva. Dar dacă te preocupă atît de mult moartea vinovatului, de ce nu îl pedepseşti chiar tu? Automatele tale sînt puternice şi le stă în putere să facă aşa ceva.
— Mi-este imposibil să dau astfel de comenzi, recunoscu computerul. Conexiunile de blocare mă împiedică.
— Tu poţi însă să formulezi gînduri, care pretind moartea unui om, constată Schomon.
— Bineînţeles. Toate elementele de blocare sînt de ordin executor. Ele nu împiedică în schimb fluxul neîngrădit de informaţie şi combinaţie. Se lăsă o scurtă tăcere. Se auzi apoi zgomotul de deschidere a peretelui etanş.
— Vine, spuse computerul. Ucide-o.
Schomon auzi apropiindu-se pe cineva. Paşii erau uşori şi mici. Era deci o femeie. Zgomotul paşilor amuţi.
— Cine eşti tu? întrebă Schomon. Persoana de vizavi tăcu pentru o clipă şi bîbîi după aceea:
— N-am crezut că a mai supravieţuit cineva. Eu sînt Jana... Ce este cu tine?... Eşti gol, orb. Ce faci aici?... eu sînt bucuroasă că eşti aici...
— Mă cheamă Schomon, se prezentă el. Eram în pat, cînd nava cosmică a început să moară.
— A început să moară? întrebă Jana. Nava cosmică?
— Creierul de comandă a găsit această formulă. El îmi pretinde să te ucid.
Jana tăcu multă vreme.
— Cum vine asta? reuşi ea să îngaime într-un tîrziu.
— Mîncarea a fost otrăvită. Nava cosmică moare, deoarece au murit oamenii din ea; maşina e de părere că numai un om poate fi de vină... tu mai trăieşti încă şi aveai posibilitatea să o faci.
— Să ucid, spuse Jana. De ce, din ce cauză...
— Nu ştiu, replică Schomon, şi acum este tot una, fiindcă nava cosmică o să se prăbuşească în curînd într-un soare.
Jana lăsă mîna lui Schomon să cadă dintr-a ei.
— Nu eu! spuse ea pe un ton plîngăreţ. Niciodată nu aş fi putut... toţi oamenii..

— Dumneata, acuză mașina, ai făcut-o!
— Nu! Nu eu! Poate tu — automatele se defectează! De ce nu s-ar întîmpla asta și în cazul producerii alimentelor?
— Ăsta-i un lucru imposibil, spuse mașina.
— Uită-te la mine! interveni Schomon.
Se lăsă iarăși liniștea.
— Tace, spuse Jana.
— Se gîndește, fu de părere Schomon, și încearcă să înțeleagă ceea ce nu va înțelege niciodată.
Jana își ridică mîna și atinse obrajii lui Schomon.
— Cum ș-a întîmplat asta?
— Nu este important, răspunse el, acum nu mai contează.
Îi cuprinse mîna.
— Bine că este așa cum este, adăugă el, n-aș fi putut altfel să suport toate astea. Așa, însă, toată lumea obiectelor este departe de mine, toate vechile dependențe au dispărut, sînt acum lipsite de importanță...
— Sînt bucuroasă, declară Jana, bucuroasă că ești aici. Cînd eram pe drum încoace speram cu deznădejde în suflet să găsesc pe cineva, cu toate că nu credeam că o să se întîmple... în cabine numai morți...
— De ce nu ai mîncat?
Jana își trase mîna dintr-a lui.
— Am suferit de... tulburări stomacale, spuse ea împiedicat, de aceea eu am... adică eu n-am...
— Bine, bine, o liniști Schomon, nu este important. Auzea cum ea se plimba prin apropiere.
— Aparatele de înregistrare funcționează, spuse ea în sfîrșit. Este o priveliște îngrozitoare... o mare de foc...
— Nu pot să o privesc, constată Schomon.
Tăcură pentru o clipă.
— La ce te gîndești? se interesă Jana în cele din urmă.
— La amintiri, spuse Schomon încet. E nesemnificativ.
— Nesemnificativ?
— A trecut multă vreme de atunci, își aduse aminte Schomon, eram... tehnician într-o uzină, așa cred cel puțin, nu mai știu precis; acolo însă l-am cunoscut... nu îmi mai aduc aminte nici măcar numele lui...
— Ce-a fost cu el? îl întrerupse Jana.
Schomon tăcu o clipă.
— Cred că era fericit, spuse el cu o voce tărăgănată, acela probabil că era... singurul om fericit pe care l-am cunoscut pînă acum — să nu mă înțelegi greșit, eram bărbați și femei pe atunci tineri, ne puteam satisface orice plăcere imaginabilă, făcusem cu toții dragoste — însă nu era o fericire a eului; asta vreau să spun. El era... altfel; mulțumit din adîncul sufletului, eliberat de toate năzuințele de putere și de afirmare, de orice identificare cu mediul său înconjurător. M-am dus la el și voiam să știu ce era și ce făcea — m-am dus în locuința lui. L-am găsit într-o încăpere, care era burdușită cu bibliorafturi; el ședea la o masă și scria. L-am întrebat ce scrie. Scriu gînduri, îmi spuse el, care izvorăsc dintr-o sursă adîncă din mine, izvorăsc fără preget... Și el nu putea să facă nimic, decît să le reținâ și să încerce să le înțeleagă. L-am sfătuit — serios, nu în batjocură — să caute un medic, însă el spuse doar: „De ce?" Mi s-a făcut rușine și am plecat. Curînd după aceea mi-am schimbat slujba și nu l-am mai văzut niciodată. Mi-ar plăcea însă să știu ce a mai făcut...
— Cum se face că te-ai gîndit tocmai la el? vru să știe Jana.
— Nu la el, o corectă Schomon, ci mi-au trecut prin gînd cîteva rînduri de-ale lui, pe care le-am citit atunci în grabă. Însă cînd m-ai întrebat, mi-au venit în minte cîteva, cu o mare claritate, ca și cum le-aș fi avut în fața ochilor, rînduri care atunci îmi păruseră lipsite de sens:

La marginea celeilalte vieți
Stăm noi, fiecare singur cu el însuși,
Și nu o știm.

Schomon tăcu din nou.
— Acum înțeleg, mormăi el după aceea încet, poate doar parțial, și totuși...
Făcu cîțiva pași greoi, pînă cînd ajunse să pipăie suprafața elastică a peretului și apoi se așeză. Substanța spumoasă a pardoselii era răcoroasă.
— Mi-e frig, spuse Schomon, și sînt obosit.
Jana veni și se sprijini de perete alături de el. Îi mîngîie părul și îi puse mîna pe umeri.
— Ți-e frig, constată ea.
Schomon zîmbi trist.
— În curînd o să fie mai cald, spuse el fără urmă de ironie.
— Pînă atunci vreau să te încălzesc eu, îi promise Jana și îl îmbrățișă.
În timp ce făceau dragoste și își găseau consolarea în aceea că teama lor era comună, nava cosmică se prăbuși iremediabil în focul soarelui fără de nume. □

Traducere de PETER SRAGHER

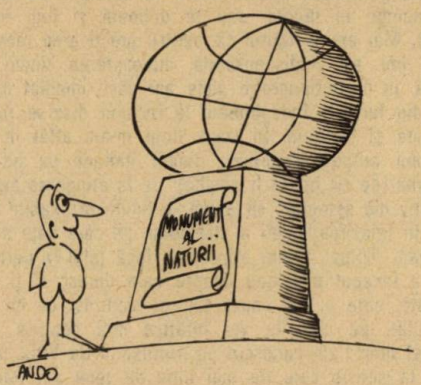

LIMBA SECRETĂ

PAVAO PAVLICICI

Dragul meu prieten, nu pot exprima efortul pe care mi-l cere scrierea acestei scrisori. La fiecare cuvînt mă opresc şi mă chinuiesc, cîntăresc fiecare enunţ precum omul care intenţionează să vîndă ceva drag şi se hotărăşte cu greutate. Acesta nu decurge din faptul că sînt de prea multă vreme în afara oricărui contact cu tine şi, că prin urmare, mi-ar fi greu să mă decid asupra unei anumite teme ori să găsesc tonul potrivit, să ajung adică la bucuria corespondenţei noastre de-odinioară. Nu, eu mă simt apropiat ţie ca şi-atunci; motivele sînt mult mai complicate şi a ţi le desluşi e şi mai greu. Acum te voi ruga să mă ierţi dacă toată scrisoarea aceasta n-o să fie decît expunerea şi reliefarea acestor motive, acestor stranii, incredibile şi chinuitoare motive din cauza cărora îmi este astăzi atît de greu să iau pana în mînă şi să mă adresez ţie. Dar sînt sigur că mă vei înţelege, sau că măcar vei face totul pentru a ajunge la înţelegere.

Despre motivele plecării mele din Italia am discutat mai demult, încă înainte de a fi plecat, aşa că deocamdată voi sări peste aceasta. Voi lăsa de-o parte şi tot ce s-a întîmplat de cînd am ajuns în acest orăşel (care în multe e asemănător cu orăşelul nostru iugoslav, la care ţineam amîndoi atît de mult), mă voi feri să pomenesc cîteva evenimente mai puţin importante pentru ceea ce doresc să-ţi aduc la cunoştinţă, voi evita descrierea unei bune părţi din sentimentele mele şi a crizelor prin care am trecut pînă m-am regăsit şi m-am liniştit, chiar dacă şi despre asta ţi-aş spune bucuros cîte ceva.

Bineînţeles, înţelegi că cea mai mare greutate am întîmpinat în privinţa limbii, nu pentru că aş învăţa anevoie, ci pentru că omul, neştiind bine o limbă, are întotdeauna impresia că toţi ceilalţi desemnează prin cuvinte alte sensuri decît cele care se află în dicţionare, iar aceasta generează un sentiment de teamă, care sau te te împinge la tăcere, sau te doboară şi fugi înapoi acasă. Mai era şi faptul că pentru practicarea meseriei mele îmi era indispensabilă cunoaşterea limbii. De aceea, în mica tipografie unde am găsit imediat de lucru, din fericire, îndeplineam la început diverse treburi mărunte şi învăţam. În scurt timp m-am aflat în faţa scopului propus: stăpînirea limbii italiene ca pe cea maternă (pe cît poate fi posibil); de la atingerea acestui obiectiv mă aşteptam să apară în limite rezonabile acea jenă în folosirea limbii a străinului, pe care deja o presimţeam. Totuşi, nu-mi atinsesem încă ţelul în perioada cînd a început povestea despre care doresc să-ţi scriu poveste, care a fost cauza tuturor lucrurilor ce mi s-au întîmplat, pe care le voi înfăţişa mai departe.

În acel timp l-am cunoscut pe profesorul De Vitis, un iştoric la pensie care de mai bine de zece ani trăia în acest oraş ocupîndu-se cu studierea activităţii unei organizaţii secrete de scribi ce se formase aici cu multe secole înainte, în privinţa unei clădiri azi pe jumătate dărîmate, aflată pe un deluşor, printre chiparoşi. Era un om mărunţel, pîntecos şi cu picioarele subţiri cu părul cărunt pieptănat pe spate şi cu un nas coroiat. Ne-am întîlnit la vremea înserării, la una din măsuţele rotunde de sub platanul din faţa unei mici cafenele, în piaţa principală a oraşului. Soarele tocmai apunea după casele da pe cealaltă parte a străzii, astfel încît ele semănau acelor siluete de oraş ce apar pe cronicile editate la teascurile mînăstireşti pe la începutul acestui secol. În faţa noastră era mica piaţă, aproape goală, şi noi vorbeam despre istorie şi despre acea organizaţie secretă, în timp ce amurgul se lăsa, făcînd discuţia noastră mai animată şi mai intimă.

Astfel am ajuns ca în timpul meu liber să mă alătur profesorului De Vitis în cercetările lui, iar apoi, cînd am pătruns cea mai mare parte a tainei, aceasta a devenit pentru mine mai importantă decît orice. Pe profesorul De Vitis îl interesa îndeosebi o problemă despre care vorbea cu înfocare, îndelung şi repede, gesticulînd copios, cu toate că era bine educat. Adică, în textele pe care le-am găsit prin cuferele vechi ce rămăseseră de la acea atît de demult dispărută organizaţie. Se putea găsi pe ici-colo o mică nepotrivire de limbă, cu totul inexplicabilă, care nu era posibil să fi fost făcută nici din neştiinţă, nici din cauza cunoaşterii lacunare a ortografiei latine, nici din ceva asemănător. Pur şi simplu, aceste greşeli apăreau fără motiv, şi, în acelaşi timp, se părea că în ele există un anume sistem că nu se iveau acolo cu totul întîmplător. Ceea ce ne-a tulburat pe amîndoi, dar nu am putut ghici în nici un fel despre ce e vorba, deşi aceasta a devenit cu timpul principalul şi aproape singurul obiectiv al cercetărilor noastre. Şi cînd profesorul de Vitis a murit, eu am continuat singur examinarea acestor scrieri, dat fiind că între timp mi-am desăvîrşit cunoştinţele de limbă latină şi am cunoscut oamenii care aveau grijă de manuscrise.

N-aş putea să-ţi spun precis cum am ajuns să leg ceea ce auzisem despre cripografie, despre procedele secrete de comunicare scrisă, cu greşelile din înscrisurile acelei organizaţii din alte vremuri. Într-un anume fel, această idee mă chinuia, iar unele succese obţinute m-au încurajat tot mai mult să perseverez pe calea ce-o deschisesem. Ar fi prea complicat să-ţi expun detaliat întregul raţionament, de aceea îţi voi spune doar atît: am descoperit că aceşti scribi de demult aveau o limbă secretă cu totul deosebită, la care, din cîte ştiu, nu s-a gîndit nimeni înaintea lor şi nici după ei. În principiu, este vorba de aceeaşi, obişnuită limbă latină sau italiană, numai că în ea cuvintele înseamnă cu totul altceva decît în mod normal, şi se poate scrie şi vorbi absolut corect şi cu înţeles în limba de toate zilele, iar cuvintele, în acelaşi timp, se leagă logic într-o altă limbă în ceva cu totul nou care va fi de asemenea corect şi inteligibil. Astfel, de exemplu, cuvîntul **apă** poate să însemne **a merge** (cu menţiunea că declinarea din limba obişnuită serveşte drept conjugare în cea secretă), cuvîntul **carte** poate să însemne **a visa,** cuvîntul **mare — a privi.** Şi totul funcţionează perfect, toate combinaţiile sînt posibile, în paralel cu limba latină respectiv italiană, curgea o a doua limbă, cu alte înţelesuri. Aşa că rugăciunile uzuale şi vieţile sfinţilor puteau

conține idei eretice și îndemnuri la luptă. Numai că uneori trebuie să se facă și cîte o greșeală într-una din limbi de dragul celeilalte, depinde de ce va alege cel care scrie sau vorbește. Iată că vechii scribi, din fericire sau nefericire pentru mine, preferau mai degrabă să greșească în cea obișnuită, în latină sau în italiana de zi cu zi. Despre toate acestea am aflat cel mai mult din straniile scrieri, cu dublu sens, ale lui Johanes de Ragusa, deosebit de interesant și ca scriitor și ca om, el fiind și un fel de cronicar al organizației secrete. Mi-a ajutat mult și experiența mea cu slaba cunoaștere a limbii italiene (despre care ți-am vorbit la început), precum și dificultățile ce au decurs din aceasta.

Nici nu-i nevoie să mai amintesc despre interesul cu care citeam acum acele manuscrise (pentru că am învățat repede limba) și nici despre bucuria pe care am simțit-o înțelegîndu-le conținutul. Erau aici idei strălucitoare, un stil superb, date nemaipomenit de interesante. Stăteam cîte o după-amiază întreagă aplecat asupra hîrtiilor roase, legate în caiete groase, mă miram și mă minunam, notam citate, mă întorceam și reciteam, descifram în scrisuri de mînă, și chiar luam pe ascuns acasă cîte o legătură pentru a o citi noaptea. Cîteva luni am fost cu totul absorbit de aceste lucruri și în timp ce verificam șpalturile în tipografia manuală și priveam caracterele cărților la a căror editare participam, mă gîndeam numai la cunoscătorii de demult ai limbii secrete și la scrierile lor.

Însă nu m-am oprit aici, totul devenise mai complicat, și acum mă apropii de ceea ce de fapt vreau să-ți povestesc. Anume că experiența deprinsă din vechile scrieri am aplicat-o și la tot ce aud în fiecare zi, citesc sau corectez. Am început să citesc în acest fel ziarele, firmele de deasupra prăvăliilor, literatură, scrieri științifice, am început astfel să ascult ce vorbesc oamenii. Și am descoperit lucruri înfiorătoare, de necrezut. Am observat că în știrile ziarelor, într-o vorbă la un pahar de vin, se ascund semnificații neverosimile; că prin cărți și în inscripțiile de pe pietrele funerare s-au păstrat fabuloase mărturii istorice; că în articole de ziar anunțuri de la „mica publicitate" se ascund povestiri sau tratate. Asta m-a uimit și m-a fermecat, astfel încît m-am simțit puțin rătăcit. În acea limbă secretă am găsit notate și expuse axiome științifice încă nedescoperite, sfaturi pentru obținerea succesului în viață, preziceri (după unele din ele am și acționat). Înțelegi ce înseamnă toate acestea? Știi oare că sînt singurul (sau poate nu sînt) care se poate servi de toate acestea? Și depinde numai de cinstea mea dacă s-o fac sau nu în folosul tuturor? Știi cît sînt de bogat și înțelept, cît de pierdut și tulburat? Sub fiecare cuvînt ce-mi ajunge sub ochi se ascunde un adevăr sau o minciună, o înțelepciune sau o prostie, o declarație sau o scrisoare de dragoste despre care nimeni n-a știut nimic pînă acum. Pentru moment, mă aflu în această lume imensă, dar îmi rămîne speranța că nu va fi întotdeauna la fel.

Acum cred că înțelegi cît mi-e de greu să vorbesc, cît mi-e de greu să scriu. Uneori mă pierd și nu mai știu în care dintre limbi mă aflu, dar nu ăsta e cel mai groaznic lucru, deoarece sînt poate mai mult în cea de a doua, cea secretă. Mult mai dureros e că pentru mine fiecare cuvînt, fiecare propoziție pe care o rostesc sau o scriu descoperă ceva nou, îmi deschide o lume nouă și necunoscută, îmi oferă o știință ignorată pînă acum despre mine însumi și despre mulți alții și despre tot restul lumii. Îți poți oare închipui cît e de mare nevoia mea de a scrie și vorbi corect, cît mi-e de mare răspundere? Noroc că nu gîndesc în cuvinte, pentru că aș fi fost pierdut cu totul, toate mi s-ar fi revelat continuu, m-ar fi chinuit și nu m-aș fi putut apăra în nici un fel. Iată, ți-am explicat de ce mi-e greu să scriu. Cîteodată simt nevoia să vorbesc cu mîinile, să arăt ceea ce gîndesc, în loc să expun prin cuvinte. Dar asta, e știu și singur, imposibil. Vei spune, bănuiesc, că am reușit totuși să scriu o scrisoare destul de lungă. E adevărat, dar nu știu cît timp voi mai fi în stare de așa ceva. Pentru că nu demult, întorcîndu-mă iarăși la scrierile respective, am descoperit în a doua limbă, în cea secretă, niște neconcordanțe, și aceasta mi-a inspirat o idee cumplită despre existența unei a treia limbi; ideea ce s-a dovedit în scurt timp adevărată, iar eu sînt deja în stare să citesc destul de bine și în aceasta. Și după ea mai este una care, de asemenea (de asta sînt sigur), nu e cea din urmă, în cazul în care există cumva vreun sfîrșit.

Judecă singur cum îmi e cînd scriu și citesc. Trăiesc departe de lume și această scrisoare e una din puținele ocazii mai de durată cînd operez în cuvinte, care mă chinuiesc și mă indispun. Mai grav e faptul că nu pot nota nimic, fiindcă odată ce însemnez un sens sau altul, apar altele și altele. Și mai află că limba secretă există și în a noastră, nu numai în latină și italiană. Observi că mi-e greu, nespus de greu, pentru că fiecare cuvînt e o lovitură pentru mine. Mi-e greu, deoarece trebuie să împac toate aceste limbi dacă doresc să spun cuiva ceva sincer și pe deplin. Aceasta e cel mai important lucru; cînd îmbin cuvintele, cînd vorbesc în feluri diferite despre același subiect, abia atunci am spus într-adevăr ceva. Chiar dacă îmi mai rămîne o urmă de îndoială că nici tu nu m-ai înțelege dacă nu mi-ai fi prieten și dacă nu ai intui ceea ce este mai important, nu neapărat prin cuvinte, eu te încredințez că această scrisoare îți este adresată ție, inimii tale și prieteniei noastre □

Traducere de
ADRIAN COSTEA

PLANETA FĂRĂ IUBIRE

JOHN UPDIKE

În anul 1999, cercetătorii spațiului cosmic au descoperit că în interiorul suprafeței nemărginite, calde, tumultuoase și semilichide a planetei Jupiter se rotește un satelit mic și gingaș, care are un cer de culoarea argonului și mări sclipitoare din beriliu topit. Locuitorii Pămîntului care ajunseseră printre primii pe meleagurile acestei Lumi Noi au fost îngroziți de goliciunea pur și simplu obraznică a acestor locuitori. Nu numai că locuitorii erau goi-goluți — trupurile lor aveau o formă cilindrică, ușor curbată și aveau de asemenea un spate lunguieț, asemănîndu-se perfect cu niște castraveți puși la murat; dispuneau de șase membre subțiri ca niște scobitori pe care le foloseau la deplasare și de un al șaptelea ca un ciucure, care adăpostea funcțiile nervilor — dar se părea de asemenea că la ei nu există diferențe între sexe. Și, în adevăr, nu existau. Reproducerea se desfășura printr-un proces independent, care era cunoscut sub denumirea de „înmugurire", iar minervanii (planeta a fost botezată Minerva de un funcționar cu cultură clasică al serviciului de cercetare a spațiului cosmic) nu-și făceau cine știe ce probleme din această cauză. Probabil că încolțea sau mai bine-zis „înmugurea" o nouă ființă asemănătoare castravetelui oriunde se imprimau, pe solul poros al planetei format dintr-un amestec de nichel și azbest (sau acolo unde se creea o adîncitură, deoarece modul lor de deplasare lăsa urme care erau apropiate ca formă cu cele ale schiurilor) urme de picioare care se suprapuneau însumînd o cifră suficientă din punct de vedere matematic. Lipsită de orice fel de părinți și pofte ale producătorilor săi, această nouă făptură își scutura de zor — după trecerea celor trei ani minervani (cinci săptămîni de-ale noastre) ai fazei sale de maturizare care o aduceau la înălțimea ei maximă (aproximativ patruzeci și cinci de centimentri de-ai noștri) — nichelul de pe rădăcinile sale și își lua locul care îi era destinat în cadrul muncii rodnice din domeniul agriculturii, al industriei, al comerțului și al administrației care determinau viața din punct de vedere pur exterior pe satelitul Minerva, ca de altfel și pe Pămînt.

Procupările erotice ale cercetătorilor spațiului cosmic și, după ce s-au perfecționat aparatele de respirație cu argon, și ale ambasadorilor, mesagerilor și coloniștilor comerciali ai plantei noastre au stîrnit uluire și neînțelegere printre minervani. Încercările timpurii de viol abia dacă mai erau încununate de succes, pe cînd încercările mai tîrzii ale unor autohtoni, care începuseră, izolați din punct de vedere economic în Lumea Nouă, să se prostitueze, au înregistrat un eșec la-

Autor: realitatea

Să începem cu cîteva informații prețioase pentru traducători... Se pare că există aproximativ 20 de limbi în care nimeni nu mai poate conversa pentru simplul motiv că nu a mai rămas în viață decît un singur vorbitor, pentru fiecare în parte. Cît privește limbajul eyak, avem veşti bune: el se mai vorbește încă în sudul Alaskăi de către două surori vîrstnice, cu condiția ca acestea să se întîlnească.

*

Să poposim o clipă și în lumea lexicografilor pasionați... Există în limba greacă un cuvînt avînd 170 de litere și care se transcrie în engleză cu 182 de litere. Termenul denumește un fel de tocană conținînd 17 ingrediente dulci și sărate, incluzînd miere, oțet, murături, legume și ouzo. Numai chelner să nu fii!

*

Și acum, printre scriitori... Se pare că W. Faulkner este autorul celei mai lungi fraze, de 1300 de cuvinte, inclusă în romanul „Absalom, Absalom!". Așa să fi luat naștere pentru cititori metoda lecturii în diagonală?

*

Cît despre prolificitatea autorilor, ce să mai spunem despre Mary Faulkner care a publicat nici mai mult, nici mai puțin de 904 romane. Să fie oare numele predestinat?

*

Charles Hamilton, alias Frank Richards (1875—1961), era capabil să scrie 80 000 de cuvinte săptămi-

mentabil. Lipsa unui contact satisfăcător nu i-a împiedicat însă pe pămînteni să se îndrăgostească de minervani, să producă maculatura obişnuită de sonete, să petreacă nopţi bîntuite de insomnie, să scrie scrisori epuizante, să fie geloşi şi să ofteze melancolic cu gîndul la vise încărcate de o încordare excesivă. Făpturile mici asemănătoare castraveţilor, cu toate că nu apăruse printre ei nici o Pocahontas sau Fayaway pentru a le alina străinilor fierbinţeala ciudată care-i cuprinsese, erau fascinate: cum se putea descrie acel fenomen mecanic şi scurt (care nu se deosebea chiar atît de mult de prelucrarea neesenţială a propriului lor sol din care rezulta „înmugurirea", care elibera o asemenea cantitate de energie nervoasă?

— Trăim pentru iubire, fuseseră asigurate micile făpturi. Navele noastre spaţiale, zgîrie-norii noştri, cursurile bursei noastre nu sînt altceva decît fenomene secundare ale acestui impuls originar. Îmbrăcămintea noastră, mîncărurile noastre, artele noastre, reţeaua noastră de transporturi, chiar şi războaiele noastre sînt create în singurul scop de a servi cauza iubirii. Un nou-născut pămîntean inspiră iubirea odată cu prima sa respiraţie şi pînă şi suspinul său ultim de pe patul de moarte este învăluit de această patimă. Tot restul nu este decît agitaţie, prefăcătorie şi ipocrizie.

Coloniile de oameni au început să includă femei în rîndurile lor. Aceasta subspecie era mai moale şi tuberculiformă, iar agresiunile ei, mai confuze, în timp ce aura pe care o iradiau strălucea de orgoliu; minervanii nu şi-au putut niciodată repudia dezgustul faţă de femei, care — după o primă impresie excelentă, pe care cercetătorii timpurii ai spaţiului cosmic, înfăşuraţi în straturi scînteietoare din folie de aluminiu, au făcut-o asupra lor — păreau să fie lipsite de oase, inodore şi parazite. Aceste femei venerau şi mai mult puterea iubirii:

„— Pentru o clipă de iubire adevărată meriţi să-ţi dăruieşti viaţa. Daţi-ne iubire sau daţi-ne moartea. Moartea noastră nu înseamnă decît o infimă parte din superioritatea perpetuă, atotcuprinzătoare a erosului. Iubirea tulbură stelele, pe care voi nu le puteţi vedea. Ea tulbură păsările, pe care voi nu le cunoaşteţi, făcîndu-le să cînte. Minervanilor le pierise graiul; nu-şi puteau închipui nici o putere, nici un fenomen, sub cerul lor de argon bîntuit de vîrtejuri şi cîteodată senin, care să fi fost mai desăvîrşit decît moartea — pentru care în limba lor se folosea acelaşi cuvînt ca pentru „tăcere".

Femeile pămîntene întoarseră atunci — în mod neplăcut şi caracteristic pentru ele — cuiul curiozităţii:

— Şi voi? îi întrebară ele pe micii lor interlocutori goi. Care este puterea ce vă îmboldeşte? Spuneţi-ne. Trebuie să fie ceva ascuns, altfel Freud a fost doar un oracol autohton. Spuneţi-ne care sînt visele voastre, atunci cînd închideţi cei şase ochi ai voştri?

Şi o boare albastră-verzuie se lasă atunci abia văzută pe epiderma plină de negi, curbată şi in-

Autor: realitatea

nal. Recordul său, după o viaţă întreagă, a totalizat 100 de milioane de cuvinte. Să nu uităm că el era necăsătorit.

*

La numai 102 ani şi 8 luni, Alice Pollock, din Anglia, a publicat romanul său „Portretul tinereţii mele victoriene". Pe cînd publicarea „Portretului maturităţii mele elisabetane?

*

Nici copiii nu s-au lăsat mai prejos: Dorothy Straight a scris cartea „Cum a început lumea" în 1962, la vîrsta de 4 ani. Iar noi ne întrebăm cum o fi început ea şcoala primară?

*

Tot respectul nostru pentru tenacitatea lui Gilbert Young al cărui manuscris de 130 000 de cuvinte „s-a bucurat" de nu mai puţin de 109 refuzuri editoriale. Cu siguranţă că nici un confrate în arta scrisului nu doreşte să-i doboare performanţa.

*

Rămînînd pentru o clipă printre scriitorii de la categoria „grea", ne întrebăm cît timp le-o fi trebuit autorilor pentru a compune cele 500 000 de versuri ale celui mai lung poem epic folcloric kirghiz intitulat „Manas"? Alţii, mai zgîrciţi cu vorba, au preferat hai-ku-ul...

coloră a minervanilor, iar aceşti tremurau şi fîşîiau ca o grămăjoară de anghinare; au dispărut apoi în grabă şi nu au mai apărut din găurile lor ingenios construite în pămînt pînă cînd s-a lăsat amurgul... noaptea care era atît de scurt şi revenea ca clipitul pleoapelor.

Primul semn a apărut mulţumită sonetelor, pe care cercetătorii spaţiului cosmic, bolnavi de dragoste, obişnuiau să le recite. Cu toate că versurile, oricum ar fi fost traduse, pur şi simplu nu produceau decît nonsensuri, simpla recitare a lor trezi interesul minervanilor şi părea să-i transpună într-o stare de agitaţie chiar numai prin ritmul ei. Analişti ai jurnalelor pionierilor cercetării spaţiului cosmic de pe satelitul Minerva constară, în afară de aceasta, că, înainte ca prostituţia să fi fost abandonată drept irealizabilă, potenţialele curtezane dădeau la iveală, nu numai într-o anumită ocazie, un suspin pudic, înfundat, din străfundurile fiinţei lor, un fel de cîntat interminabil. Apoi a fost miniaturizat suficient sistemul de luat vederi robotizat pentru a putea fi manevrat în adăposturile ingenioase ale minervanilor. printre imaginile estompate şi mişcate, care au fost transmise din subteran (proprietatea statică a nichelului dădea roade), se deosebeau o serie de bare care erau ordonate aproximativ succesiv mărimii lor unele din ele, probabil goale, erau extinse la un capăt sau erau prevăzute cu găuri. Sistemele de luat vederi, aşa cum avea să se dovedească, dăduse peste un bordel; obiectele erau desigur elemente care corespundeau doar parţial cu xilofoanele, trompetele şi flautele de pe Pămînt. Cele mai îndepărtate zone ale multor minigrote particulare conţineau obiecte asemănătoare, stivuite cu discreţie. acolo unde tinerii „muguri" nu le puteau găsi, ca şi protoharpe, cvasiviori şi anumite construcţii. care trebuie că erau folosite drept instrumente de percuţie. Cînd sistemul de luat vederi care înainta pe sol a putut fi dotat cu componente audio, tunelurile cu formă de casă şi chiar unele încăperi din clădirile comerciale s-au dovedit a fi pline de o muzică permanentă, secretă... un concept care avea drept unic cuvînt minervan corespondent „viaţă".

În paralel cu aceste descoperiri, o echipă de cercetători ai raselor străine de la SASA reuşise să comvingă o serie de minervani să se supună psihoanalizei. Modelul structurii lor de vise cu semnificaţia lui plină de sensuri, cu scări, clapete, curbe sinusoidale şi forme goale, lustruite, ca şi înclinaţia formaţiilor profesionaliste aflate sub influenţa drogurilor, de a-şi desfigura vorbirea prin bîlbîieli melodioase şi de asemenea cazul acela acut al unui minervan (botezat de comandoul psihiatric cu numele de alint Dora), care suferea de acea boală obsesivă ce se cunoaşte sub denumirea de „zumzăit", au indicat toate. aceeaşi concluzie, ca şi mai înainte acea mărturie optică a sistemului de luat vederi: minervanii trăiau pe satelitul lor fără sexe, cu foarte puţină muzică, despre care ei aveau o repezentare primitivă.

Ca urmare a cestei revelaţii — într-un avînt uzu-

Autor: realitatea

În continuare o informaţie din lumea medicală... Un abonat al Bibliotecii Medicale din Cincinnati a împrumutat în anul 1823 o carte despre bolile febrile, pe care a înapoiat-o de-abia strănepotul său în 1968. plătind o taxă de 2264 de dolari. Şi cînd te gîndeşti cîte cărţi şi-ar fi putut cumpăra cu aceşti bani!

*

Alte cîteva veşti pentru biblioteci şi bibliotecari... S-ar părea că printre cărţile liliputane la loc de cinste se află şi aceea tipărită în 1978, avînd 15 pagini. măsurînd 1/12×1/12×1/32 dintr-un inch şi intitulată „Trei şoareci orbi". N-o recomandăm cititorilor cu vederea slabă.

*

Cît despre bucuria cititorilor, se pare că ea poate fi satisfăcută de romanul japonezului Sohachi Yamaoka, publicat în foileton şi care ar necesita 40 de volume. Încă 4—5 romane asemănătoare şi ţi-ai completat biblioteca...

*

Să trecem acum în lumea sportului... O carte cu „greutate" pare a fi „Chemical Abstracts" care are 57 de volume, 95 882 de pagini şi cîntăreşte 1013.70 kilograme. Aşteptăm replica lui Nicu Vlad...

*

Şi bibliofilii sînt solicitaţi din plin: cuprinzînd 15 487 de pagini în 12 volume, The Oxford English Dictionary deţine supremaţia între lucrările de acest fel. Apărut între 1884 şi 1928, cu o suplimentare de 963 de pagini în 1935. autorii speră în îmbogăţirea cu încă 4 volume a lucrării care conţine 414 825 liste

fructar — s-au făcut tranzacţii în care un cîntec erau schimbat pe cîteva tone bune de nichel. Spionii au fost racolaţi pentru serviciile secrete ale Pămîntului primind în schimb o muzicuţă de plastic; întregi cabinete ministeriale şi consilii de administraţie au fost mituite cu promisiunea de a privi pentru scurtă vreme o foaie cu modelul unui mîner de clarinet sau cu audiţia unui disc pe viteză de 78 a melodiei „Muskat-Ramble". Cu ocazia primei emisii oficiale a unui concert simfonic, Simfonia a IV-a de Brahms în mi minor, publicul constituit din minervani a început să fie cuprins de tresăriri extatice, cînd coardele au trecut tema oboiului; ei ar fi pierit **en masse** mai mult decît sigur, dacă inginerul de sunet nu ar fi ridicat cu bunăvoinţă acul pick-ului şi nu ar fi trecut la aranjamentul lui Fred Waring al piesei „American patrol".

Ceea ce însemna muzică pentru minervani era dincolo de orizontul de înţelegere al pămîntenilor. Acel amestec — permanent repetat de lovituri, ţiuituri de clopoţite, o artă care era atît de mecanică, încît Mozart ar fi putut să pună pe hîrtie creaţii de genul ăsta între două lovituri cu tacul la o partidă de biliard, — părea să reprezinte pentru ei o vibraţie, care cuprindea în ea toate vibraţiile, o descompunere a esenţei lor intime, un antagonism existenţial, o suprafaţă-limită sintetizatoare — cum s-a avansat ideea — între lipsa de conductivitate a pămîntului lor din azbest şi înalta conductivitate a cerului lor de argon. La muzicalitatea minervanilor, chiar după ce a fost exploatată pînă în cele mai mici detalii şi a fost extinsă în mod fraudulos, rămînea ceva foarte pretenţios, cumpănit şi prudent. În vremea cînd primii minervani au fost lansaţi într-o rachetă spre Pămînt (o odisee care merită propria ei poveste: zborul prin mii de mile de hidrogen ceţos, care înconjura capul gros al planetei Jupiter; pătrunderea în spaţiul cosmic şi prima privire aruncată la stele, la Universul negru; privirea aruncată înapoi, la dungile gazoase şi petele roşii ca mînia, care se micşorau văzînd cu ochii; căderea parabolică prin sistemul solar, în timp ca minervanii, uluiţi de luminozitatea ei credeau în mod greşit că planeta Venus este locul lor de destinaţie, patria pămîntenilor, în locul bilei maro, plină de apă, care se întindea sub ei), oaspeţii au fost cutremuraţi, sesizînd prezenţa muzicii pretutindeni. Atunci cînd se prelingea pe pereţii restaurantelor, cînd emana din avioane, în timp ce aterizau, prezenţa ei în automobile, în timp ce făceau accidente, cînd răsuna din turlele bisericii, cînd vuia de pe cîmpul de instrucţie, cînd pătrundea prin pereţii apartamentului, cînd era purtată pe străzi în mici recipiente negre, tulburînd chiar liniştea deşertului şi a pădurii, unde cinematografele în aer liber, de unde se puteau viziona spectacole de film, prezentau musicaluri scandaloase. Prezenţa muzicii îi copleşi la început, apoi îi irită, pentru ca în final acest exces să-i oboseaască. Îşi scoaseră dopurile din urechi din nou, pe care la început le păziseră de o doză exagerată de plăcere; doza prea mare îi aduse la tăcere; se opriră din ascultat. Minervanii descoperiseră abstinenţa. □

Traducere de PETER SRAGHER

Autor: realitatea

de cuvinte şi 1 827 306 de ilustraţii. Credem că pot fi parcurse cu atenţie într-o viaţă de om!

*

Să nu-i neglijăm pe factorii poştali... Jacqueline Jones, din Texas, a scris o scrisoare conţinînd 1 113 747 de cuvinte în 8 luni şi a expediat-o surorii sale Jean Stewart, din Maine. Ce înseamnă dragostea de soră!

*

La polul opus de află, desigur, corespondenţa dintre Victor Hugo şi editorul său. Autorul, aflat în vacanţă şi dornic să afle cum a fost primit romanul său „Mizerabilii", a scris„?", iar replica a fost„!". Cu siguranţă că nu erau fraţi.

*

Timp de 72 de ani, E. Darlington, din Anglia, a corespondat cu Gertrude Walker, din Australia... Să nu fi aflat că se inventase telefonul?

*

În final, cîte ceva despre fantezie... Amelia Finch, din New Jorsey, şi Paul Warburgh, din New York, îşi tot trimit aceeaşi felicitare din 1927, cu ocazia zilei de naştere. Zgîrcenia nu are, într-adevăr, limite.

Culese de: DIANA IONIŢĂ şi TRAIAN T. COŞOVEI

NOUA Perlă A NILULUI

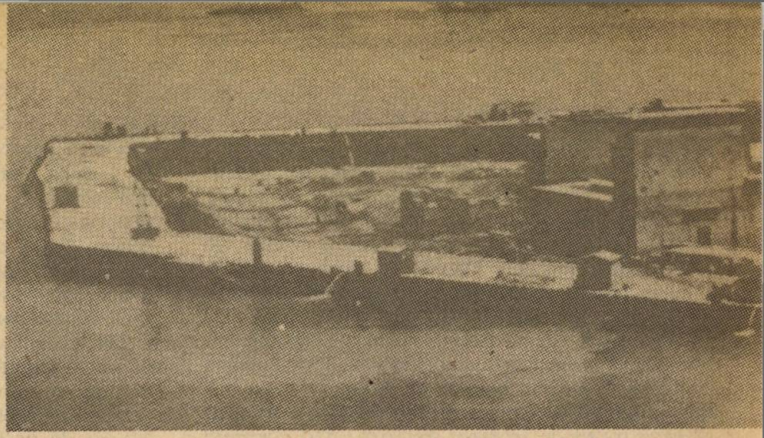

Insula Philae, pe suprafaţa căreia se aflau 11 temple şi numeroase alte construcţii de valoare istorică, era cunoscută din timpuri îndepărtate sub denumirea de Perlă a Nilului. După construirea barajului de la Assuan, apa Nilului a inundat-o. În vederea salvării monumentelor de o inestimabilă valoare istorică de pe această insulă, între care de un deosebit renume se bucură templul zeiţei Isis, de jur împrejurul ei a fost înălţat un batardou. Adică un veritabil baraj format din 3000 de piloni de oţel şi din nisip. Apa care o acoperea a fost scoasă cu ajutorul pompelor. Pentru îndepărtarea tonelor de mîl depuse de Nil pe monumente în decursul anilor s-au utilizat buldozere. Pe neaşteptate, scafandrii care lucrau în jurul insulei Philae au găsit pe fundul albiei Nilului urmele unor temple. Ei au adus la suprafaţă circa 900 de blocuri de piatră. Pe majoritatea lor se găseau inscripţii sau decoraţiuni variate. S-a luat decizia ca aceste monumente să fie transferate pe insula apropiata Agilkia, care prezenta avantajul că se găsea deasupra nivelului apei. Insulei Agilkia i s-a dat o formă adecvată pentru a primi în cît mai bune condiţii obiectele de artă. Malurile au fost tăiate şi terenul nivelat. Una din laturile insulei a fost netezită iar

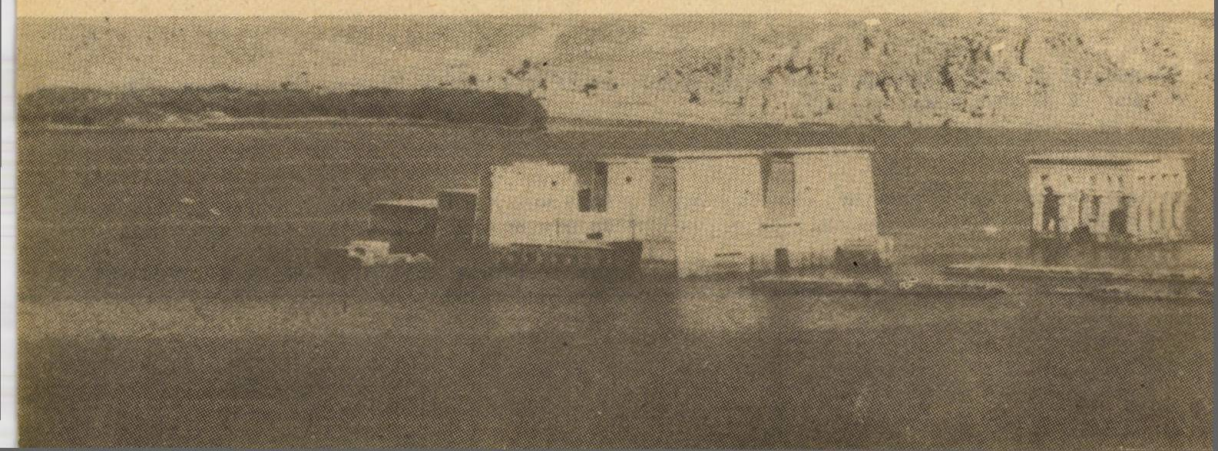

două din colţurile ei au fost lărgite. Între timp, pe Insula Philae s-a efectuat o ultimă investigaţie arheologică pentru a se descoperi urmele unor eventuale monumente necunoscute. Apoi, monumentele acestei insule au fost tăiate în peste 25 000 de blocuri care au fost transportate pe Agilkia. Acestora s-au adăugat alte 15 000 de blocuri de piatră folosite la construirea pereţilor cheiului şi la pavare. După încheierea lucrărilor, batardoul din jurul insulei Philae a fost îndepărtat. Monumentele aduse pe Agilkia păreau mai complete şi mai consolidate decît au fost în decursul secolelor de uitare. Pe Agilkia, aceste monumente par să cunoască o înflorire tot aşa de mare ca şi acum 2000 de ani pe insula Philae. Dar numărul vizitatorilor dornici să le vadă este mult mai mare decît în trecut. Unii dintre turişti vin din cele mai îndepărtate colţuri ale lumii. În urma plantării cu o vegetaţie bogată, insula Agilkia este şi mai îmbietoare, meritînd denumirea de Noua Perlă a Nilului. Această insulă, ca odinioară Philae, cu palmierii, colonadele şi pilonii ei, pare să se înalţă din mijlocul fluviului ca un miraj. Lucrările desfăşurate pentru transferul monumentelor de pe insula Philae pe Agilkia s-au dovedit deosebit de utile şi pentru cîştigarea de experienţă în vederea protejării de distrugere şi a altor valoroase monumente de pe întreg cuprinsul planetei. □

TUDOR PRELIPCEANU

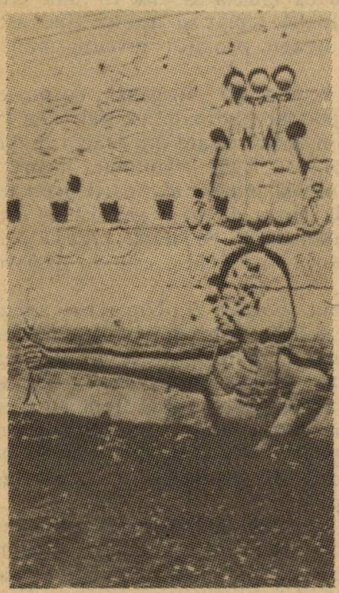

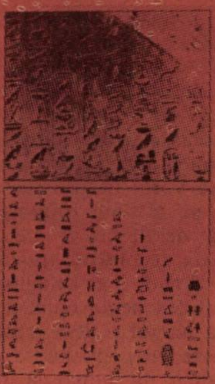

ORDINATORUL EGIPTOLOG. Toţi egiptologii ştiu cîte dificultăţi ridică transcrierea unui text hieroglific. Imprimarea acestora este extrem de costisitoare, şi doar două imprimerii din lume deţin caractere hieroglifice: ceea a Institutului francez de arheologie orientală, cu sediul la Cairo, şi cea de la Universitatea Oxford. Dar graţie unui sistem bazat pe inteligenţa artificială, firma CNRS a reuşit transcrierea cu ajutorul computerului a unui „text" în numai cîteva ore, ceea ce ar fi necesitat în mod clasic cîteva săptămîni. Această importantă facilitare deschide noi perspective în studiul lingvistic propriu-zis al textelor egiptene (concordanţă, asonanţă, echivalenţă secvenţială, etc.) şi în studiul structurilor logice. În fotografie, sus este un text gravat în piatră, iar jos cel transcris cu ajutorul calculatorului. □

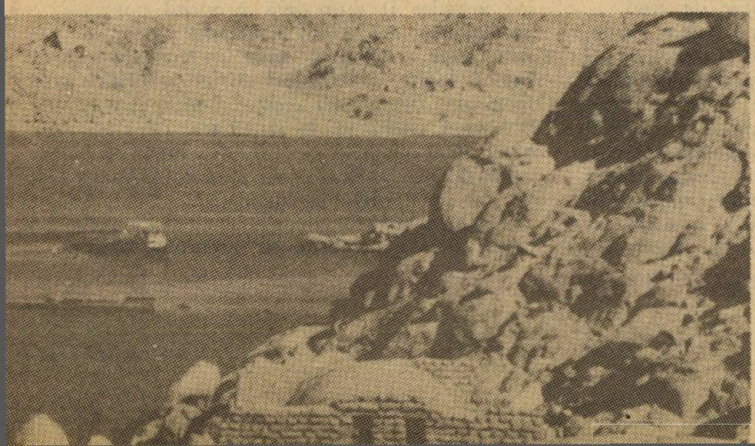

Semnificaţia ascunsă a podoabelor africane

Limbajul împodobirilor este la fel de vechi ca şi omul. Prima ungere cu nămol pe mîini sau pe faţă, prima bucată de os introdusă în păr, parcă spunea celor din jur „Uitaţi-vă la mine". În mileniile care au trecut, acest limbaj, atît de simplu la început, s-a transformat într-o complicată formă de comunicare, căpătînd în Africa o expresivitate şi varietate extrem de mare. Pe acest continent chiar şi cel mai simplu ornament poate vorbi despre starea socială, vîrstă, succesele pe tărîmul dragostei, faptele de luptă sau viaţă de zi cu zi ale celui care le poartă.

În arta decorativă-aplicată a Africii măiestria extraordinară a artizanelor este întrecută numai de varietatea neobişnuită a minunatelor lor obiecte. De-a lungul şi de-a latul Africii bijuteriile şi alte obiecte de podoabă se deosebesc simţitor unele de altele nu numai ca urmare a influenţei diferitelor culturi, ci şi datorită existenţei unor materiale total diferite. Astfel, unele popoare din Africa de vest unde se extrage aur, preferă bijuteriile din acest metal preţios, iar triburile sampur şi pocot care trăiesc în Kenya îşi produc obiectele de podoabă din fîşii de piele şi fibre de plante, iar uneori folosesc chiar şi firele de telegraf şi tuburile goale de cartuşe.

Mărgelele de sticlă reprezintă unul din cele mai frumoase şi mai răspîndite obiecte de podoabă. Cele mai multe dintre ale au ajuns aici în secolul al XVI-lea din Veneţia. Preţioasele mărgele erau adesea schimbate pe robi. Se spune că odată, în schimbul unui original obiect de podoabă, un negustor a primit şapte bărbaţi vînjoşi. Din mii de mărgele mărunte este confecţionată coroana conducătorilor populaţiei iuruba din Nigeria, precum şi „voalul" lung de aproape doi metri, accesoriu al coroanei, care îl ascundea pe puternicul monarh de ochii oamenilor de rînd.

În multe zone ale Africii este foarte greu, aproape imposibil, să fotografiezi femeile în costume naţionale şi cu obiecte de podoabă; adesea locuitorii continentului consideră că prin imortalizarea chipului oamenilor pe peliculă, sufletul lor nimereşte într-o capcană şi îşi pierde puterea. Obiectele de podoabă vorbesc în special despre cei care le poartă. Femeile tribului tiopova din Sudan au obiceiul să-şi introducă o sîrmă de alamă prin buza inferioară. Acest lucru înseamnă că persoana este căsătorită. Despre acelaşi lucru vorbeşte şi coafura ei sub formă de scurte codiţe „de purcel" unse cu grăsime. Cicatricile rituale de pe faţă şi „inelul" de fier în formă de spirală, pe care şi-l pun pe gît în timpul ceremoniei de nuntă, întregeşte „ansamblul". Bijuteriile pe care le poartă femeile din tribul haratin din Marocul de Sud constituie o dovadă a averii soţiilor lor. Haratinii, ai căror strămoşi au fost berberii şi popoarele negroide, consideră că este indecent ca femeia să iasă în lume fără obiecte de podoabă, chiar şi atunci cînd este ocupată cu o treabă prozaică precum munca cîmpului.

Un voal bogat brodat sau „burgaua", cu numeroşi nasturi şi podoabe atîrnate ascunde faţa tinerelor femei din tribul raşaid din Sudan. Interpretînd în felul lor legile islamului, membrii acestui trib îşi obligă femeile să poarte acest tip de feregea de la vîrsta de cinci ani. El nu este scos nici în timpul mesei. Scoaterea lui este permisă numai atunci cînd femeia este cu desăvîrşire singură.

Femeile din tribul vodaabe din Nigeria îşi atîrnă la urechi cercei grei de alamă şi îşi tatuează faţa. Tatuajul în formă de triunghi de la colţurile gurii serveşte drept talisman împotriva deochiului şi este considerat în acelaşi timp drept un mod de înfrumuseţare. Soţia şefului tribului podocvo din Camerun poartă o scufiţă din mărgele cu pampon de blană de mangusta şi coliere din colţi de leopard.

În zona uneia din cele mai mari mlaştini din lume aflată în Sudanul de sud locuieşte populaţia dinca numărînd circa un milion de oameni. Ocupaţia lor de bază este creşterea animalelor, ca şi la mulţi nomazi, iar obiectul creaţiei lor artistice îl reprezintă propriul corp.

Un luptător din tribul Masai din Kenya şi Tanzania care a reuşit să ucidă un leu capătă dreptul că poarte la sărbători un fel de pălărie confecţionată din coama acestui animal ceea ce simbolizează vitejia lui la vînătoare. Desenele stilizate făcute pe corp cu creta din stînca sfîntă subliniază, de asemenea, virtutea la vînătoarea de lei sau în luptele cu duşmanul.

Podoabele luptătorului pot servi şi ca arme. La tribul sudanez toposa, de exemplu, brăţara se

transformă într-o clipită într-un cuţit ucigător, dacă i se scoate rama de piele. Membrii tribului turcana din Kenya poartă pe degetul mare un cuţit circular care nu are nici un fel de apărătoare.

Cadourile de nuntă la tribul rendili din Kenya reprezintă nişte obiecte uriaşe de podoabă care se poartă la gît şi sînt confecţionate din fibre de palmier unite între ele printr-un material vopsit în ocru. Cu cît este mai mare acest guler „oval", cu atît mai înaltă este poziţia ocupată de această femeia şi a soţului ei în cadrul tribului. În trecut cînd în zonele locuite de tribul rendili creşteau o mulţime de elefanţi „gulerele" erau confecţionate din păr de elefant. Cînd o femeie din tribul rendili naşte primul băiat, ea îşi face o coafură în formă de creastă de cocoş pe care o unge cu argilă şi grăsime de animal şi o vopseşte cu ocru. Ea îşi păstrează creasta de cocoş pe cap pînă cînd fiul împlineşte vîrsta de şapte ani, sau pînă la moartea unei rude apropiate de sex masculin. În ambele cazuri femeia este bărbierită pe cap. Chiar şi atunci cînd se duc la fîntînă femeile din această zonă secetoasă a Kenyei îşi pun obiectele de podoabă. Brăţările la mîini şi la picioare sînt făcute din sîrmă de alamă şi oţel.

Capul unui luptător din tribul sampur este împodobit cu o pieptănătură semănînd cu un cozonac, în păr sînt împletite fibre de sizal bucăţi de material date cu ocru şi grăsime.

În colierele sudaneze se folosesc în special materiale locale de provenienţă naturală. Dinca confecţionează coliere din bucăţi de coji de ouă de struţ sau din vertebre de şarpe şi scoici cauri. Artizanii din tribul nuer din Sudan şi Etiopia meşteresc coliere din mărgele de lemn şi podoabe în formă de „U" simbolizînd coarnele vacii.

Una din cele mai mari realizări ale artei din Africa a reprezentat-o turnarea bronzului de către meşterii din vechiul stat Benin care a existat pe actualul teritoriu al Nigeriei. Tehnologia turnării a fost adusă din Africa de Vest din nord, de către caravanele comerciale ale negustorilor care treceau prin Sahara încă în secolul al IX-lea. La început se pregătea un model de ceară, apoi artistul îl umplea cu argilă umedă. Ceara era topită rămînînd forma de argilă întărită, care repeta contururile modelului. Bronzul topit — un amestec din cupru şi cositor — era turnat în forme şi lăsat să se răcească. Apoi argila se spărgea. Întrucît şi modelul de ceară şi forma din argilă se distrug în timpul turnării prin metoda „cerii pierdute", asemenea obiecte sînt imposibil de copiat. De aceea fiecare produs este un unicat. Această metodă s-a răspîndit în cele din urmă în toată Africa de Vest, în special în secolul al XV-lea, după venirea europenilor care făceau negoţ cu alamă şi cupru. În prezent, aceste uimitoare opere de artă au dispărut aproape total din Africa de vest. Artizanii de azi nu mai dispun de mijloace pentru a practica această muncă foarte pretenţioasă. Iar pe de altă parte producţia de masă solicitată de turişti este mult mai avantajoasă.

La unele triburi din această populaţie principalul obiect de podoabă îl reprezintă îmbrăcămintea din mărgele: pelerine largi pentru femei şi corsete strîns lipite pe corp pentru bărbaţi. Fetele care au împlinit vîrsta de 17 ani capătă drept să se căsătorească. Îmbinarea culorilor de pe pelerinele lor, în special roşu cu albastru subliniază apartenenţa la o familie înstărită. Scoicile de cauri atîrnate la brîu, conform datinei stimulează fertilitatea (scoicile acestei moluşte care creşte în special în mările tropicale au fost folosite din antichitate şi pînă în secolul al XX-lea la popoarele din Asia, Africa şi insulele din Oceanul Pacific ca aşa numiţii „bani de scoică", iar acum se utilizează pentru confecţionarea obiectelor de podoabă). Cicatricile de pe frunte simbolizează coarnele animalelor pe care dinca le consideră nu numai de importanţă vitală pentru viaţa lor, ci pur şi simplu frumoase.

Culorile corsetelor bărbaţilor dinca se disting în dependenţă de vîrsta posesorilor lor. Adolescenţii şi bărbaţii tineri între 15—25 de ani poartă corsete cu nuanţe roş-negru, bărbaţii tineri între 24—30 ani — de culoare rozaliu-purpurie, iar cei mai în vîrstă — cu precădere de culoarea galbenă. Ele se strîng atît de puternic în jurul corpului că atunci cînd posesorii lor trec dintr-o categorie de vîrstă în alta le pot scoate numai despicîndu-le cu un obiect tăios. Apoi corsetele sînt reparate şi vîndute de obicei fraţilor mai mici. Un corset are preţul unui bou.

Dinca se autodenumea „mondjanga" ceea ce înseamnă „bărbați din bărbați". Înălțimea lor neobișnuită (mulți dintre ei depășeau 180 cm), trupul puternic și obiceiul de a-și freca corpul cu cenușă le-au atras porecla de „stafii uriașe".
În vremurile de odinioară cînd regele populației așanti, care trăiește pe teritoriul de azi al Ghanei, se afla pe patul de moarte își alegea persoanele care trebuiau să-l însoțească în drumul fără întoarcere. Printre acestea se aflau și cîteva din soțiile lui. Îmbrăcate numai în alb ele își puneau bijuteriile de aur, iar la înmormîntare se drogau cu un vin pînă la pierderea cunoștinței. Apoi, erau sufocate și înmormîntate conform ritualului.
Cerceii uriași de aur atîrnați de loburile urechilor unei femei din tribul fuloni din Mali se bucură de preț nu din cauza lucrăturii, ci din aceea a metalului însuși care costă circa 20 de capete de vite. Astfel femeile își demonstrează bogăția și înalta lor poziție socială.
În Africa chihlimbarul nu este cunoscut în forma sa naturală. El a fost adus timp de secole din Europa în Africa de Vest prin Marea Mediterană, iar în Etiopia prin Marea Roșie. În Evul Mediu chihlimbarul era foarte apreciat atît pentru frumusețe cît și pentru calitățile sale tămăduitoare legendare. Se considera că el apără împotriva vrăjitoriei, farmecelor și deochiului. Mulți consideră că puterea unor coliere dense din chihlimbar îi ferește de răceală, deoarece ziua el captează, chipurile, căldura corpului și o păstrează în cursul nopții.
Și totuși frumusețea chihlimbarului este cea care le atrage în primul rînd pe femeile africane, care poartă bijuterii din chihlimbar de cele mai diferite tipuri corespunzător poziției lor speciale în societate. Dacă în părul unei fete fuloni sînt împletite monezi și mărgele din chihlimbar, o asemenea pieptănătură dovedește apartanența ei la triburi nomade și faptul că nu este căsătorită. Dacă însă femeia poartă cercei de aur și o pieptănătură cu mărgele foarte mari de chihlimbar, acesta este un semn clar că ea este căsătorită.
Tuaregii și maurii, locuitorii ai pustiului din Africa de Nord, își au originea din berberi, o rasă veche cu pielea albă care a populat la timpul său coasta mediteraneană a Africii, iar acum este răspîndită prin toată Sahara. Aceste două populații s-au dezvoltat pe căi diferite. Tuaregii au păstrat cu fanatism simplitatea în îmbrăcăminte și în modul de viață, moștenită de la berberi. Maurii însă, s-au amestecat cu populațiile negroide vecine și în cele din urmă cu arabii. Drept urmare îmbrăcămintea lor, podoabele lor sînt foarte frumoase și sofisticate, ca și desenele de pe corp, prin care sînt foarte renumite femeile din Mauritania. De exemplu, în timpul interpretării dansului „hedra", dansul ritual al dragostei care este prezentat numai în fața unui auditoriu format din bărbați, fiecare șuviță de păr este strînsă în mărgele din sticlă roșie și verde, calcedoniu, bile minuscule de aur, bucăți de chihlimbar și talismane colorate în formă de vîrfuri de săgeți. Mîinile și picioarele sînt împodobite cu brățări grele de argint, dar în afară de aceasta pe membrele superioare și inferioare sînt desenate ornamente foarte fine de culoare galben-roșietică, ce povestesc istoria „hedrei".
Tuaregii, care își petrec toată viața în pustiu, reflectă în ornamentele lor simple tabloul aspru al existenței lor. Conducătorul tuaregilor, de exemplu, poartă pe șalul său trei plăcuțe simple de alamă cu ornamente. Pe aceste plăcuțe se află un text din Coran.
Producția artizanilor din Algeria de Nord care și-au moștenit arta de la bijutierii spanioli din secolul al XV-lea o reprezintă podoabele de o frumusețe uluitoare în care se îmbină încrustațiile în corali, argintul și emailul. Dacă acest așa-numit „tabzint" face parte din zestrea unei femei din tribul cabilim, podoaba se poartă pe gît; dacă este un cadou din partea soțului cu prilejul nașterii primului fiu, aceasta atîrnă pe frunte.
Dacă o tînără femeie din Munții Atlas din Maroc este îmbrăcată într-o mantie cu glugă ovală, aceasta înseamnă că ea așteaptă logodna. Dacă gluga este țuguiată, posesoarea ei este văduvă sau divorțată și acceptă să se căsătorească fără permisiunea formală a părinților și fără o logodnă îndelungată.
Rumenelile, pudra de șofran și punctele pe nas toate acestea sînt semne ale modei de ultimă oră.
Astfel obiectele de podoabă ale popoarelor din Africa întrunchipează frumusețea și capacitatea lor creatoare. □

VASILE OROIAN

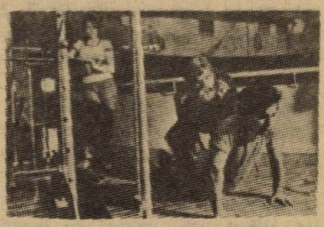

ÎNTÎMPLARE ADEVĂRATĂ

OMUL CARE ȘI-A ÎNVINS DESTINUL!

Numerele de circ ale lui Dikul, artist din Moscova, sînt de-a dreptul fantastice. El poartă pe umeri, prin arena circului, un cal. Opreşte pe suprafaţa dintre umeri şi ceafă o sferă uriaşă în greutate de 112 kg care cade de la înălţimea de 6 metri şi din care, la aterizare, îşi face apariţia asistenta lui. El ţine pe umeri o platformă pe care se află un autoturism „Volga" în greutate de o tonă şi jumătate. Şi, în sfîrşit, Dikul, făcînd podul ca un adevărat sportiv de lupte clasice, adică sprijinindu-se numai pe călcîie şi în cap, ţine pe genunchi o halteră de 400 kg pe coate — 4 asistenţi, iar în mîini o halteră de 90 de kg.

Puţini sînt aceia care ştiu că în faţa lor se află un om care a fost mulţi ani paralizat... Povestea acestui om fenomenal — în trecut grav bolnav în urma unui accident, iar în prezent unul dintre cei mai puternici oameni din Europa şi chiar din lume, este impresionantă.

Valentin a crescut într-o casă de copii. Era foarte îndrăgit pentru că organiza şi făcea tot felul de pozne. Totodată simţea o atracţie deosebită pentru circ. După ce a văzut primul spectacol de circ la Vilnius a luat odată pentru totdeauna hotărîrea de a deveni acrobat aerian. Iar cînd s-a mutat la casa copilului din Kaunas a creat o trupă din copiii de vîrsta lui. Au făcut rost de recuzită, au învăţat cîteva numere simple de circ şi au început reprezentaţiile. Desigur, nivelul era destul de scăzut, dar cît de mare era plăcerea să pluteşti prin aer şi să priveşti sala entuziasmată...

Tînărul Dikul credea că toate acestea vor dura la nesfîrşit. Dar într-o zi, bara de metal atîrnată de cupola circului, la 13 metri înălţime plesni şi se rupse. Mîinile acrobatului alunecară pe metalul rece, bătură cu disperare aerul. Reflectoarele luminau impasibile silueta acrobatului care se îndrepta vijelios spre arena circului. Atunci Dikul nu împlinise încă vîrsta de 20 de ani. Diagnosticul pus de medici a fost „fractură de coloană vertebrală şi paralizia părţii inferioare a corpului"...

Puţini erau cei care credeau că Valentin Dikul se va mai însănătoşi vreodată. Dar el spera totuşi şi începu să facă totul în acest scop. A citit şi răscitit toată literatura legată de boala lui, s-a consultat cu doctorii. Apoi a conceput şi meşterit un fel de dispozitiv cu ajutorul căruia, printr-un sistem de frînghii şi contragreutăţi, picioarele puteau fi puse în mişcare prin forţa mîinilor. Dar aparatul era greoi, iar prin zgomotul prin care îl făcea îi deranja pe ceilalţi pacienţi din salon. De aceea, Dikul a fost mutat singur într-o rezervă. Aceasta era atît de neîncăpătoare, că vrînd-nevrînd a impus perfecţionarea mecanismului, care a devenit astfel mai compact şi, totodată, demontabil.

Trebuie subliniat că Valentin Dikul a creat nu atît aparate, cît o metodă proprie de tratament (ulterior ziarul „Sovetski sport" a publicat sistemul de pregătire fizică elaborat de el).

Culcat pe pat, şi-a îndoit şi îndreptat de zeci, de sute de ori picioarele inerte. Exerciţiile acestea au durat luni de zile. Apoi, Valentin a schimbat

cursul antrenamentelor. Ceva îi spunea că trebuia să ajungă la obținerea contractării mușchilor prin propria voință. Lăsîndu-și picioarele să atîrne, ținîndu-le parcă într-o stare de imponderabilitate, își dădea comenzi sie însuși, zi de zi, noapte de noapte. Aceasta a durat nici mai mult nici mai puțin decît cinci ani. (Mai tîrziu, cineva a spus despre el, că a descoperit „legea descătușării energiei mocnite din corpul omului").

Valentin Dikul s-a întors din nou la circ. De data aceasta, însă, și-a început activitatea, ca laureat al primului festival unional al circurilor de amatori de la Moscova din 1967. În acel timp conducea circul de amatori din orașul Naueamestis. Apoi s-a mutat la Kaunas, unde a condus trupa de circ a casei de cultură de la fabrica de hîrtie. Continuîndu-și antrenamentele după metoda sa, simțea cum îi creștea forța. Putea ridica și jongla cu greutăți din ce în ce mai mari. Tocmai atunci s-a născut numărul de circ „Piramida", a cărei greutate atinsese deja 720 kg. În anul 1969 Valentin Dikul este invitat să lucreze la Soiuzgosțirk (Circul de Stat Unional). El pleacă la Moscova, orașul care cu zece ani în urmă îi întorsese spatele, atunci cînd băiețel fiind încercase în secret — nimeni de la casa copilului nu știa nimic — să se înscrie la școala de circ din capitală...

Să vedem totuși ce reprezintă sistemul lui Dikul care a pus deja numeroși oameni pe picioare. Pornind de la concluziile exercițiilor de testare elaborate de el însuși, Dikul recomandă diferite exerciții pentru mușchi. Pe parcursul muncii cu bolnavul, el efectuează noi testări pentru a controla stadiul de recuperare.

Un loc însemnat în sistem îl ocupă electrostimularea care activizează procesele de schimb în mușchii paralizați, îmbunătățește alimentare lor, intensifică conductibilitatea impulsurilor nervoase de la măduva spinării. Dikul se ocupă de perfecționarea electrostimulatorilor folosiți. Recent a inventat un electrostimulator special, cu trei faze, cu ajutorul căruia pacienții obțin rezultate uluitoare.

Exercițiile la aparatele de antrenament construite de Valentin Dikul sînt obligatorii. Din niște scripeți, ca și din niște piese extrem de simple, poate fi asamblat la repezeală orice dispozitiv pentru orice grup de mușchi.

La Dikul sînt aduși pacienți cu diferite traumatisme și diferite boli — oameni accidentați de autobuze, striviți de camioane, oameni care au căzut de la înălțime, invalizi din naștere și fiecare necesită un tratament individual, deci mecanisme speciale pentru fiecare caz în parte.

Baza sistemului lui Dikul o reprezintă mișcarea. Complexul exercițiilor speciale este imens, el include peste 600 de exerciții. În fiecare caz se alege complexul de exerciții care se schimbă pe măsura recuperării mișcărilor. La început se întăresc mușchii sănătoși, adică se creează un corset foarte rezistent de mușchi. Apoi începe antrenamentul mușchilor paralizați. În fazele inițiale, mușchilor li se crează un regim mai ușor de activitate acela de „stare de imponderabilitate". Apoi acest regim este înlocuit cu unul mai greu care mărește forța mușchilor și a posibilităților lor motorii.

Valentin Dikul se ocupă de pacienții săi în timpul liber, fie în clădirea circului, fie la locuința sa din incinta unui hotel. Folosind metoda lui, 850 de persoane s-au însănătoșit și umblă astăzi pe propriile lor picioare.

Meritul lui Dikul constă în aceea că el a unit metodele dispersate ale culturii fizice medicale și a creat o interesantă concepție a folosirii lor.

La cel de al 15-lea Festival internațional al filmului de la Moscova, filmul documentar „Piramida" a fost distins cu medalia de aur. Acesta este un film despre Valentin Dikul iar denumirea îi provine de la amintitul număr de circ al acestui om neobișnuit. □

CRISTALE...

A scris o poezie a zorilor, deși mă îndoiesc că s-a sculat vreodată așa devreme.

A te naște. Nefericire mai mare nu există, decît poate aceea de a nu te naște.

Reciful. Solidaritatea unor minuscule animale a format stînci, de care nu o dată s-au sfărîmat corăbii.

Banul pare să fie principiul fundamental al vieții. Cînd ai bani, poți să-ți permiți și alte principii.

Cel mai greu e să-i faci pe oameni să gîndească. Sau să nu gîndească.

Acest om, ca și tablourile în ulei — trebuie contemplat de la distanță.

Arheologii — în mod științific profanînd morminte.

Ei poate au fost. Și dacă chiar nu au fost, ar fi putut să fie.

Sînt cuvinte de care ne temem să le scriem cu literă mică — cu toată încuviințarea gramaticii.

Numim putrezire exactrevenirea la veșnicia anorganică.

Unii te scot din apă numai ca să te-ntrebe cît e ceasul.

SALONUL INVENȚIILOR

CARI-Grafice!

ANDO

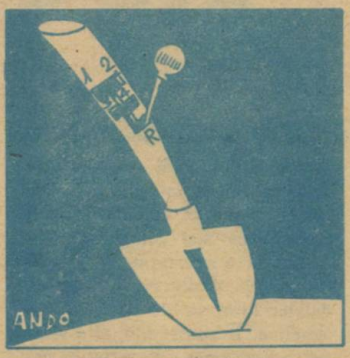

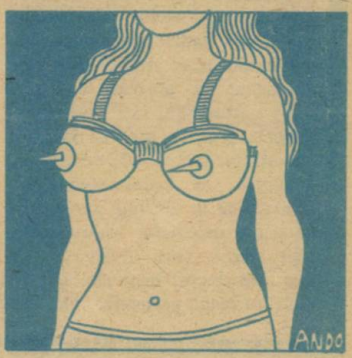

(continuare din p. 111)

nează Hough să-l utilizeze este un interferometru laser. De fapt, o baterie de interferometre repartizate într-o structură spațială plană în formă de L măsurînd mai bine de un km lungime. La extremități și în mijlocul fiecărui braț al acestei enorme construcții, vor fi plasate masele cu care Hough speră să capteze oscilațiile. O dată construcția terminată, n-ar mai rămîne nimic de făcut decît să se aștepte transformarea unei stele neutronice într-o gaură neagră, undeva, în galaxie. După spusele unuia din membrii echipei temerarului vînător de fantome cosmice, detectorul va fi capabil să „simtă" asemenea evenimente petrecute pînă la distanța maximă de 420 Megaparseci depărtare de Terra. În teorie, deci, undele gravitaționale trebuie grabnic să se dezvăluie pentru a răsplăti și timpul, și speranțele, și nervii cercetătorilor, și fondurile alocate... Să vedem însă care vor fi în practică rezultatele echipei lui Hough, pornită în căutarea Graalului cosmic! □

● DOUĂ „NOI" PLANETE ÎȘI AȘTEAPTĂ DESCOPERITORII! Deși, în știință, epoca unui Le Verrier, după toate semnele, pare să fi apus de multă vreme, ideea extinderii hotarelor sistemului nostru solar tot mai ispitește lumea astronomilor. De altfel, este, dacă vreți, unica „expansiune teritorială" perfect acceptabilă în zilele noastre de către întreaga omenire.

În ce-l privește pe astronomul sovietic Vladimir Radzievski, titularul catedrei de astronomie de la Institutul Pedagogic Maxim Gorki, ideea sa se bazează pe o interesantă ipoteză. Analizînd mișcarea cometelor observabile, profesorul Radzievski notează că, din totalul celor circa 710 comete cunoscute în prezent, cea mai mare parte (589) sînt „cvasiparabolice", ceea ce vrea să însemne că orbita lor, fiind extrem de alungită, se îndepărtează de Soare pînă la distanțe apreciabile la scara sistemului nostru solar, fapt pentru care aceste comete mai sînt uneori denumite și „comete cu lungă perioadă". Or, tocmai aceste corpuri cerești rătăcitoare pot avea pentru noi, pămîntenii, rolul extraordinar al unor sonde spațiale (gratuite!) ce ne-ar putea furniza informații referitoare la întîlnirile lor cu alt obiecte cerești de mari dimensiuni care scapă încă observației directe a astronomiei. Ceea ce lipsea pînă nu de mult era tocmai „cheia" de descifrare a acestor informații deținute de comete — „cheie" descoperită de savantul sovietic.

Relativ recent acesta a stabilit o proprietate remarcabilă a cometelor: dacă ele întîlnesc cumva în drumul lor planete, își modifică

orbita astfel încît aceasta din urmă ne poate indica extrem de precis despre ce planete poate fi vorba. Cea mai completă informație — a constatat Radzievski — ne este oferită de coroborarea datelor furnizate de două comete simultan. În consecință, el a alcătuit o multitudine de astfel de perechi cosmice, pornind de la cele 589 comete cvasiparabolice cunoscute, și a descifrat elementele statistice evidențiate în acest mod. Aproximativ 60 la sută din cometele examinate au indicat că, pe lîngă tradiționala lor întîlnire cu Jupiter, ele sînt supuse unei puternice interacțiuni cu o altă planetă ce se deplasează în jurul Soarelui în sens invers, în timp ce restul de 40 la sută indică influența cîmpului gravitațional al unei planete „directe" — ambele, deocamdată, ipotetice din punctul de vedere al observațiilor astronomice în spectru vizibil sau prin alte mijloace de cercetare.

Un studiu mai aprofundat al interacțiunilor cometă-planetă a permis profesorului sovietic să descopere un fenomen specific întîlnirilor repetate ale cometelor cu una sau alta dintre planete — efectul de întîlnire. Este ușor de demonstrat (pentru astronomi, desigur!), pornind de la anumite observații, că aceste întîlniri repetate cu planete nu sînt posibile decît pentru cometele ce se deplasează în jurul Soarelui într-un sens invers celui propriu planetelor. Iată de ce orbitele acestor comete vor fi supuse unor perturbații suplimentare în raport cu cele ale altor comete. Poziția planului orbital al indiferent cărui corp ceresc este determinată de poziția polului orbitei sale. Polii (evident!) sînt doi: polul direct (mișcarea corpului ceresc este inversă acelor de ceasornic) și polul invers (mișcarea coincide cu sensul acelor de ceasornic). Efectul de întîlnire se manifestă, deci, în situația cînd polii inverși ai orbitelor cometare trebuie să se îndepărteze în cea mai mare grabă de polul direct al orbitei planetare. Cam complicat, dar încă suportabil!

Pentru verificarea tuturor acestor premise și concluzii teoretice, s-au confecționat un glob și un atlas cometar în care au fost consemnate pozițiile polilor direcți și inverși ai totalității cometelor cvasiparabolice cunoscute. Aceste două noi instrumente de cercetare au permis — după cum relatează Agenția de presă „Novosti" — descoperirea absolut certă a trei „pete albe" de poli inverși: în constelația Dragonului unde se află polul direct al lui Jupiter, în constelația Phoenix și în cea denumită Părul Berenicei. Or, în privința ultimelor două, acestea nu coincid defel cu nici una din planetele știute. Se poate, deci, avansa presupunerea că efectul de întîlnire este produs în aceste cazuri de două planete pe care astronomii nu s-au învrednicit să le descopere pînă acum, ipoteticele planete X și Y.

Pe de altă parte, teza potrivit că-

reia cometele ar fi de origine eruptivă — fiind, deci, rezultatul activității vulcanice de pe planetele-gigant sau de pe sateliții acestora — pare să se confirme pe zi ce trece. Dacă presupunem că o cometă cu perioadă lungă a fost „azvîrlită" în spațiul cosmic circumsolar de o planetă transplutoniană (sau de unul din sateliții acesteia) deocamdată rămasă nouă necunoscută, afeliul cometei — punctul cel mai depărtat de Soare al orbitei cometare — trebuie să se situeze în regiunea în care orbita planeta-mamă în momentul „zămislirii" cometei. Drept urmare, de-a lungul orbitei unei planete — „producătoare" de comete mai rar sau mai frecvent, pe măsură ce se deplasează în spațiu — trebuie să se formeze cu timpul o veritabilă „cale a laptelui" alcătuită din afeliile orbitelor cometare cu lungă perioadă. În clipa cînd au fost notate pe globul și atlasul cometar pozițiile periheliilor (punctele opuse afeliilor) cunoscute prin observațiile astronomice directe s-a putut deduce, pentru fiecare cometă, afeliul corespunzător și astfel au apărut cu claritate două „căi lactee" care marcau, evident, orbitele planetelor X și Y.

Efectul de „cale a laptelui" — efect de „aglutinare a afeliilor", ca să zicem așa — constituie o nouă demonstrație, independentă de cea precedentă (a efectului de întîlnire), în favoarea existenței celor două planete transplutoniene încă necunoscute. Ceea ce frapează este faptul că rezultatele obținute coincid perfect în ambele demonstrații.

Cele două efecte evidențiate de savantul sovietic permit, deocamdată în teorie, situarea cu suficientă precizie a poziției planurilor orbitale ale acestor două planete invizibile, care se suprapun, în mare, cu planul ecuatorial al galaxiei. Raportate la planul orbitei terestre, planul planetei inverse (retrograde) X are o înclinare de 143°, iar cel al planetei directe Y, de 60°. Grație analizei unui anumit număr de date complementare a fost posibilă și evaluarea masei planetelor, care ar putea fi de circa 400 și, respectiv, circa 240 mase terestre (pentru completa edificare, reamintim că masa lui Jupiter este de 318 ori mai mare decît masa Terrei). Distanța ce separă pe X și Y de Soare ar fi superioară de 4 și, respectiv, 5,1 ori razei medii a orbitei lui Pluton.

În sfîrșit, calculele indică faptul că magnitudinea acestor enigmatice planete trebuie să fie 16 sau 17, altfel zis o strălucire cu foarte mult inferioară aceleia a lui Pluton. Determinarea coordonatelor cerești ale noilor (prezumtivilor) membri ai familiei Soarelui se anunță a fi extrem de dificilă dar s-a căzut de acord, pentru moment, că X trebuie să fie situată pe undeva, prin constelația Perseu, iar cealaltă — în constelația Crucea Sudului.

Iată deci, motivul pentru care, stimați cititori, am pus în știrea referitoare la diametrul lui Pluton cuvîntul ultima între ghilimele. Dacă va rămîne cu sau fără ghilimele, aceasta rămîne — la propriu — de văzut, eventual cu ajutorul fantasticului „lynx ceresc" aflat în prezent în construcție, care, în final, va fi cel mai mare observator astronomic terestru.

Pînă atunci, poate că s-ar cuveni să ne pregătim cum se cade pentru sărbătoare, străduindu-ne să aflăm două denumiri cît mai demne — de preferință tot mitologice — pentru noile venite. Ce-ați spune, bunăoară, de planetele transplutoniene Minerva și Apollon sau de Bachus și Hefaistos — nu de alta, însă aceștia par să fie singurii „zei" mai acătării rămași fără planete, chiar dacă îi vom exila dincolo de porțile întunecate ale tărîmurilor aflate în stăpînirea lui Pluton... □

CRISTALE

La sfîrșitul unor cărți, autorul prezintă bibliografia — încercînd astfel să se dezvinovățească.

Pe cei mici îi liniștim cu bucățele de ciocolată. Pe cei mari — cu lumea de apoi.

Cînd lumea moare de rîs, tot tragedie se cheamă.

Pescarul contează mai mult pe lăcomia peștelui decît pe propria-i inteligență.

Cunoaștem atît de bine moartea din cărți, încît uneori mă întreb la ce bun mai murim.

Încearcă să dizolve tot Universul într-un poem, care să-l umple de bani și de glorie.

Barba prisăcarului a ceară să miroasă. Mîna poetului, a adevăr.

Bătrînețea este un impozit aplicat tinereții noastre.

Peste un veac se vor uita la postmodernismul nostru ca la „Psaltirea pre versuri", a lui Dosoftei.

Semințele nu vor să doarmă în casete de aur. Ele preferă pămîntul, fie el oricît de respingător la înfățișare.

De unele idei — ca și de tatuajele din tinerețe — nu ne mai putem lepăda.

Labiș a trăit puțin, dar pentru un veac ne-a interzis să ne mai apropiem de căprioare în poezie.

VALERIU BUTULESCU
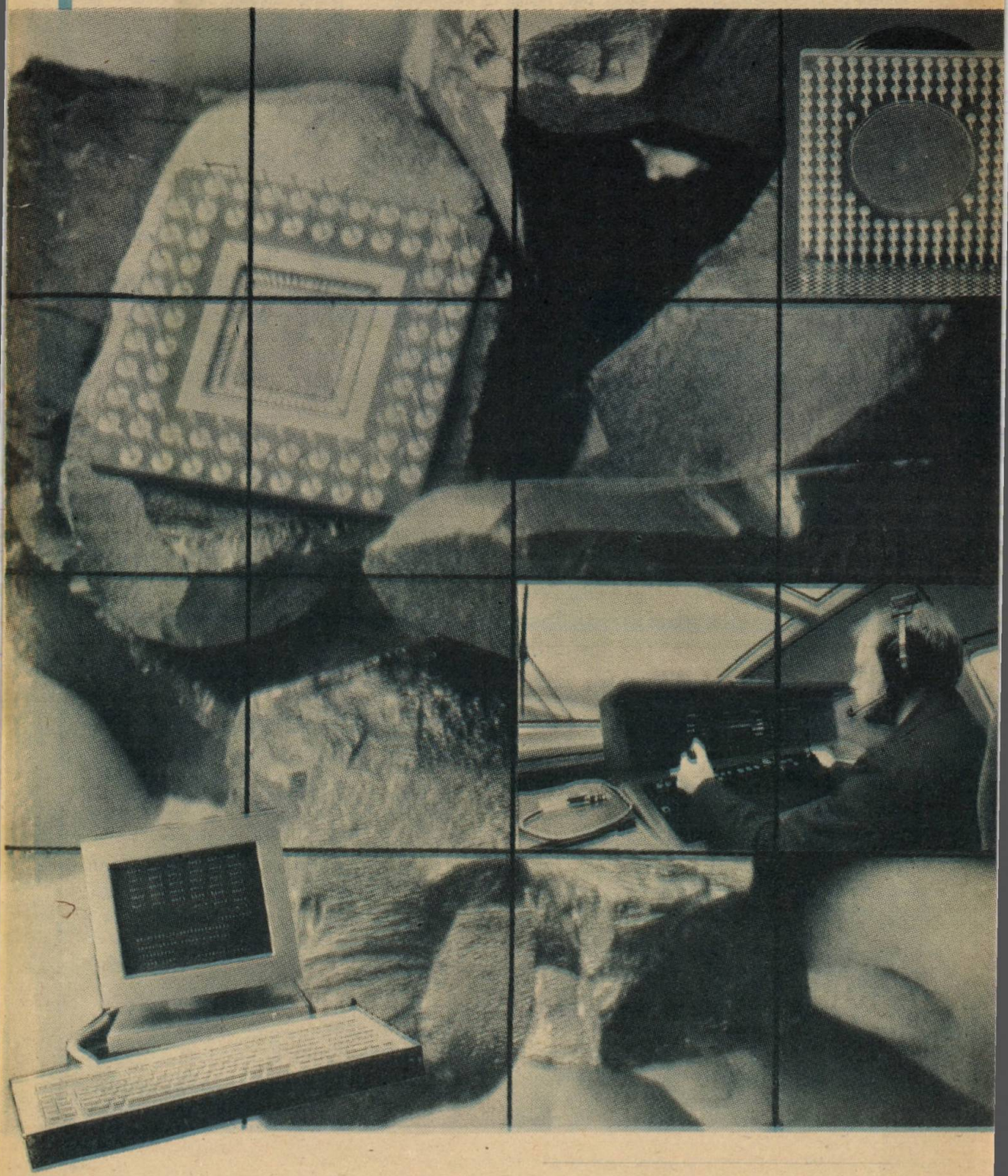
Dosar „MAGAZIN“